

I

(Законодателни актове)

РЕШЕНИЯ

РЕШЕНИЕ (ЕС) 2021/764 НА СЪВЕТА

от 10 май 2021 година

за създаване на специфична програма за изпълнение на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ и за отмяна на Решение 2013/743/ЕС

(текст от значение за ЕИП)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 182, параграф 4 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взе предвид становищата на Европейския парламент ⁽¹⁾,

като взе предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ⁽²⁾,

като взе предвид становището на Комитета на регионите ⁽³⁾,

в съответствие със специалната законодателна процедура,

като има предвид, че:

- (1) В съответствие с член 182, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) рамковата програма за научни изследвания и иновации (наричана по-нататък „Хоризонт Европа“), създадена с Регламент (ЕС) 2021/695 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁴⁾ трябва да се изпълнява посредством специфични програми, в които се определят подробни правила за тяхното изпълнение, определя се тяхната продължителност и се предоставят средствата, които се считат за необходими.
- (2) Регламент (ЕС) 2021/695 определя общите и специфичните цели на „Хоризонт Европа“, структурата и общата насоченост на дейностите, които трябва да бъдат извършени, докато настоящата специфична програма за изпълнение на „Хоризонт Европа“ (наричана по-нататък „специфичната програма“) следва да определи оперативните цели и дейностите, които са специфични за части от „Хоризонт Европа“. Разпоредбите за изпълнението, определени в Регламент (ЕС) 2021/695, се прилагат изцяло за специфичната програма, включително тези, отнасящи се до етичните принципи.

⁽¹⁾ Становище от 17 октомври 2018 г. (все още непубликувано в ОВ).

⁽²⁾ ОВ С 62, 15.2.2019 г., стр. 33 и ОВ С 364, 28.10.2020 г., стр. 124.

⁽³⁾ ОВ С 461, 21.12.2018 г., стр. 79.

⁽⁴⁾ Регламент (ЕС) 2021/695 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 година за създаване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“, за определяне на нейните правила за участие и разпространение на резултатите, както и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1290/2013 и (ЕС) № 1291/2013 (ОВ L 170, 12.5.2021 г., стр. 1).

- (3) За да се осигурят еднакви условия за изпълнението на специфичната програма, на Комисията следва да бъдат предоставени правомощия да приема работни програми за изпълнението на специфичната програма. Тези правомощия следва да бъдат упражнявани в съответствие с Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁵⁾.
- (4) Управителният съвет на Съвместния изследователски център („JRC“), създаден с Решение 96/282/Евратом ⁽⁶⁾ на Комисията, бе консултиран относно научно-техническото съдържание на специфичната програма за преките дейности на JRC извън ядрената област.
- (5) В специфичната програма се отчита, че изменението на климата е сред най-големите световни и обществени предизвикателства и се има предвид значението на борбата с изменението на климата в съответствие с ангажимента на Съюза за изпълнение на Парижкото споразумение, прието в рамките на рамковата конвенция на ООН за изменение на климата ⁽⁷⁾ (наричано по-нататък „Парижкото споразумение“) и целите на ООН за устойчиво развитие (ЦУР). Съответно специфичната програма следва да допринесе за интегриране на действията по климата и постигане на обща целева стойност за изразходване на 30 % от бюджета на Съюза в подкрепа на целите, свързани с климата. Отчитането на въпроси, свързани с климата, следва да се включва по подходящ начин в съдържанието на научните изследвания и иновациите (НИИ) и да се прилага на всички етапи от научноизследователския цикъл. Действията по специфичната програма следва да представляват принос от най-малко 35 % от общия финансов пакет на специфичната програма за цели в областта на климата. Относими действия следва да бъдат определени по време на подготовката и изпълнението на специфичната програма, и ще бъдат повторно оценени в контекста на относимите оценки и процеси по преглед. Следва да бъде отделено внимание на намиращите се в преход региони в Съюза с високо потребление на въглища и високи въглеродни емисии.
- (6) Действията по специфичната програма следва да търсят отговори в случаи на неефективност на пазара или неоптимално инвестиране, да стимулират инвестициите по пропорционален и прозрачен начин, без да се дублира или да се изтласква частното финансиране, и да имат отчетлива европейска добавена стойност и обществена възвращаемост на инвестициите.
- (7) Отразявайки важния принос, който следва да имат НИИ за справяне с предизвикателствата в областта на храните, селското стопанство, развитието на селските райони и биоикономиката, и с цел оползотворяване на съответстващите възможности за НИИ в тясно взаимодействие с общата селскостопанска политика, относимите действия по специфичната програма следва да бъдат подкрепени с 8 952 000 000 EUR по текущи цени за кълъстер „Храни, биоикономика, природни ресурси, селско стопанство и околна среда“ за периода 2021—2027 г.
- (8) Завършването на изграждането на цифровия единен пазар и нарастващите възможности от конвергенцията на цифровите и физическите технологии изисква увеличаване на инвестициите. Програма „Хоризонт Европа“ следва да даде своя принос към тези усилия със съществено увеличение на разходите в основни дейности за НИИ в цифровата сфера в сравнение с Рамковата програма „Хоризонт 2020“ ⁽⁸⁾, създадена с Регламент (ЕС) № 1291/2013 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁹⁾ („Хоризонт 2020“). Това следва да гарантира, че Европа продължава да заема водеща позиция в световен мащаб в НИИ в областта на цифровите технологии.
- (9) Видовете финансиране и методите за изпълнение по настоящото решение следва да се избират в зависимост от способността им за осъществяване на специфичните цели на действията и за постигане на резултати, като се вземат предвид по-специално разходите за проверките, административната тежест и очакваният риск от неспазване. Това следва да включва разглеждане на възможността за използването на еднократни суми, единни ставки и таблици за разходите за единица продукт.

⁽⁵⁾ Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. за установяване на общите правила и принципи относно реда и условията за контрол от страна на държавите членки върху упражняването на изпълнителните правомощия от страна на Комисията (ОВ L 55, 28.2.2011 г., стр. 13).

⁽⁶⁾ Решение 96/282/Евратом на Комисията от 10 април 1996 г. относно реорганизацията на Съвместния изследователски център (ОВ L 107, 30.4.1996 г., стр. 12).

⁽⁷⁾ ОВ L 282, 19.10.2016 г., стр. 4.

⁽⁸⁾ В Съобщение на Комисията от 14 февруари 2018 г., озаглавено „Нова, модерна многогодишна финансова рамка за Европейския съюз, с която ефикасно да постига резултати по своите приоритети след 2020 г.“, се констатира, че 13 милиарда EUR са усвоени за основни дейности в цифровата сфера по линия на Рамковата програма за изследвания и иновации „Хоризонт 2020“.

⁽⁹⁾ Регламент (ЕС) № 1291/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. за установяване на „Хоризонт 2020“ — рамкова програма за научни изследвания и иновации (2014—2020 г.) и за отмяна на Решение № 1982/2006/ЕО (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 104).

- (10) За да се осигури непрекъснатост при предоставянето на подкрепа в имашата отношение област на политиката и да се позволи изпълнението да започне от началото на МФР за периода 2021—2027 г., настоящото решение следва да влезе в сила по спешност и да се прилага със задна дата от 1 януари 2021 г.,
- (11) Държавите членки следва да бъдат привлечени на ранен етап към процеса на определяне на мисиите.
- (12) Поради това Решение № 2013/743/ЕС⁽¹⁰⁾ следва да бъде отменено,

ПРИЕ НАСТОЯЩОТО РЕШЕНИЕ:

ГЛАВА I

Общи разпоредби

Член 1

Предмет

С настоящото решение се създава специфична програма за изпълнение на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ (наричана по-нататък „специфичната програма“), както е посочено в член 1, параграф 2, буква а) от Регламент (ЕС) 2021/695.

В настоящото решение се определят оперативните цели на специфичната програма, бюджетът за периода 2021—2027 г., правилата за изпълнение на специфичната програма и дейностите, които следва да бъдат извършени по специфичната програма.

Член 2

Оперативни цели

1. Специфичната програма допринася за постигането на общите и специфичните цели, предвидени в член 3 от Регламент (ЕС) 2021/695.
2. Оперативните цели на специфичната програма са следните:
  - а) укрепване на отлични фундаментални и авангардни научни изследвания; укрепване и разпространяване на върхови постижения, включително чрез насърчаване на по-широко участие на територията на целия Съюз;
  - б) укрепване на връзката между научните изследвания, иновациите и, когато е целесъобразно, образованието и други политики, включително взаимно допълване с националните и регионалните политики и дейности за НИИ и политиките и дейностите за НИИ ан Съюза;
  - в) подкрепа на изпълнението на приоритетите на политиката на Съюза, включително по-специално ЦУР и Парижкото споразумение;
  - г) насърчаване на отговорни НИИ, като се взема под внимание принципът на предпазливост;
  - д) укрепване на измерението, свързано с пола, навсякъде в специфичната програма;
  - е) увеличаване на връзките с цел съвместна работа в европейските НИИ, както и между отделните сектори и дисциплини, в т.ч. социалните и хуманитарните науки (SSH);
  - ж) засилване на международното сътрудничество;
  - з) свързване и разработване на научноизследователски инфраструктури в рамките на европейското научноизследователско пространство (ЕНП) и предоставяне на транснационален достъп до тях;
  - и) привличане на таланти, обучение и задържане на работа на изследователи и новатори в ЕНП, включително чрез мобилност;

⁽¹⁰⁾ Решение 2013/743/ЕС на Съвета от 3 декември 2013 г. за създаване на специфичната програма за изпълнение на „Хоризонт 2020“ — рамковата програма за научни изследвания и иновации (2014—2020 г.) и за отмяна на решения 2006/971/ЕО, 2006/972/ЕО, 2006/973/ЕО, 2006/974/ЕО и 2006/975/ЕО (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 965).

- й) насърчаване на отворената наука и осигуряване на видимост за обществеността и открит достъп до научни публикации и научноизследователски данни, включително подходящи изключения;
- к) насърчаване на използването на резултатите от НИИ и активно разпространение и използване на резултати, по-специално за привличането на частни инвестиции и разработването на политики;
- л) допринасяне, чрез мисии за НИИ, за постигането на амбициозни цели в рамките на определен срок;
- м) подобряване на връзката и взаимодействието между науката и обществото, включително на видимостта на науката в обществото, и научната комуникация, както и насърчаване на ангажираността на гражданите и крайните потребители в процесите на съвместно проектиране и съвместно създаване;
- н) ускоряване на трансформацията на промишлеността, включително чрез подобряване на уменията за иновации;
- о) насърчаване на дейностите за НИИ в МСП и създаването, и разрастването на иновационни дружества, по-специално стартиращи предприятия, МСП и, в изключителни случаи, малки дружества със средна пазарна капитализация;
- п) подобряване на достъпа до рисковото финансиране, включително чрез взаимодействия с програмата InvestEU, създадена с Регламент (ЕС) 2021/523 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁾, по-специално когато пазарът не осигурява надеждно финансиране.

3. За постигането на целите, посочени в параграф 2, могат да се вземат предвид нови и непредвидени потребности, възникващи в хода на изпълнение на специфичната програма. Когато е надлежно обосновано, това може да включва реагиране на нововъзникващи възможности, кризи и заплахи, както и на потребности във връзка с разработването на нови политики на Съюза.

Член 3

Структура

1. Съгласно член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/695 специфичната програма се състои от следните части:
  - а) Стълб I „Високи постижения в научната област“ със следните компоненти:
    - i) Европейски научноизследователски съвет (ЕНС), както е описан в приложение I, стълб I, раздел 1;
    - ii) действия „Мария Склодовска-Кюри“, както са описани в приложение I, стълб I, раздел 2;
    - iii) „научноизследователски инфраструктури“, както са описани в приложение I, стълб I, раздел 3;
  - б) Стълб II „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“ със следните компоненти:
    - i) клъстер „Здравеопазване“, както е описан в приложение I, стълб II, раздел 1;
    - ii) клъстер „Култура, творчество и приобщаващо общество“, както е описан в приложение I, стълб II, раздел 2;
    - iii) клъстер „Гражданска сигурност за общество“, както е описан в приложение I, стълб II, раздел 3;
    - iv) клъстер „Цифрова сфера, промишленост и космическо пространство“, както е описан в приложение I, стълб II, раздел 4;
    - v) клъстер „Климат, енергия и мобилност“, както е описан в приложение I, стълб II, раздел 5;
    - vi) клъстер „Храни, биоикономика, природни ресурси, селско стопанство и околна среда“, както е описан в приложение I, стълб II, раздел 6;
    - vii) преки дейности на JRC извън ядрената област, както е описано в приложение I, стълб II, раздел 7;
  - в) Стълб III „Иновативна Европа“ със следните компоненти:
    - i) Европейски съвет по иновациите (ЕСИ), както е описан в приложение I, стълб III, раздел 1;
    - ii) Европейски иновационни екосистеми, както са описани в приложение I, стълб III, раздел 2;

⁽¹⁾ Регламент (ЕС) 2021/523 на Европейския парламент и на Съвета от 24 март 2021 г. за създаване на програмата InvestEU и за изменение на Регламент (ЕС) 2015/1017 (ОВ L 107, 26.3.2021 г., стр. 30).

- г) Част „Разширяване на участието и укрепване на ЕНП“ със следните компоненти:
- i) разширяване на участието и разпространение на високи постижения, както е описано в приложение I, част „Укрепване на ЕНП“, раздел 1;
  - ii) реформиране и засилване на европейската система за НИИ, както е описано в приложение I, част „Укрепване на ЕНП“, раздел 2.
2. Дейностите, които трябва да бъдат извършени съгласно частите, посочени в параграф 1, са посочени в приложение I.

Член 4

Бюджет

1. В съответствие с член 12, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/695 финансовият пакет за изпълнението на специфичната програма за периода от 1 януари 2021 до 31 декември 2027 г. е 83 397 000 000 по текущи цени.
2. В резултат на специфичната за програмата корекция, предвидена в член 5 от Регламент (ЕС, Евратом) № 2020/2093 ⁽¹²⁾ на Съвета и в приложение II към Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2093, сумата по параграф 1 се увеличава с допълнителни средства в размер на 2 790 000 000 EUR по постоянни цени от 2018 г. за специфичната програма.
3. Сумата, посочена в параграф 1 от настоящия член, се разпределя между компонентите, определени в член 3, параграф 1 от настоящото решение, в съответствие с член 12, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/695. Сумата, посочена в параграф 2 от настоящия член, се разпределя между компонентите, определени в член 3, параграф 1 от настоящото решение, в съответствие с член 12, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/695. Прилагат се разпоредбите, определени в член 12, параграфи 5—9 от Регламент (ЕС) 2021/695.

Член 5

Ресурси от Инструмента на Европейския съюз за възстановяване

1. В съответствие с член 13 от Регламент (ЕС) 2021/695 мерките, посочени в член 1, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2020/2094 на Съвета ⁽¹³⁾, се изпълняват по настоящата специфична програма чрез сумите, посочени в член 2, параграф 2, буква а), подточка iv) от същия регламент, при спазване на член [3, параграфи 3, 4, 7 и 9 от него. Тези допълнителни суми се разпределят изключително за действия за НИИ, насочени към преодоляване на последиците от кризата във връзка с COVID-19, най-вече нейните икономически, социални и обществени последици. Дава се приоритет на иновативните МСП и трябва да се обърне специално внимание на тяхното интегриране в съвместни проекти по стълб II „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“.
2. Индикативното разпределение на сумата, посочена в параграф 1, е:
- а) 25% за клъстер „Здравеопазване“;
  - б) 25% за клъстер „Цифрова сфера, промишленост и космическо пространство“;
  - в) 25% за клъстер „Климат, енергия и мобилност“;
  - г) 25% за ЕСИ.

⁽¹²⁾ Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2093 на Съвета от 17 декември 2020 г. за определяне на многогодишната финансова рамка за годините 2021—2027 (ОВ L 433I, 22.12.2020 г., стр. 11).

⁽¹³⁾ Регламент (ЕС) 2020/2094 на Съвета от 14 декември 2020 г. за създаване на Инструмент на Европейския съюз за възстановяване с цел подкрепа на възстановяването след кризата с COVID-19 (ОВ L 433I, 22.12.2020 г., стр. 23).

ГЛАВА II

Изпълнение и програмиране

Член 6

Стратегически план

1. Съгласно член 6, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2021/695 изпълнението на специалната програма се улеснява чрез многогодишен стратегически план за дейности за НИИ, насърчавайки също съгласуваността между работните програми, приоритетите на ЕС и националните приоритети. Резултатът от стратегическото планиране се определя в многогодишен стратегически план, за изготвянето на съдържанието на работните програми, както е предвидено в член 13 от настоящото решение. Стратегическият план обхваща период от максимум четири години, като същевременно запазва достатъчна гъвкавост, така че Съюзът да може да реагира бързо на новите и възникващите предизвикателства, неочаквани възможности и кризи.

2. Стратегическото планиране отделя особено внимание върху стълб „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“ и обхваща също така съответните дейности по други стълбове и по частта „Разширяване на участието и укрепване на НИИ“.

Комисията гарантира участието на по-ранен етап и широкия обмен на мнения с държавите членки и, по целесъобразност, широк обмен на мнения с Европейския парламент. Комисията също така гарантира, че това се допълва от консултацията със заинтересованите страни и обществеността като цяло. Това ще допринесе за по-голяма ангажираност с гражданите и гражданското общество.

Държавите членки могат да подкрепят стратегическото планиране и чрез предоставяне на общ преглед на националните консултации и становищата на граждани, които се вписват в стратегическия план.

3. Комисията приема стратегическия план чрез акт за изпълнение в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 14, параграф 4. Този стратегически план съответства на целите и дейностите, описани в приложение I. Посоченият акт за изпълнение съдържа следните елементи, отнасящи се за периода, за който се отнася задължението:

- а) основни стратегически насоки за подкрепата за НИИ, включително описание на очакваното въздействие, междукълстерни въпроси и обхванатите области на интервенция;
- б) идентифициране на европейските партньорства съгласно член 10, параграф 1, букви а) и б) от Регламент (ЕС) 2021/695;
- в) идентифициране на мисиите съгласно член 7 от настоящото решение и член 8 и приложение VI от Регламент (ЕС) 2021/695;
- г) области на международно сътрудничество, действия, които да бъдат съгласувани с дейностите за НИИ на други държави и региони по света в едър мащаб, или действия, които да се извършват в сътрудничество с организации в трети държави;
- д) специфични въпроси, например баланса между научните изследвания и иновациите; интегрирането на SSH; ролята на главните базови технологии и стратегическите вериги за създаване на стойност; равенството между половете, в т.ч. отразяване на измерението на пола в съдържанието на НИИ; придържането към най-високите стандарти за етика и интегритет и приоритетите за разпространението и използването на резултатите.

4. Стратегическият план е съобразен с анализ, извършен от Комисията, който обхваща най-малко следните елементи:

- а) политическите, социално-икономическите и екологичните фактори, които са от значение за политическите приоритети на Съюза и на държавите членки;
- б) приноса на НИИ за осъществяване на целите на политиката на Съюза, като същевременно се извлича полза от проучвания, други научни доказателства, както и съответни инициативи на равнището на Съюза и на национално равнище, включително институционализирани европейски партньорства в съответствие с член 10, параграф 1, буква в) от Регламент (ЕС) 2021/695;.

- в) доказателства, произтичащи от дейностите по прогнозиране, показателите за наука и технология, показателите за иновации, международните тенденции, като изпълнението на ЦУР и обратна връзка от изпълнението, включително наблюдението на изпълнението на специфични мерки по отношение на разширяването на участието и споделянето на високи постижения, както и участието на МСП;
- г) приоритети с потенциал да бъдат осъществени във взаимодействие с други програми на Съюза;
- д) описание на различните подходи за провеждане на консултации със заинтересованите страни и на ангажирането на гражданите като част от работата по изготвянето на работни програми;
- е) допълване и взаимодействия с планирането на общностите на знание и иновации (ОЗИ) на Европейския институт за иновации и технологии (EIT) в съответствие с Регламент (ЕО) № 294/2008 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁴⁾.

5. Стратегическото планиране се допълва от стратегически процес на координиране за европейски партньорства, с участието на държавите членки и Комисията на равна основа. Той функционира като входна точка за прогнозен анализ, анализ и консултации относно разработването на портфейл, евентуалния замисъл, изпълнение, мониторинг и поэтапно прекратяване на партньорства за НИИ и се ръководи от всеобхватна рамка от критерии въз основа на приложение III към Регламент (ЕС) 2021/695.

Член 7

Мисии

1. Мисии за НИИ могат да бъдат създавани в целевите области, определени в приложение VI към Регламент (ЕС) 2021/695.
2. Създава се комитет на мисията за всяка област на дадена мисия, освен ако могат да се използват съществуващите консултативни структури, като в такъв случай програмният комитет, посочен в член 14, бива информиран предварително за това.

Всеки комитет на мисията се състои от най-много 15 независими висококвалифицирани лица с богат практически опит, включително когато е уместно, експерти в областта на SSH, от цяла Европа и извън нея, включително представители на съответните крайни потребители. Членовете на комитетите на мисиите се назначават от Комисията след прозрачна процедура за тяхното определяне, която включва открита покана за изразяване на интерес. С програмния комитет се провежда своевременна консултация относно процедурите за определяне и подбор, включително използваните критерии. Мандатът на членовете на комитета на мисията е не по-дълъг от пет години и може да бъде подновен веднъж.

3. Комитетите на мисията не разполагат с правомощия за вземане на решения. Те консултират Комисията по следните въпроси:
  - а) определянето и замисъла на една или повече мисии в областта на съответната мисия в съответствие с разпоредбите и критериите, изложени в член 8 от Регламент (ЕС) 2021/695;
  - б) съдържанието на работните програми и тяхното преразглеждане, доколкото е необходимо за постигането на целите на мисията, с принос от заинтересованите страни и, когато е целесъобразно, обществеността;
  - в) характеристиките на портфейли от проекти за мисии;
  - г) действията за коригиране или, ако е целесъобразно, прекратяване, въз основа на набелязаните цели на мисията;
  - д) подбора на независими външни експерти в съответствие с член 49 от Регламент (ЕС) 2021/695, инструктажа на тези независими външни експерти и критериите за оценка, и тяхната относителна тежест;
  - е) рамкови условия, които допринасят за постигане на целите на мисията;

⁽¹⁴⁾ Регламент (ЕО) № 294/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2008 г. за създаване на Европейски институт за иновации и технологии (ОJ L 97, 9.4.2008 г., стр. 1).

- ж) комуникацията, в т.ч. относно резултатите и постиженията на мисията;
- з) координацията на политиките между съответните участници на различни равнища, в частност по отношение на взаимодействията с други политики на Съюза;
- и) ключови показатели за ефективността.

Консултациите, предоставени от комитетите на мисиите, се оповестяват публично.

4. За всяка мисия, програмният комитет участва в подготовката и жизнения цикъл на мисиите, като се отчитат значими въпроси от националния контекст и възможностите за подобряване на съгласуването с дейности на национално равнище. Взаимодействия с комитетите за мисиите се осъществяват по навременен и изчерпателен начин.

5. Предвидената в член 13 работна програма включва, по отношение на всяка мисия, определена в стратегическия план, замисъла, характеристиките на портфейлите от проекти и специфични разпоредби за обезпечаване на ефективността на портфейлния подход.

Член 8

Европейски научноизследователски съвет

1. Комисията създава Европейски научноизследователски съвет („ЕНС“) за изпълнение на действията по стълб I, „Високи постижения в научната област“, които се отнасят до ЕНС. ЕНС е правоприменник на Европейския научноизследователски съвет, създаден с Решение на Комисията от 12 декември 2013 г.⁽¹⁵⁾.
2. ЕНС се състои от независим научен съвет на ЕНС, предвиден в член 9, и от специализирана изпълнителна структура на ЕНС, предвидена в член 10.
3. ЕНС има председател, който се избира сред утвърдени и международно признати учени.

Председателят на ЕНС се назначава от Комисията въз основа на прозрачна процедура, включваща независим специализиран комитет по подбора. Процедурата по подбор и избраният кандидат се одобряват от научния съвет на ЕНС. Мандатът на председателя на ЕНС е ограничен до четири години и може да бъде подновен еднократно.

Председателят на ЕНС е председател на научния съвет на ЕНС. Председателят на ЕНС осигурява ръководството на научния съвет на ЕНС и неговата връзка със специализираната изпълнителна структура на ЕНС, и представлява научния съвет на ЕНС в научната общност.

4. ЕНС функционира съгласно основните си принципи, които са високи научни постижения, отворена наука, автономност, ефикасност, ефективност, прозрачност, отчетност и интегритет на научните изследвания. Той гарантира непрекъснатост на дейностите, провеждани от ЕНС по силата на Решението от 12 декември 2013 г.
5. Чрез своите дейности ЕНС подкрепя на принципа „от долу нагоре“ авангардните научни изследвания, провеждани във всички области от главни изследователи и техните екипи в условията на конкуренция на европейско равнище, включително учени на ранен етап на кариерата им.
6. Комисията действа като гарант на автономността и почтеността на ЕНС и гарантира, че той изпълнява правилно възложените му задачи.

Комисията гарантира, че изпълнението на действията на ЕНС е в съответствие с принципите, установени в параграф 4 от настоящия член, както и с общата стратегия на ЕНС, посочена в член 9, параграф 2, буква а), установена от научния съвет.

⁽¹⁵⁾ Решение на Комисията от 12 декември 2013 г. за създаване на Европейски научноизследователски съвет (ОВ С 373, 20.12.2013 г., стр. 23).

Член 9

Научен съвет на ЕНС

1. Научният съвет на ЕНС е съставен от независими учени, инженери и представители на академичната общност с най-голямо реноме и подходящия опит, включвайки както жени, така и мъже от различни възрастови групи така и осигурявайки разнообразие на научноизследователски области и географски произход. Те действат в лично качество, независимо от външни интереси. Членовете на научния съвет на ЕНС се назначават от Комисията след независима и прозрачна процедура за тяхното определяне, съгласувана с научния съвет на ЕНС, включително след отворена консултация с научната общност и доклад до Европейския парламент и до Съвета.

Мандатът на членовете на научния съвет на ЕНС им е ограничен до четири години и може да бъде подновен веднъж на основата на ротационна система, която гарантира приемственост на работата на научния съвет на ЕНС.

2. Научният съвет на ЕНС определя:

- а) цялостната стратегия за ЕНС;
- б) работната програма за изпълнение на дейностите на ЕНС;
- в) методите и процедурите за партньорска проверка и за оценка на предложенията, въз основа на които се определят предложенията, които ще бъдат финансирани;
- г) позицията си по всеки въпрос, който от научна гледна точка може да подобри постиженията и въздействието на ЕНС, както и качеството на извършваните научни изследвания;
- д) кодекс на поведение, отнасящ се, наред с другото, до избягването на конфликти на интереси.

Комисията се отклонява от позициите на научния съвет на ЕНС, определени в съответствие с първа алинея, букви а), в), г) и д), само ако счита, че настоящото решение не е спазено. В този случай Комисията приема мерки за запазване на непрекъснатостта на изпълнението на специфичната програма и за постигане на нейните цели, като посочва и надлежно обосновава точките на отклонение от позициите на научния съвет на ЕНС.

3. Научният съвет на ЕНС действа в съответствие с мандата, определен в приложение I, стълб I, раздел 1.

4. Научният съвет на ЕНС действа изключително в интерес на ЕНС, в съответствие с принципите, определени в член 8. Той действа почтено и неподкупно и изпълнява ефикасно своята работа с възможно най-голяма степен на прозрачност.

Член 10

Специализирана изпълнителна структура на ЕНС

1. Специализираната изпълнителна структура на ЕНС отговаря за административното прилагане и изпълнението на настоящия компонент на специфичната програма, както е описано в приложение I, стълб I, раздел 1.3.2. Тя предоставя подкрепа на научния съвет на ЕНС при изпълнението на всички негови задачи.

2. Комисията гарантира, че специализираната изпълнителна структура на ЕНС съблюдава стриктно, ефикасно и с необходимата гъвкавост единствено целите и изискванията на ЕНС.

Член 11

Европейски съвет по иновациите

1. ЕСИ, създаден съгласно член 9 от Регламент (ЕС) 2021/695, включва съвета на високо равнище (наричан по-нататък „съветът на ЕСИ“), посочен в член 12 от настоящото решение.
2. Комисията гарантира, че работата на ЕСИ:
  - а) е в съответствие с принципите, установени в член 9, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/695, като взема надлежно предвид становището на съвета на ЕСИ относно общата стратегия за ЕСИ, посочена в член 12, параграф 1, буква а);
  - б) не води до нарушения на конкуренцията в ущърб на общия интерес.
3. За целите на управлението на смесеното финансиране на ЕСИ Комисията използва непряко управление. Ако това е невъзможно, Комисията може да създаде дружество със специално предназначение („фондът на ЕСИ“), което да се управлява съобразно приложимите правила за отчетност.

Когато Комисията създаде дружество със специално предназначение по силата на първа алинея, тя се стреми да осигури участие на други публични и частни инвеститори. Ако при първоначалното учредяване това не е възможно, Комисията структурира предприятието със специално предназначение на ЕСИ по такъв начин, че да може привлече други публични или частни инвеститори, за да увеличи ефекта на ливъридж на финансовия принос на Съюза.

4. Комисията осигурява ефективно допълване между ЕСИ, Европейския институт за иновации и технологии (ЕИТ) и програмата InvestEU.

Член 12

Съвет на ЕСИ

1. Съветът на ЕСИ предоставя консултации на Комисията по отношение на:
  - а) цялостната стратегия за компонента ЕСИ по стълб III „Иновативна Европа“;
  - б) работната програма за изпълнение на действията на ЕСИ;
  - в) критериите за оценка на иновативността и рисковия профил на предложенията и подходящия баланс на безвъзмездните средства, собствения капитал и другите форми на финансиране за „Ускорител“;
  - г) установяването на стратегически портфейли от проекти;
  - д) профила на ръководители на програми.
2. При поискване съветът на ЕСИ може да отправя препоръки към Комисията относно:
  - а) всеки въпрос, който от гледна точка на иновациите може да укрепи и насърчи иновационните екосистеми в цяла Европа, постиженията и въздействието на целите на компонента ЕСИ и на капацитета на новаторските предприятия да разгърнат решенията си;
  - б) набелязването, в сътрудничество със съответните служби на Комисията и, когато е целесъобразно, национални и регионални органи и други имащи отношение субекти, като управителният съвет на ЕИТ, на възможни регулаторни пречки, които срещат предприемачите, в частност получените подкрепа в рамките на компонента ЕСИ;
  - в) тенденциите при нововъзникващите технологии от портфейлите на ЕСИ, с оглед осигуряване на информация за програмирането в други части на специфичната програма;
  - г) определянето на конкретни въпроси, при които е необходима консултация с съвета на ЕСИ.

Съветът на ЕСИ действа в интерес на постигане на целите на ЕСИ. Той действа почтено и неподкупно и изпълнява своята работа ефикасно и по прозрачен начин. Съветът на ЕСИ действа в съответствие с мандата си, определен в приложение I, стълб III, раздел 1.

3. Съветът на ЕСИ се състои от 15 до 20 независими високопоставени лица от различни части на иновационната екосистема на Европа, включително предприемачи, корпоративни ръководители, инвеститори, експерти от публичната администрация и учени, включително експерти по иновациите от академичните среди. Съветът на ЕСИ допринася за действията за популяризиране, а членовете му се стремят да повишат престижа на марката ЕСИ.

Членовете на съвета на ЕСИ се назначават от Комисията след открита покана за представяне на кандидатури или покана за изразяване на интерес, или и двете, което от двете бъде се сметне за по-подходящо от Комисията, и като се отчита необходимостта от баланс по отношение на експертните познания, пола, възрастта и географското разпределение.

Техният мандат е ограничен до две години, като може да бъде двукратно подновяван, със система за непрекъснато обновяване на назначенията, така че членовете да се назначават на всеки две години).

4. Съветът на ЕСИ има председател, който е широкоизвестна публична личност, свързана със сферата на иновациите и със солидни познания за научноизследователската и развойната дейност (НИРЦ).

Председателят на съвета на ЕСИ се назначава от Комисията след прозрачна процедура по подбор. Мандатът на председателя на съвета на ЕСИ е четири години и може да се подновява веднъж.

Председателят на съвета на ЕСИ председателства съвета на ЕСИ, подготвя заседанията му, възлага задачи на членовете и може да създава специализирани подгрупи, по-специално за установяване на тенденции при нововъзникващи технологии от портфейлите на ЕСИ. Председателят на съвета на ЕСИ представлява ЕСИ в средите на иновациите. Наред с това председателят на съвета на ЕСИ популяризира ЕСИ и комуникира с Комисията и, чрез съответните програмни комитети, с държавите членки. Комисията предвижда административна подкрепа за председателя на съвета на ЕСИ.

5. Комисията изготвя кодекс на поведение, отнасящ се, наред с другото, до избягването на конфликти на интереси и нарушения на поверителността. Членовете на съвета на ЕСИ се съгласяват да спазват кодекса на поведение при встъпването си в длъжност.

Член 13

Работни програми

1. Специфичната програма се изпълнява чрез работните програми, посочени в параграф 2 от настоящия член, в съответствие с член 110 от Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета⁽¹⁶⁾ (наричан по-нататък „Финансовият регламент“). Тези работни програми посочват очакваното въздействие и се изготвят след стратегическото планиране, както е описано в член 6 и в приложение I към настоящото решение. Комисията редовно и още на ранен етап информира комитета, посочен в член 14, за цялостния напредък при изпълнението на непреките дейности по специфичната програма, включително мисиите, също за да се предостави възможност на посочения комитет да даде на ранен етап подходящ принос по време на стратегическото планиране и изготвянето на работните програми, особено за мисиите.

В работните програми се определя, когато това е уместно, общата сума, запазена за операции за смесено финансиране.

⁽¹⁶⁾ Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 г. за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, за изменение на регламенти (ЕС) № 1296/2013, (ЕС) № 1301/2013, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 1304/2013, (ЕС) № 1309/2013, (ЕС) № 1316/2013, (ЕС) № 223/2014 и (ЕС) № 283/2014 и на Решение № 541/2014/ЕС и за отмяна на Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 (ОВ L 193, 30.7.2018 г., стр. 1).

2. Комисията приема, посредством актове за изпълнение, отделни работни програми за изпълнението на действия в рамките на следните компоненти, както е посочено в член 3, параграф 1:

- а) ЕНС, за който работната програма е установена от научния съвет на ЕСИ по член 9, параграф 2, буква б), в съответствие с процедурата по консултиране, посочена в член 14, параграф 3; Комисията се отклонява от работната програма, установена от научния съвет на ЕСИ, само когато счита, че тя не е в съответствие с настоящото решение; в този случай Комисията приема работната програма посредством акт за изпълнение в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 14, параграф 4; Комисията надлежно обосновава това;
- б) всички клъстери в рамките на стълб „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“, действията „Мария Склодовска-Кюри“, научноизследователските инфраструктури, европейски иновационни екосистеми, разширяване на участието и разпространение на високи постижения, както и реформиране и подобряване на европейската система за НИИ, в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 14, параграф 4;
- в) ЕСИ, за който работната програма се изготвя след консултация със съвета на ЕСИ по член 12, параграф 1, буква б), в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 14, параграф 4.
- г) JRC, за който многогодишната работна програма взема предвид становището на управителния съвет на JRC, посочен в Решение 96/282/Евратом на Комисията.

3. В допълнение към изискването по член 110 от Финансовия регламент работните програми, посочени в параграф 2 от настоящия член, в зависимост от случая, включват:

- а) посочване на сумата, разпределена за всяко действие и мисия, и индикативен график за изпълнение;
- б) във връзка с безвъзмездните средства — приоритетите, критериите за подбор и възлагане и относителната тежест на различните критерии за възлагане, както и максималният дял на финансирането от общия размер на допустимите разходи;
- в) сумата, разпределена за смесено финансиране в съответствие с членове 45—48 от Регламент (ЕС) 2021/695;
- г) всякакви допълнителни задължения за бенефициерите, в съответствие с членове 39 и 41 от Регламент (ЕС) 2021/695.

4. Чрез актове за изпълнение Комисията приема следните мерки:

- а) решението относно одобряване на финансирането на непреки действия, при което очакваният размер на участието на Съюза по специфичната програма се равнява на 2,5 млн. евро или повече, с изключение на дейностите в рамките ЕНС; решението за одобряване на финансирането на непреки действия по клъстер „Култура, творчество и приобщаващо общество“, когато очакваният размер на участието на Съюза по специфичната програма се равнява на 1 млн. евро или повече;
- б) решението относно одобряване на финансирането на дейности, включващи използване на човешки ембриони и стволови клетки от човешки ембриони, както и на дейности по клъстер „Гражданска сигурност за обществото“, посочен в член 3, параграф 1, буква б), подточка iii).

Тези актове за изпълнение се приемат в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 14, параграф 4.

Член 14

Процедура на комитет

1. Комисията се подпомага от комитет ⁽¹⁷⁾. Този комитет е комитет по смисъла на Регламент (ЕС) № 182/2011.
2. Комитетът заседава в различни състави, както е определено в приложение II, в зависимост от темата, която ще се обсъжда.
3. При позоваване на настоящия параграф се прилага член 4 от Регламент (ЕС) № 182/2011.
4. При позоваване на настоящия параграф се прилага член 5 от Регламент (ЕС) № 182/2011.
5. Когато становището на комитета трябва да бъде получено по писмена процедура, тази процедура се прекратява без резултат, ако в рамките на срока за даване на становище председателят на комитета вземе такова решение или обикновено мнозинство от членовете на комитета отправят такова искане.
6. При актовете за изпълнение, които трябва да се приемат по член 6, параграф 3, когато комитетът не даде становище, Комисията не приема проекта за акт за изпълнение и се прилага член 5, параграф 4, трета алинея от Регламент (ЕС) № 182/2011.
7. Комисията информира редовно комитета относно общия напредък при изпълнението на специфичната програма и му предоставя навременна информация относно всички действия и компоненти, които са предложени или финансирани по Регламент (ЕС) 2021/695 и нейните екстернализирани части, както са посочени в приложение III от настоящото решение, включително подробна информация и анализ на статистическите данни за отделните покани за представяне на предложения.

ГЛАВА III**Преходни и заключителни разпоредби**

Член 15

Отмяна

Решение 2013/743/ЕС се отменя, считано от 1 януари 2021 г.

Член 16

Преходни разпоредби

1. Настоящото решение не засяга продължаването или изменението на съответните действия съгласно Решение 2013/743/ЕС, което продължава да се прилага за тези действия до тяхното приключване.

При необходимост всички неприключени задачи на комитета, създаден по силата на Решение 2013/743/ЕС, се поемат от комитета, посочен в член 14 от настоящото решение.

2. Финансовият пакет за специфичната програма може да обхваща и разходи за техническа и административна помощ, необходими за гарантиране на прехода между специфичната програма и мерките, приети по нейния предшественик, Решение 2013/743/ЕС.

⁽¹⁷⁾ С оглед улесняване на изпълнението на специфичната програма, за всяко заседание на Програмния комитет съгласно дневния ред Комисията възстановява разходите, в съответствие с изготвените от нея насоки, на един представител от всяка държава членка, както и на един експерт/консултант от всяка държава членка, за онези точки от дневния ред, по които държава членка изисква конкретен експертен опит.

*Член 17***Влизане в сила**

Настоящото решение влиза в сила в деня на публикуването му в *Официален вестник на Европейския съюз*.

То се прилага от 1 януари 2021 г.

Адресати на настоящото решение са държавите членки.

Съставено в Брюксел на 10 май 2021 година.

За Съвета
Председател
J. BORRELL FONTELLES

ПРИЛОЖЕНИЕ I

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ И ДРУГИ ДЕЙСТВИЯ ПО СПЕЦИФИЧНАТА ПРОГРАМАТА

СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ

Съгласно член 6, изпълнението на специфичната програма се улеснява посредством стратегическо многогодишно стратегическо планиране на дейностите за НИИ. Това стратегическо планиране поставя по-специален акцент върху стълб „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“, включително съответните дейности по други стълбове и по частта „Разширяване на участието и укрепване на ЕНП“, и се осъществява в тясно сътрудничество и взаимодействие с планирането на общности на знание и иновации (ОЗИ) на Европейския институт за иновации и технологии (ЕИТ), създаден с Регламент (ЕО) № 294/2008.

Резултатът от този процес на стратегическо планиране се определя в стратегически план за осъществяване на съдържанието на работната програма.

Стратегическото планиране има за цел:

- изпълнение на програмно равнище на целите по интегриран начин и акцентирание върху въздействието на „Хоризонт Европа“, както и осигуряване на съгласуваността между отделните ѝ части;
- насърчаване на взаимодействията между „Хоризонт Европа“ и други програми на Съюза, включително Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (ЕФМДРА), Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и програмата на Евратом, превръщайки я по този начин в еталон за НИИ в рамките на всички съответни програми в бюджета на Съюза и нефинансовите инструменти;
- подпомагане на разработването и осъществяването на политиката на Съюза за съответните обхванати области и допълване на разработването и прилагането на политиките в държавите членки;
- намаляване на разпокъсаността на усилията и избягване на дублирането и припокриването между възможностите за финансиране;
- задаване на рамката за свързване на преките научноизследователски действия на JRC и други действия, подпомагани по „Хоризонт Европа“, в т.ч. използването на резултатите и данните в подкрепа на политиката;
- осигуряване на балансиран и широк подход към научните изследвания и иновациите, на всички етапи на развойната дейност, който не се ограничава само до насърчаването на граничните изследвания, разработването на нови продукти, процеси и услуги въз основа на научни и технологични познания и открития, а включва и използване на съществуващи технологии в нови приложения, непрекъснато усъвършенстване, както и нетехнологични и социални иновации;
- осигуряване на систематичен подход към НИИ, обхващаш различни дисциплини, сектори и политики, с цел преодоляване на предизвикателствата, успоредно със създаването на нови конкурентоспособни предприятия и отрасли, насърчаване на конкуренцията, стимулиране на частните инвестиции и запазване на равнопоставените условия на конкуренция на вътрешния пазар.

ДРУГИ СПЕЦИФИЧНИ ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА

При стълб „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“ и стълб „Иновативна Европа“ НИИ се допълват от дейности, които се осъществяват в близост до крайните потребители и пазара, като например демонстрационни и пилотни проекти или проекти за доказване на концепция, в които обаче не се включват дейности по пазарна реализация, които надхвърлят етапа на НИИ. Тези дейности включват и подкрепа за определени от търсенето дейности, които ускоряват внедряването и разпространението на широка гама от иновации. Акцентира се върху покани за представяне на предложения, които нямат задължителен характер.

По стълб „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“, използвайки опита от програма „Хоризонт 2020“, SSH са напълно интегрирани във всички клъстери, в т.ч. специфичните и специализираните дейности. Освен това дейностите по морски и мореплавателски НИИ се изпълняват по стратегически и интегриран начин в съответствие с интегрираната морска политика на Съюза, общата политика в областта на рибарството и международните ангажменти.

Дейностите, извършвани в рамките на водещи инициативи в областта на бъдещите и нововъзникващи технологии (БНТ) като „Графен“, проектът „Човешки мозък“ и водещата инициатива за квантови технологии, които получават подкрепа по „Хоризонт 2020“, ще продължат да бъдат подкрепяни в рамките на „Хоризонт Европа“ чрез покани за представяне на предложения, включени в работната програма. Подготвителни действия, подпомагани в рамките на водещи инициативи в областта на БНТ като част от „Хоризонт 2020“, ще бъдат използвани при стратегическото планиране по „Хоризонт Европа“ и ще допринесат за работата по изготвяне на мисиите, съфинансираните и/или съвместно програмираните европейски партньорства и редовните покани за представяне на предложения.

Диалозите в областта на научното и техническото сътрудничество с международните партньори на Съюза, както диалозите в областта на политиките с основните световни региони, допринасят значително за систематичното идентифициране на възможности за сътрудничество, които ще подпомагат определянето на приоритетите, съчетани с диференциран подход по държава и/или регион. В бъдеще ще продължат да се използват съветите на ранен етап на консултативните структури към ЕНП.

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И КОМУНИКАЦИЯ

„Хоризонт Европа“ ще предоставя специална подкрепа за свободен достъп до научни публикации, хранилища за знания и други източници на данни. Ще бъдат подпомагани действия за разпространение на знания, също и произтичащи от сътрудничеството с други програми на Съюза, в т.ч. клъстеризация и пакетирание на резултати и данни, на езици и във формати, предназначени за целевата аудитория и мрежите за граждани, промишлеността, публичните администрации, академичните среди, организациите на гражданското общество и създателите на политики. За тази цел „Хоризонт Европа“ може да използва авангардни технологии и средства за събиране на данни.

Ще бъде оказвана съответна подкрепа за механизми, като националните звена за контакт, за комуникация по „Хоризонт Европа“ до потенциални кандидати.

Комисията също така ще изпълнява информационни и комуникационни дейности, свързани с „Хоризонт Европа“, с цел да популяризира факта, че резултатите са получени с помощта на финансиране от Съюза. Също така ще се стреми да повишава обществената информираност относно значението на НИИ и по-широкото въздействие и целесъобразността на финансираните от Съюза НИИ, например чрез публикации, връзки с медиите, мероприятия, хранилища за знания, бази данни, платформи с множество канали, уебсайтове или целенасочено използване на социални медии. „Хоризонт Европа“ ще подпомага бенефициерите да разпространяват информация за своята работа и нейното въздействие върху обществото като цяло.

ЕКСПЛОАТАЦИЯ И НАВЛИЗАНЕ НА ПАЗАРА

Комисията ще въведе всеобхватни мерки за експлоатация на резултатите от „Хоризонт Европа“ и получените знания. Това ще ускори експлоатацията в посока към широко навлизане на пазара и ще повиши въздействието на „Хоризонт Европа“.

Комисията систематично ще определя и записва резултатите от дейностите за НИИ по „Хоризонт Европа“ и ще прехвърля или разпространява тези резултати и получените знания по недискриминационен начин на промишлеността и предприятията с всякакъв размер, на публичните администрации, академичните среди, организациите на гражданското общество и създателите на политики, за да максимизира добавената от „Хоризонт Европа“ стойност на Съюза.

МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Чрез съгласуване на действията с други държави и региони в света ще се постигне по-голямо въздействие в рамките на засилени усилия за международно сътрудничество. Въз основа на взаимната изгода партньори от цял свят ще бъдат поканени да се включат в усилията на Съюза като неразделна част от инициативите в подкрепа на действията на ЕС за устойчивост, повече високи постижения в областта на НИИ и конкурентоспособност.

Международните съвместни действия ще гарантират ефективно справяне с глобалните обществени предизвикателства и ЦУР, достъп до най-добрите в света таланти, експертен опит и ресурси и засилено предлагане и търсене на иновативни решения.

РАБОТНИ МЕТОДИКИ ЗА ОЦЕНКА

Използването на висококачествен независим експертен опит при процедурата за оценяване е в основата на ангажираността със специфичната програма на всички заинтересовани страни, общности и интереси и е предпоставка за запазване на високите постижения и значимостта на финансираните дейности.

Комисията или органът за финансиране ще гарантира безпристрастността на процеса на оценка и ще избягва конфликтите на интереси в съответствие с член 61 от Финансовия регламент. Комисията или органът за финансиране се стреми също към географско многообразие в състава на комисиите за оценка, както и на експертните и консултативните групи.

По изключение, когато е обосновано от изискването да се назначават най-добрите налични експерти и/или от ограничения наличен резерв от квалифицирани експерти, независимите експерти, подпомагащи комисията за оценка или участващи като членове в нея, могат да оценяват конкретни предложения, за които декларират потенциален интерес. В този случай Комисията или органът за финансиране предприемат всички необходими коригиращи мерки, за да гарантират интегритета на процедурата за оценяване. Процедурата за оценяване ще се управлява по съответния начин, включително с етап на взаимодействие между различните експерти. Комисията за оценка ще вземе предвид особените обстоятелства при определянето на предложения за финансиране.

СТЪЛБ I

ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ В НАУЧНАТА ОБЛАСТ

Научният, икономическият, социалният и културният прогрес във всичките му форми зависи от наличието на достатъчно водещи изследователи, от стремежа към преломни моменти в разбирането и придобиването на знания на всички равнища, от наличието на структури на световно равнище, включително физически инфраструктури и инфраструктури, свързани със знанието, предназначени за НИИ и на средства за отворено разпространение и споделяне на знание („отворена наука“), методологии и умения.

Постигането на водещи в световен мащаб иновации е свързано с напредъка на отворената наука с върхови постижения. Промените в научния и технологичния модел могат да бъдат основни двигатели на растежа на производителността, конкурентоспособността, богатството, устойчивото развитие и социалния прогрес. Историята показва тенденция такива промени в модела да се пораждат от научната база на публичния сектор преди да формират основата за създаването на цели нови отрасли и сектори и за всеобхватен социален прогрес.

Публичните инвестиции в научни изследвания, особено чрез университетите и публичните научноизследователски организации и научноизследователски структури, често са насочени в по-дългосрочни и по-високорискови научни изследвания и допълват дейността на частния сектор. Освен това те създават висококвалифицирани човешки ресурси, ноу-хау и опит, нови научни инструменти и методики, както и мрежи, които да препредават най-новите познания.

Европейската наука и базираните в Европа изследователи продължават да бъдат все така в челните редици в много области. Това обаче не е позиция, която можем да приемаме за даденост. Традиционното предизвикателство от държави като САЩ сега се засилва от участието на икономически гиганти като Китай и Индия, от наскоро индустриализираните части от света по-специално и от всички държави, в които правителствата осъзнават многобройните и плодотворни ползи от инвестициите в научни изследвания.

1. ЕВРОПЕЙСКИ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ СЪВЕТ (ЕНС)

1.1. Обосновка

Въпреки че Съюзът остава най-мощният източник на научни публикации в света, за размерите си той разполага със сравнително малко на брой центрове с високи постижения, които да се открояват на глобално равнище, като в голяма част от областите резултатите са средни и ниски. В сравнение със Съединените щати и понастоящем до известна степен с Китай, Съюзът все още следва модела за „разпределени високи постижения“, при който ресурсите са разпределят между голям брой изследователи и научноизследователски институции. Създаването на привлекателни условия за най-добрите изследователи ще помогне на Европа да повиши своята привлекателност по отношение на глобалната надпревара за привличане на таланти в науката.

Средата на световните научни изследвания се изменя драстично и става все по-многогранна в резултат на нарастващия брой страни с бързо развиващи се икономики, особено Китай, които разширяват своята научна дейност. Докато през 2000 г. Съюзът и Съединените щати общо са представлявали почти две трети от световните разходи за научноизследователска и развойна дейност, този дял е спаднал до по-малко от половината до 2013 г.

ЕНС подпомага най-добрите изследователи, включително талантиви изследователи, които са в начален етап на кариерата си, с гъвкаво дългосрочно финансиране, за да осъществяват новаторски многообещаващи и високорискови научни изследвания преди всичко в Европа. Той действа автономно и се оглавява от Научен съвет на ЕНС, съставен от учени, инженери и представители на академичната общност, ползващи се с добро име, подходящ опит и различен произход. ЕНС може да се възползва от по-широк кръг от таланти и идеи, отколкото би било възможно за всяка национална схема, като засилва високите постижения чрез конкуренцията между най-добрите изследователи и идеи.

Финансираните от ЕНС изследвания за разширяване на границите на познанието имат доказано значително пряко въздействие под формата на напредък на границите на познанието, като откриват път към нови и често неочаквани научни и технологични резултати и нови области за научни изследвания. На свой ред това поражда принципно нови идеи, които насърчават иновациите, стопанската изобретателност и справянето с обществените предизвикателства. ЕНС има също така и структурно въздействие — той повишава качеството на европейската научноизследователска система до по-висока степен от пряко финансираните от него изследователи и действия. Финансираните от ЕНС действия и изследователи поставят вдъхновяваща цел пред изследванията за разширяване на границите на познанието в Европа, с което увеличават нейната популярност и я правят за най-добрите изследователи от цял свят по-привлекателна за сътрудничество и като място за работа. Престижността на приема на получателите на безвъзмездни средства от ЕНС създава конкуренция между университетите и научноизследователските организации в Европа, във връзка с предлагането на най-привлекателните условия за най-добрите изследователи, и може косвено да им съдейства при оценяването на техните относителни силни и слаби страни, както и да доведе до реформи.

ЕНС финансира относително малък процент от всички научни изследвания в Европа, но постигнатото от финансираните изследвания научно въздействие е високо. Средният индекс на цитиране на научните изследвания, подпомагани от ЕНС, е сравним с този на елитните университети за научни изследвания в света. Резултатите от научните изследвания, финансирани от ЕНС, са изключително високи в сравнение с най-големите в света организации, финансиращи научни изследвания. ЕНС подпомага много научни изследвания за разширяване на границите на познанието в множество научноизследователски области, които са получили най-голям брой цитирания, включително в нововъзникващите области. Въпреки че финансирането от ЕНС е целево за изследванията за разширяване на границите на познанието, в резултат от него са получени значителен брой патенти.

Има следователно ясни доказателства, че със своите покани за представяне на предложения ЕНС привлича и финансира водещи изследователи, а в резултат от действията по ЕНС се стига до голям брой от най-влиятелните научноизследователски открития в света с висока степен на въздействие в нововъзникващи области, водещи до пробив и значителни постижения. Дейността на получателите на безвъзмездни средства от ЕНС също така е подчертано интердисциплинарна, а те си сътрудничат на международно равнище и публикуват своите резултати с отворен достъп във всички сфери на научните изследвания, включително социални науки, изкуствата и хуманитарните науки.

Също така, вече има доказателства за по-дълготрайното въздействие на безвъзмездните средства от ЕНС върху кариерното развитие, обучението на висококвалифицирани признати научни изследователи и лица с докторски степени, повишаването на глобалната видимост и престижа на европейските научни изследвания и върху националните системи за научни изследвания, вследствие на неговия силен ефект на индикатор. Този ефект е особено ценен в модела за разпределени високи постижения на Съюза, тъй като статусът на финансиран от ЕНС може да замени признанието, основано на статуса на институциите, и да служи като по-точен индикатор за качество на научните изследвания. Така амбициозните личности, институции, региони и държави имат възможност да поемат инициатива и да разширят научноизследователските профили, в които са особено успешни.

1.2. Области на интервенция

1.2.1. Наука, разширяваща границите на познанието

Очаква се финансираните от ЕНС научни изследвания да доведат до напредък на границите на научното познание, до научни публикации с най-високо качество, както и до постигането на научноизследователски резултати с потенциално високо обществено и икономическо въздействие, с което ще се постави ясна и вдъхновяваща цел пред изследванията за разширяване на границите на познанието в целия Съюз, Европа и на международно равнище. Тъй като целта му е да превърне Съюза в по-привлекателна среда за най-добрите учени в света, ЕНС ще се стреми към постигане на измеримо увеличение на дела на Съюза в най-високия 1% от най-цитираните научни публикации в света, както и към нарастване на броя на финансираните от него водещи изследователи, включително от държави извън Европа.

ЕНС предоставя финансиране в съответствие със следните утвърдени принципи. Високите научни постижения са единственият критерий за отпускането на безвъзмездни средства от ЕНС. ЕНС функционира на принципа „отдолу нагоре“ без предварително определени приоритети.

Общи рамки

- Дългосрочно финансиране в подкрепа на висококачествени идеи от изследователи на всякаква възраст и пол и техните екипи от всяка държава в света, за извършването на новаторски многообещаващи и високорискови научни изследвания;
- Осигуряване на възможност за изследователи в начален или ранен етап на кариерата си, притежаващи висококачествени идеи, да направят преход към превръщането им в самостоятелно работещи независими водещи изследователи, като им се оказва адекватна подкрепа на критичния етап на създаването или консолидирането на техния собствен научноизследователски екип или програма;

- Нови методи на работа в научните среди, между които подходът на отворената наука, с потенциал за постигане на преломни открития, и улесняване на потенциала за търговските и социални иновации на финансираните научни изследвания;
- Обмен на опит и най-добри практики с регионални и национални агенции за финансиране на научни изследвания и изграждане на връзки с други части от „Хоризонт Европа“, особено по действията „Мария Склодовска-Кюри“, с цел стимулиране на подкрепата за водещи изследователи;
- Популяризиране на авангардните научни изследвания в Европа и видимостта на програмите на ЕНС сред изследователите в Европа и по света.

1.3. Изпълнение

1.3.1. Научен съвет на ЕНС

Научният съвет на ЕНС е гарант на качеството на дейността от научна гледна точка и има пълна свобода за вземане на решения относно вида на научните изследвания, които ще бъдат финансирани.

В контекста на изпълнението на „Хоризонт Европа“ и за да изпълнява задълженията си, както е посочено в член 9, научният съвет на ЕНС ще извършва следното:

- a) по отношение на научната стратегия:
  - i) ще установи общата научна стратегия за ЕНС в светлината на научните възможности и европейските научни потребности;
  - ii) ще създаде работна програма и ще изготви набор от мерки за подкрепа от ЕНС в съответствие с научната си стратегия;
  - iii) ще създаде необходимите инициативи за международно сътрудничество, включително дейности за популяризиране, с цел да се повиши осведомеността относно ЕНС сред най-добрите изследователи от останалата част на света, в съответствие с научната си стратегия;
- b) по отношение на научното управление, наблюдение и контрол на качеството:
  - i) гарантира система за рецензиране от световна класа, основана на високите научни постижения и напълно прозрачно, справедливо и безпристрастно разглеждане на предложенията, като определи позициите относно изпълнението и управлението на поканите за предложения, критериите за оценка, процесите по рецензиране, включително подбора на експерти, методите за рецензиране и оценка на предложенията, както и необходимите правила и насоки за изпълнение, въз основа на които ще се определят предложенията, които ще се финансират, под надзора на научния съвет на ЕНС;
  - ii) прави предложение, въз основа на което експертите се назначават за действия, свързани с изследванията за разширяване на границите на познанието;
  - iii) гарантира, че безвъзмездните средства от ЕНС се усвояват по опростени и прозрачни процедури, които запазват акцента върху високите постижения, насърчават инициативността и съчетават гъвкавост и отчетност като постоянно наблюдават качеството на дейностите и изпълнението;
  - iv) разглежда и оценява постиженията на ЕНС и качеството и влиянието на финансираните от ЕНС научни изследвания и съответно прави препоръки и насоки за коригиращи или бъдещи действия;
  - v) заявява позиции по всеки друг въпрос, който се отразява на постиженията и влиянието на дейностите на ЕНС и на качеството на извършените научни изследвания;
- c) по отношение на комуникацията и разпространението на резултатите:
  - i) повишава глобалната популярност и видимост на ЕНС, като извършва дейности за комуникация и популяризиране, в т.ч. научни конференции, които насърчават сред научната общност, основните заинтересовани лица и широката общественост дейностите и постиженията на ЕНС и резултатите от финансираните от ЕНС проекти;
  - ii) когато е необходимо, научният съвет ще се консултира с научната, инженерната и академичната общност, регионалните и националните агенции за финансиране на научни изследвания и с други заинтересовани страни;
  - iii) ще докладва редовно на Комисията за своите дейности.

Членовете на научния съвет на ЕНС получават възнаграждение за извършваните дейности под формата на хонорар и, според случая, на възстановяване на пътните разходи и разходите за престой.

Председателят на ЕНС се установява в Брюксел за срока на изпълнение на длъжността и посвещава по принцип най-малко 80 % от работното си време на работата на ЕНС. Председателят на ЕНС получава възнаграждение, съизмеримо с това на висшето ръководство на Комисията, което се изплаща от специализираната изпълнителна структура на ЕНС заедно с необходимата подкрепа за изпълнението на задълженията му.

Научният съвет на ЕНС избира сред своите членове трима заместник-председатели, които подпомагат председателя на ЕНС в представителните му функции и организацията на работата. Те могат да заемат също длъжността заместник-председател на ЕНС.

Тримата заместник-председатели ще получат подкрепа, за да се осигури подходяща местна административна помощ в техните институти.

1.3.2. Специализирана изпълнителна структура на ЕНС

Специализираната изпълнителна структура на ЕНС, отговаряща за всички аспекти на административното изпълнение и изпълнението на настоящия компонент на специфичната програма, така както е предвидено в работната програма на ЕНС. Тя по-специално ще изпълнява процедурите за оценка, партньорската проверка и процеса на подбор съгласно стратегията, установена от научния съвет на ЕНС, и ще осигурява финансовото и научното управление на безвъзмездните средства. Специализираната изпълнителна структура на ЕНС ще подпомага научния съвет на ЕНС при изпълнението на всичките му задължения, посочени в раздел 1.3.1., включително разработването на научната му стратегия, наблюдението на дейността и прегледа и оценката на постиженията на ЕНС, както и дейностите по популяризация и комуникация. Специализираната изпълнителна структура на ЕНС ще осигурява също и достъп до необходимите документи и данни, с които разполага, и ще уведомява научния съвет на ЕНС за своята дейност.

С цел да се осигури ефективна връзка със специализираната изпълнителна структура на ЕНС по стратегически и оперативни въпроси, ръководството на научния съвет на ЕНС и директорът на специализираната изпълнителна структура на ЕНС ще провеждат редовни координационни срещи.

Управлението на ЕНС ще се извършва от персонал, назначен за целта, включително служители от институциите на Съюза, когато е необходимо, и ще покрива само реалните административни нужди, за да гарантира стабилността и приемствеността, необходими за ефективното управление.

1.3.3. Роля на Комисията

За да изпълнява задълженията си, установени в членове 8, 9 и 10, и в светлината на собствените си задължения за изпълнение на бюджета, Комисията ще:

- осигурява приемствеността и обновяването на научния съвет на ЕНС и ще предоставя подкрепа на постоянния комитет за определяне на бъдещи членове на научния съвет на ЕНС;
- осигурява приемствеността в специализираната изпълнителна структура на ЕНС и ще определя нейните задачи и задължения, като взема предвид становищата на научния съвет на ЕНС;
- следи специализираната изпълнителна структура на ЕНС да изпълнява всичките си задачи и отговорности;
- назначава директора и висшия състав на специализираната изпълнителна структура на ЕНС, като взема предвид становищата на научния съвет на ЕНС;
- осигурява своевременното приемане на работната програма, позициите относно методиката на изпълнение и необходимите правила за прилагане, включително правилника на ЕНС за подаване на заявления и образеца за споразумение за отпускане на безвъзмездни средства от ЕНС, отчитайки становищата на научния съвет на ЕНС;
- информира редовно и своевременно програмния комитет и ще се консултира с него относно изпълнението на дейностите на ЕНС;
- наблюдава като отговорник за общото изпълнение на „Хоризонт Европа“ специализираната изпълнителна структура на ЕНС и ще оценява резултатите от нейната работа.

2. ДЕЙСТВИЯ „МАРИЯ СКЛОДОВСКА-КЮРИ“

2.1. Обосновка

Европа има нужда от висококвалифициран и гъвкав човешки капитал в НИИ, който се адаптира лесно и намира устойчиви решения на настоящите и бъдещите предизвикателства, например големите демографски промени в Европа. За да осигурят високи постижения, изследователите трябва да бъдат мобилни, да си сътрудничат и да разпространяват знания в различни държави, сектори и дисциплини, да имат правилното съчетание на знания и умения, за да се справят с обществените предизвикателства и да подкрепят иновациите.

Европа е движеща сила в науката и има около 1,8 млн. изследователи, които работят в хиляди университети, научни центрове и дружества. Изчислено е обаче, че Съюзът ще има нужда да обучи и наеме най-малко един милион нови изследователи до 2027 г., за да постигне поставените цели за увеличени инвестиции в НИИ. Тази необходимост е особено остра извън академичния сектор (например в промишлеността и бизнеса, включително МСП, държавното управление, организациите на гражданското общество, културните институции, болниците и др.) и изисква сътрудничество между различните сектори за осигуряването на подходящо обучени нови изследователи. Съюзът трябва да положи още усилия за привличане на повече млади хора към кариера в научните изследвания, да бъде по-отворен и да насърчава по-добре баланса между професионалния и семейния живот, да привлече изследователи от трети държави, да задържи своите изследователи и да приеме обратно в Европа европейските учени, които работят другаде. Освен това, за да се осигурят мащабни високи постижения, условията на работа на изследователите трябва да бъдат допълнително подобрени в цялото ЕНП. В този смисъл са необходими по-силни връзки по-специално с Европейското пространство за образование, ЕФРР и ЕСФ+.

Тези предизвикателства могат да бъдат посрещнати най-успешно на равнището на Съюза поради техния системен характер и поради международните усилия, необходими за решаването им.

Действията „Мария Склодовска-Кюри“ са насочени към високи постижения в научните изследвания, които са изцяло в посока „отдолу нагоре“ и са отворени за всички сфери на НИИ — от фундаменталните научни изследвания до навлизането на пазара и иновационните услуги. Тук попадат научноизследователските сфери, обхванати от ДФЕС и Договора за създаване на Европейската общност за атомна енергия (Евратом). При възникване на конкретна нужда и наличие на допълнителни източници на финансиране, с действията „Мария Склодовска-Кюри“ може да потърсят връзки с определени дейности, свързани с конкретни предизвикателства, включително идентифицирани мисии, видове институции за НИИ или географски райони, с цел да се отговори на изменението на европейските изисквания по отношение на уменията, обучението в областта на научните изследвания, професионалното развитие и обмена на знания.

Действията „Мария Склодовска-Кюри“ са основният инструмент на равнището на Съюза за привличане към Европа на изследователи от трети държави, с което се оказва съществен принос към глобалното сътрудничество в НИИ. Доказателствата сочат, че действията „Мария Склодовска-Кюри“ не само имат положително влияние върху лицата, организациите и на системно равнище, но също така са източник на научноизследователски резултати, които водят до пробив и са с висока степен на въздействие, като същевременно допринасят положително за справянето с обществените и стратегическите предизвикателства. Дългосрочните инвестиции в хора имат възвращаемост, както е видно от броя носители на Нобелова награда, които са били бивши стипендианти или научни ръководители по линия на действията „Мария Склодовска-Кюри“.

Чрез глобалната конкуренция в научните изследвания между учените и приемащите ги организации от академичния и извънакадемичния сектор, и посредством създаването и споделянето на висококачествени знания в различни държави, сектори и дисциплини, действията „Мария Склодовска-Кюри“ допринасят по-специално за целите на програмата „Работни места, растеж и инвестиции“, глобалната стратегия на ЕС и ЦУР на ООН.

Действията „Мария Склодовска-Кюри“ имат своя принос към превръщането на ЕНС в по-ефективен, конкурентен и привлекателен глобален фактор. Това може да се постигне чрез съсредоточаване на усилията върху новото поколение висококвалифицирани изследователи и оказване на подкрепа на новите таланти от Съюза и извън него, включително чрез:

- а) насърчаване на преминаването им към други части на „Хоризонт Европа“, като ЕНС и ЕИТ;
- б) насърчаване на разпространението и прилагането на нови знания и идеи в европейските политики, икономиката и обществото, включително чрез усъвършенствана научна комуникация и мерки за информиране на обществеността;

- в) чрез улесняване на сътрудничеството между организации, извършващи научни изследвания, и чрез публикуване в съответствие с принципите на отворената наука и данните FAIR;
- г) оказване на забележимо структуриращо въздействие върху ЕНП, като се работи за отворен пазар на труда и се задават стандарти за качествено обучение, привлекателни условия на труд и открит, прозрачен и основан на заслугите подбор за всички изследователи, в съответствие с Европейската харта на изследователите и Кодекса за поведение при подбора на изследователи.

2.2. Области на интервенция

2.2.1. Развиване на високи постижения чрез трансграничната, междусекторната и интердисциплинарната мобилност на изследователите

Съюзът трябва да остане еталон за високи научни изследвания и съответно привлекателен за най-обещаващите изследователи, както от Европа, така и извън нея, на всички етапи от техните кариери. Това може да се постигне като се даде възможност на изследователите и на персонала в сферата на научните изследвания да сменят местопребиваването си и да си сътрудничат в различни държави, сектори и дисциплини, като по този начин се възползват от висококачествено обучение и кариерни възможности. Това ще улесни преминаването в професионален план между академичните среди и други сектори и ще стимулира предприемаческата дейност.

Общи рамки

- Мобилност в рамките на Европа или извън нея за най-добрите или най-обещаващите изследователи, независимо от националността им, с цел реализиране на високи постижения в научните изследвания, развитие на уменията и кариерата им, както и разширяване на мрежата им от контакти в академичните среди и други сектори (включително изследователски инфраструктури).

2.2.2. Развиване на нови умения чрез отличните възможности за квалификация на изследователите

Съюзът се нуждае от силна, адаптивна и творческа база от човешки ресурси, която разполага с подходящ набор от умения, съответстващи на бъдещите потребности на пазара на труда, за да прави иновации и да превръща знанията и идеите в нови продукти и услуги, носещи икономическа и социална полза. Това може да се постигне с обучение на изследователите как да развият допълнително основните си научноизследователски компетентности и да подобрят преносимите си умения, например творчески, отговорен, отворен към обществото предприемачески дух и осъзнатост по въпросите на устойчивото развитие. Това ще им позволи да се справят с настоящи и бъдещи глобални предизвикателства и да подобрят перспективите си за кариерно развитие и потенциала за иновации.

Общи рамки

- Програми за обучение, които да осигурят на изследователите разнообразни умения, необходими за настоящите и бъдещите глобални предизвикателства.

2.2.3. Укрепване на човешките ресурси и развиването на умения в цялото ЕНП

С цел да се насърчат високите постижения и сътрудничеството между научноизследователските организации и да се създаде положителен структуриращ ефект, навсякъде в ЕНП трябва да бъдат въведени висококачествени стандарти за обучение и наставничество, добри условия на труд и ефективно кариерно развитие на изследователите. Ако е целесъобразно и обосновано от проучване, в контекста на съществуващите общи рамки ще се предоставя подкрепа за изследователите да се завърнат в страната си на произход и в Съюза. Това ще спомогне за модернизирването или усъвършенстването на програмите и системите за обучение в областта на научните изследвания, както и за увеличаването на привлекателността на институциите в глобален мащаб.

Общи рамки

- Програми за обучение за насърчаване на високите постижения и разпространение на най-добрите практики сред институциите, научноизследователски инфраструктури и системите за НИИ;
- Междудисциплинарно и трансдисциплинарно сътрудничество, генериране и разпространение на знания в рамките на Съюза и с трети държави.

2.2.4. Подобряване и улесняване на взаимодействията

Необходимо е допълнително да се развият взаимодействията между системите и програмите за НИИ на равнието на Съюза, на регионално или национално равнище. Това може да се постигне по-специално чрез взаимно допълване с други части на „Хоризонт Европа“, например ЕТ и чрез взаимодействие с други програми на Съюза, в частност „Еразъм“ и ЕСФ+, включително чрез знака „Печат за високи постижения“.

Общи рамки

- Програми за обучение и подобни инициативи за развиване на кариера в научните изследвания, подпомогани чрез допълващи се публични или частни източници на финансиране на равнището на Съюза, на регионално или национално равнище.

2.2.5. Насърчаване на популяризирането сред обществеността

Осведомеността за дейностите, подпомогани с действията „Мария Склодовска-Кюри“, и общественото признание на изследователите трябва да бъдат подобрили в целия Съюз и извън него, за да се повиши глобалната популярност на действията „Мария Склодовска-Кюри“ и да се придобие по-добро разбиране на влиянието на работата на изследователите върху ежедневието на гражданите, както и да се насърчават младите хора да започнат кариера в научните изследвания. Това може да се постигне, като се работи съгласно принципа за отворена наука, който води до по-добро разпространение и използване на знания и практики. Гражданската наука също би могла изпълнява ценна роля.

Общи рамки

- Инициативи за популяризиране сред обществеността, които да стимулират интереса към кариера в научните изследвания, особено сред младите хора от всякакъв произход и социална среда;
- Дейности за популяризиране за повишаване на глобалната популярност, видимостта и осведомеността за действията „Мария Склодовска-Кюри“;
- Разпространение и групиране на знания чрез сътрудничество между различни проекти, проекти за национални звена за контакт и други дейности за изграждане на мрежи като услуги за бивши участници в програмата.

3. НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ИНФРАСТРУКТУРИ

3.1. Обосновка

Най-съвременните научноизследователски инфраструктури предоставят ключови услуги на общностите за НИИ, като изпълняват съществена роля за разширяването на границите на знанието и създават предпоставките за принос от НИИ за справяне с глобалните предизвикателства и за конкурентоспособността на промишлеността. Подкрепата за научноизследователски инфраструктури на равнището на Съюза спомага за намаляването разпокъсаните национални и регионални научноизследователски инфраструктури и единични случаи на високи научни постижения, и по този начин за укрепването на ЕНП и увеличаването на движението на знанията между изолирани обекти. Научният напредък зависи във все по-голяма степен от сътрудничеството на научноизследователските инфраструктури и промишлеността, които разработват необходимите инструменти, основани на новите главни базови технологии и други нови технологии.

Общата цел е Европа да се сдобие с устойчиви научноизследователски инфраструктури на световно равнище, които да са отворени и достъпни за всички изследователи в Европа и извън нея, с което напълно да се оползотворява техният потенциал за научен напредък и иновации. Основните цели са да се намали фрагментирането на екосистемата за НИИ, да се избегне дублирането на усилия и по-добре да се координират проектирането, разработването, достъпността и използването на научноизследователски инфраструктури, в т.ч. финансираните по линия на ЕФРР. От съществено е значение да се подпомогне свободният достъп до научноизследователски инфраструктури за всички европейски изследователи, както и, наред с другото, увеличеният достъп до цифрови научноизследователски ресурси, в това число чрез Европейския облак за отворена наука („EOSC“), като се стимулира по-широкото прилагане на отворената наука и практиките на отворените данни.

Важно е също така да се подобрят дългосрочната устойчивост на научноизследователските инфраструктури, тъй като те обикновено са оперативни в продължение на няколко десетилетия и поради това следва да изготвят планове за осигуряване на непрекъсната и стабилна подкрепа.

Същевременно Съюзът трябва да се справи с бързото нарастване на глобалната конкуренция за таланти учени, като привлича изследователи от трети държави, които да работят с европейските научноизследователски инфраструктури на световно равнище. Увеличаването на конкурентоспособността и капацитета за иновации на европейската промишленост също е важна цел, наред с подкрепата за ключови технологии и услуги, необходими за научноизследователските структури и техните ползватели, като по този начин се подобряват условията за предлагане на иновативни решения.

Предходните рамкови програми дадоха значителен принос към по-ефикасното и ефективно ползване на националните научноизследователски инфраструктури и също така съвместно с Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури (ESFR1) разработиха последователен и стратегически подход към изготвянето на политики относно паневропейските научноизследователски инфраструктури. Стратегическият подход е генерирал ясни предимства, включително намаляване на дублирането на усилия с по-ефективното общо използване на ресурси, както и стандартизиране на процесите и процедурите. Научноизследователска мобилност играе важна роля за улесняване на използването на научноизследователските инфраструктури и поради това трябва да се обмисли възможността за взаимодействия с националните и европейските схеми за мобилност.

Подпомаганите от Съюза дейности ще предоставят добавена стойност чрез: консолидиране и оптимизиране на съществуващите научноизследователски инфраструктури в Европа наред с усилия за създаване на нови инфраструктури с общоевропейско значение и въздействие; гарантиране, че сходните групи от научноизследователските инфраструктури работят заедно за разрешаването на въпроси от стратегическо естество, свързани с потребителски общности; създаване на EOSC като ефективна устойчива среда с възможности за разрастване, предназначена за научни изследвания, основани на данни; взаимосвързаност на националните и регионалните мрежи за научни изследвания и образование, която засилва и осигурява висококапацитетна мрежова инфраструктура за големи масиви от данни и трансграничен и интердисциплинарен достъп до цифрови ресурси; насърчаване на паневропейското покритие на децентрализирани научноизследователски инфраструктури, наред с другото за да се даде възможност за съпоставяне на данните от научните изследвания между отделните държави, например в SSH и областта на околната среда; стимулиране на оперативната съвместимост на научноизследователските инфраструктури; подобряване и засилване на трансфера на знания и обучение на висококвалифицирани човешки ресурси; насърчаване на използването и според случая модернизирани на съществуващите паневропейски научноизследователски инфраструктури от световна класа в рамките на „Хоризонт Европа“; преодоляване на препятствията пред достъпа на най-добрите научноизследователски екипи до най-добрите услуги от научноизследователски инфраструктури в Европа; и насърчаване на потенциала за иновации на научноизследователските инфраструктури, съсредоточени в разработката на технологии и съвместни иновации, както и повишено използване на научноизследователските инфраструктури от промишлеността.

Освен това трябва да се засили и международното измерение на европейските научноизследователски инфраструктури, като се насърчава по-тясното сътрудничество с международните партньори и международното участие в европейски научноизследователски инфраструктури за взаимна полза.

Дейностите ще допринасят за различни ЦУР, като например: ЦУР 3 — Добро здраве и благосъстояние; ЦУР 7 — Финансово достъпна и чиста енергия; ЦУР 9 — Промисленост, иновации и инфраструктура; ЦУР 13 — Действия по климата.

3.2. Области на интервенция

3.2.1. Консолидиране и развитие на европейските научноизследователски инфраструктури

Създаването, експлоатацията и дългосрочната устойчивост на определените от ESFRI научноизследователски инфраструктури и на други научноизследователски инфраструктури от световна класа и с общоевропейско значение играе съществена роля за гарантирането на водеща позиция за Съюза в авангардните научни изследвания, обучението подобряването на квалификацията на изследователите, създаването и използването на знанията и конкурентоспособността на неговата промишленост.

EOSC следва да стане ефективен всеобхватен канал за доставка на услуги от научноизследователските инфраструктури и да предоставя на научноизследователските общности в Европа услуги с данни от следващо поколение за извличане, съхранение, обработка (например услуги за анализ, симулация, визуализация) и споделяне на големи информационни масиви от научни данни в съответствие с принципите FAIR. EOSC следва също така да предоставя на изследователите в Европа достъп до по-голямата част от данните, генерирани и събирани от научноизследователските инфраструктури, както и до високопроизводителните изчислителни технологии (ВИТ) и до ресурси с производителност един ексафлопс, включително тези, които са внедрени по Европейската инфраструктура за данни (EDI) ⁽¹⁾.

Паневропейската мрежа за научни изследвания и образование ще свързва и ще предоставя дистанционен достъп до научноизследователски инфраструктури и ресурси за научни изследвания, като осигурява взаимосвързаност между университети, научноизследователски институти и общности за НИИ на равнището на Съюза, както и международни връзки с други партньорски мрежи в целия свят.

Общи рамки

— Жизненият цикъл на паневропейските научноизследователски инфраструктури чрез проектиране на нови научноизследователски инфраструктури; техните подготвителни фази и фази на изпълнение, ранната им експлоатация в допълнение с други източници на финансиране, в случая с научноизследователските инфраструктури, подкрепяни от структурни фондове, както и консолидирането и оптимизирането на екосистемата от научноизследователски инфраструктури, чрез рационализиране на практиките за мониторинг на определените от ESFRI ориентири и други паневропейски научноизследователски инфраструктури и улесняване на споразуменията за предоставяне на услуги, промените, сливанията, паневропейското покритие или извеждането от експлоатация на паневропейски научноизследователски инфраструктури;

⁽¹⁾ Европейската инфраструктура за данни ще залегне в основата на Европейския облак за отворени данни, като ще предоставя капацитет на световно равнище за ВИТ, високоскоростна свързаност и водещи услуги за данни и софтуер.

- EOSC, който включва: възможности за разрастване и устойчивост на каналите за достъп; в сътрудничество с държавите членки и асоциираните държави — ефективно групиране на европейски, национални, регионални и институционални ресурси; развитие в технологичен и политически аспект с цел да се отговори на новите потребности и изисквания на научните изследвания (като например използване на набори от чувствителни данни, защита на личния живот още при проектирането); оперативна съвместимост на данните и спазване на принципите FAIR; и по-широка потребителска база;
- Паневропейската мрежа за научни изследвания и образование, която е в основата на EOSC и EDI и осъществява доставка на услуги с ВИТ/данни в облак, способен да борави с изключително големи набори от данни и изчислителни процеси.

3.2.2. Откриване, интегриране и взаимна свързаност на научноизследователските инфраструктури

Научноизследователската среда ще се подобри, ако ключовите международни, национални и регионални научноизследователски структури са отворени за всички изследователи от Европа и интегрират услугите си, когато е необходимо, за да хармонизират своите условия на достъп, да подобряват и разширяват предоставянето на услуги и да насърчават обща стратегия за разработване на високотехнологични компоненти и авангардни услуги чрез иновационни действия.

Общи рамки

- Мрежи, които свързват национални и регионални органи за финансиране на научноизследователски инфраструктури, с цел съвместно финансиране на транснационален достъп за изследователи;
- Мрежи от паневропейски, национални и регионални научноизследователски инфраструктури, работещи по глобалните предизвикателства, с цел осигуряване на достъп на изследователите, както и хармонизиране и подобряване на предоставяните от научноизследователските инфраструктури услуги.

3.2.3. Потенциал за иновации на европейските научноизследователски инфраструктури и дейности за иновации и обучение

С цел да се стимулират иновациите както в самите научноизследователски инфраструктури, така и в промишлените отрасли, ще бъде насърчавано сътрудничеството с промишлеността в НИРД, така че да се развие капацитетът на Съюза и търсенето на предлаганите от промишлеността продукти във високотехнологичните области като научното оборудване. Наред с това, ще се насърчава използването на научноизследователските инфраструктури от промишлеността, например като експериментални съоръжения за изпитване или центрове на знанието. Развитието и използването на научноизследователските инфраструктури ще изисква техните ръководители, изследователи, инженери и технически персонал, както и потребителите да притежават подходящи умения. За тази цел, чрез финансиране от Съюза ще бъдат подкрепени обучението на персонала, управляващ и експлоатиращ научноизследователските инфраструктури от общоевропейски интерес, обменът на служители и на най-добри практики между съоръжения и адекватното предлагане на човешките ресурси в ключови сфери, включително създаването на специфични образователни планове. Ще се насърчава взаимодействието с действията „Мария Склодовска-Кюри“.

Общи рамки

- интегрирани мрежи от научноизследователски инфраструктури за изготвяне и прилагане на обща стратегия/пътна карта за технологичното развитие и оборудване;
- обучение на персонала, управляващ и експлоатиращ научноизследователските инфраструктури от общоевропейско значение.

3.2.4. Укрепване на политиката за европейската научноизследователска структура и международното сътрудничество

Необходима е подкрепа за създателите на политики, органите за финансиране или консултативните групи като ESFRI, за да съгласуват разработването и прилагането на последователна и устойчива дългосрочна европейска стратегия относно научноизследователските инфраструктури.

Наред с това, предоставянето на възможности за стратегическо международно сътрудничество ще укрепи позицията на европейските научноизследователски инфраструктури на международно равнище, като осигури работа в мрежа, оперативна съвместимост и обхват в глобален мащаб.

Общи рамки

- Проучване, наблюдение и оценка на научноизследователските инфраструктури на равнището на Съюза, както и политически проучвания, действия по комуникация и обучение, действия по стратегическо международно сътрудничество за научноизследователски инфраструктури и специфични дейности на съответните органи за политики и консултиране.

СТЪЛБ II

ГЛОБАЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ПРОМИШЛЕНОСТ

Съюзът е изправен пред много предизвикателства, някои от които имат и глобален характер. Проблемите са огромни по своя мащаб и сложност, а с оглед на намирането на решения те трябва да се разглеждат заедно на равнището на Съюза и за тях да бъдат отделени адекватни, добре обучени и квалифицирани човешки ресурси, достатъчно финансовите средства и да бъдат положени пропорционални усилия. Именно това е областта на търсене на решения, в която държавите от Съюза трябва да работят заедно и да бъдат интелигентни, гъвкави и обединени в полза на гражданите и тяхното благосъстояние.

По-силно въздействие може да се постигне чрез съгласуване на действията с други държави и региони в света, в рамките на международно сътрудничество съгласно ориентирите, зададени от Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие, ЦУР и Парижкото споразумение. Въз основа на взаимната изгода партньори от цял свят ще бъдат поканени да се включат в усилията на Съюза като неразделна част от НИИ за устойчиво развитие.

НИИ са ключови двигатели на устойчивия и приобщаващ растеж и на технологичната и промишлената конкурентоспособност. Те ще бъдат от полза за намирането на решения на днешните и утрешните проблеми с оглед на възможно най-бързото обръщане на отрицателната и опасна тенденция, която понастоящем обвързва икономическото развитие с нарастващото използване на природните ресурси и увеличаващите се социални предизвикателства. Това ще превърне предизвикателствата в нови възможности за стопанска дейност и ще донесе бързи ползи за обществото.

Съюзът ще извлече ползи както като потребител, така и като генератор на знания, технологии и промишлени сектори, които демонстрират как може да функционира и да се развива модерното индустриализирано, устойчиво, приобщаващо, творческо, резистентно, отворено и демократично общество и икономика. Ще се насърчават и поощряват множашите се икономически, екологични и социални примери за устойчива икономика на бъдещето в следните области, било то в областта на здравето и благосъстоянието за всички; резистентни, творчески и приобщаващи общества; общества, укрепени посредством гражданската сигурност; наличната чиста енергия и мобилност; цифровизирани икономика и общество; интердисциплинарна и творческа индустрия; космически, морски и сухоземни решения; или пък добре функционираща биоикономика, включително решения в областта на продоволствието и храните; или устойчивото използване на природните ресурси, опазването на околната среда, смекчаването и адаптирането към изменението на климата. Тези елементи на устойчивата икономика ще генерират богатство в Европа и ще създадат по-качествени работни места. Трансформацията на промишлеността ще бъде от решаващо значение, както и разработването в Съюза на иновационни промишлени вериги за създаване на стойност.

Новите технологии оказват влияние върху практически всички области на политиката. За всяка отделна технология често е налице комбинация от социални и икономически възможности, като възможностите за подобряване на ефикасността и качеството на управлението и последиците за заетостта и образованието, но също и потенциални рискове за безопасността, правото на личен живот и следователно за етичните принципи. Поради това политиката в областта на технологиите изисква комплексно претегляне на интересите, междусекторно сътрудничество и формулиране на стратегии.

НИИ по този стълб на „Хоризонт Европа“ се групират в интегрирани, неизолирани, широки клъстери от дейности. Вместо да се насочват към отделни сектори, инвестициите имат за цел постигането на системни промени в обществото и икономиката по линия на устойчивостта. Тези промени ще се постигнат само ако всички действащи лица, частни и публични, вземат участие в съвместно проектиране и създаване на НИИ; като обединят крайните потребители, учените, технолозите, производителите, новаторите, предприятията, преподавателите, създателите на политики, гражданите и организациите на гражданското общество. Ето защо нито един от клъстерите не е предназначен само за една група участници и всички дейности ще се изпълняват предимно чрез съвместни проекти за НИИ, избрани въз основа на конкурентни покани за представяне на предложения.

В допълнение към усилията за справяне с глобалните предизвикателства дейностите в клъстерите ще разработват и прилагат също ключовите базови технологии и нововъзникващи технологии, независимо дали са цифрови или не, като част от обща стратегия за насърчаване на промишлеността и социалното лидерство в Съюза. Когато е целесъобразно, ще се използват данни и услуги на Съюза, свързани с космическата наука. Всички равнища на технологична готовност до 8-о ще бъдат покрити от този стълб на „Хоризонт Европа“, без да се засяга правото на Съюза в областта на конкуренцията.

Действията ще генерират нови знания, ще разработват технологични и нетехнологични решения, ще способстват за внедряване на технологиите от лабораториите на пазара, ще изготвят приложения, в т.ч. пилотни производствени линии и демонстрационни проекти, и ще включват мерки за стимулиране на навлизането на пазара и за поощряване на ангажираността на частния сектор и стимулите за стандартизация в рамките на Съюза. Технологиите налагат критична маса от европейски изследователи и представители на бизнеса да създадат водещи в световен мащаб екосистеми, които да включват най-съвременни технологични инфраструктури, например за изпитване. Взаимодействието с други части на „Хоризонт Европа“ и ЕПТ, както и с други програми ще бъдат максимално оползотворени.

Клъстерите ще насърчават бързото въвеждане в Съюза на първи по рода си иновации чрез широка гама от вградени дейности, включително за комуникация, разпространение, използване и стандартизация, както и подпомагане на нетехнологичните иновации и иновативни механизми за доставка, което ще спомогне да се създадат обществени, регулаторни и пазарни условия, които са благоприятни за иновациите, като например сделки за иновации. Ще бъдат изготвени списъци с иновативни решения, получени от НИИ дейности, и ще бъдат разпространени на публични и частни инвеститори, както и на други свързани програми на Съюза и национални или регионални програми. В тази насока ще бъдат разработени взаимодействия със стълб III на „Хоризонт Европа“.

Равенството между половете е ключов фактор за постигането на устойчив икономически растеж. Поради това е важно принципът за равенство между половете да бъде отразен в работата по всички глобални предизвикателства.

1. КЛЪСТЕР „ЗДРАВЕ“

1.1. Обосновка

Европейският стълб за социалните права приема, че всеки има право на своевременен достъп до финансово достъпно, превантивно и лечебно здравеопазване, което е безопасно и с добро качество. Това подчертава ангажимента на Съюза за изпълнение на ЦУР, които призовават за всеобщо здравно осигуряване за всички хора от всички възрасти до 2030 г., без никой да бъде пропуснат, и за прекратяване на предотвратимите смъртни случаи.

Здравото население е от съществено значение за стабилно, устойчиво и приобщаващо общество, а подобренията на здравеопазването са изключително важни за намаляването на бедността, намирането на решения за застаряването на европейското общество, насърчаването на социалния напредък и просперитета, и за повишаването на икономическия растеж. Според Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) повишаването на очакваната продължителност на живота с 10 % е свързано с годишно повишаване на икономическия растеж с 0,3—0,4 %. Средната продължителност на живота в Съюза е нараснала с 12 години от създаването на Съюза в резултат на значителни подобрения в качеството на живота, околната среда, образованието, здравеопазването и грижите за гражданите. През 2015 г. средната продължителност на живота при раждането е била 80,6 години в Съюза, спрямо 71,4 години в световен мащаб. През последните години в Съюза тя е нараснала средно с 3 месеца годишно. Наблюдават се социални и свързани с пола разлики в продължителността на живота между определени групи и между отделните европейски държави.

НИИ в областта на здравето са имали значителна роля в това постижение, но и в повишаването на производителността и качеството в сектора на здравеопазването. Въпреки това Съюзът продължава да се сблъсква с нови, нововъзникващи или продължаващи предизвикателства, които заплашват гражданите и общественото здраве, устойчивостта на здравеопазването и системите за социална закрила, както и конкурентоспособността на сектора на здравеопазването. Сред значителните предизвикателства пред здравеопазването в Съюза са: неравенството по отношение на достъпа и финансовата достъпност на здравеопазването и предоставянето на грижи; липсата на ефективна промоция на здравето и профилактика на болестите; увеличаването на незаразните болести; увеличаването на случаите на ракови заболявания; увеличаването на психичните заболявания; разпространението на резистентността към антимикробните средства и появата на инфекциозни епидемии; увеличаването на замърсяването на околната среда; продължаващото неравенство между държавите и в техните рамки в областта на здравеопазването, което засяга непропорционално хората в неравносходно положение или в уязвими етапи от живота; откриването, разбирането, контрола, превенцията и смекчаването на рисковете, в т.ч. свързаните с бедността аспекти, за здравето в бързо променящата се социална, градска, селска и природна среда; демографските промени, включително проблемите, породени от застаряването на населението, и нарастването на разходите за европейските системи на здравеопазване; и нарастващият натиск върху европейския сектор на здравеопазването да остане конкурентоспособен, чрез разработване на здравни иновации при наличието на новопоявили се глобални участници. Наред с това, колебанията относно ваксинацията могат да намалят имунизационния обхват сред някои групи от населението.

Тези предизвикателства пред здравеопазването са комплексни, взаимосвързани и глобални по характер и изискват мултидисциплинарно, техническо и нетехническо, междусекторно и транснационално сътрудничество. Дейностите за НИИ ще изградят тесни връзки между фундаменталните, транслационните, клиничните, епидемиологичните, етичните, свързаните с околната среда и социално-икономическите изследвания, както и с регулаторните науки. Те ще са насочени към области на неудовлетворени медицински потребности, като редки или труднолечими болести (в това число форми на рак, напр. рак при децата и рак на белите дробове). Тези дейности ще оползотворяват комбинираните умения на академичните среди, практикуващите специалисти, регулаторните органи и представителите на бизнеса и ще насърчават сътрудничеството с доставчици на здравни услуги, социални услуги, пациенти, създатели на политики и граждани, за да създадат ефект на ливъридж от публичното финансиране и да гарантират внедряването на резултатите в клиничната практика и в системите на здравеопазването, като се отчетат компетенциите на държавите членки по отношение на организирането и финансирането на техните системи за здравеопазване. Ще се извлекат максимални ползи от авангардните геномни и други мултиомически изследвания, както и прогресивното въвеждане на персонализирани медицински подходи, които са от значение за борбата с множество незаразни болести и цифровизацията в областта на здравеопазването и грижите.

НИИ ще насърчат стратегическото сътрудничество на равнище Съюза и на международно равнище, с цел обединяване на експертния опит, капацитета и ресурсите, необходими за създаване на покритие, скорост и икономии от мащаба, както и за оползотворяване на взаимодействията, избягване на дублирането на усилия и споделянето на очакваните ползи и финансови рискове. Насърчават се взаимодействията в НИИ в областта на здравеопазването в рамките на „Хоризонт Европа“, по-специално с програмата EU4Health, създадена с Регламент (ЕС) 2021/522 на Европейския парламент и на Съвета ⁽²⁾.

Цифровите здравни решения създадоха много възможности за решаване на проблемите, свързани с услугите за полагане на грижи, и за справяне с други възникващи въпроси на едно застаряващо общество. Следва да се използват в пълна степен възможностите, които може да предостави цифровизацията в областта на здравеопазването и полагането на грижи, без да се застрашава правото на неприкосновеност на личния живот и защита на личните данни. Разработени са цифрови устройства и софтуер за диагностика, лечение и улесняване на самоуправлението от пациентите на болестите, включително хроничните заболявания. Цифровите технологии се използват все повече и за медицинско обучение и образование, както и да позволят достъп, споделяне и създаване на здравна информация от пациенти и други потребители на здравни услуги.

Дейности за НИИ, насочени към този клъстер, ще развият базата от знания, ще оползотворяват съществуващите знания и технологии, ще укрепват и създават капацитет за НИИ и ще разработват решения, необходими за по-ефективно популяризиране на здравеопазването и интегрираната профилактика, диагностика, мониторинг, терапия, рехабилитация и лечение на болестите и дългосрочни и палиативни грижи. Резултатите от научните изследвания ще бъдат представени във вид на препоръки за действия и ще се съобщават на съответните заинтересовани страни. Подобряването на здравните резултати на свой ред ще доведе до увеличено благосъстояние и продължителност на живота, здравословен и активен живот, подобряване на качеството на живота и на производителността, повече години живот в добро здраве и устойчивост на системите за здравеопазване и грижи. В съответствие с членове 14 и 15 от Регламент (ЕС) 2021/695 и Хартата за основните права на Европейския съюз, етиката, защитата на човешкото достойнство, аспектите, свързани с пола, и етническите аспекти, както и потребностите на хората в неравностойно и уязвимо положение ще получат специално внимание.

Намирането на решения за основните предизвикателства в областта на здравеопазването ще подпомогне ангажимента на Съюза към Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие на Организацията на обединените нации и ангажираността му по линия на други организации на Обединените нации и международни инициативи, включително глобалните стратегии и планове за действие на Световната здравна организация (СЗО). Намирането на решения за тези предизвикателства ще допринесе за целите на политиката и стратегиите на Съюза, най-вече за европейския стълб на социалните права, цифровия единен пазар на Съюза, трансграничното здравно обслужване на Съюза и плана за действие „Едно здраве“ срещу антимикробната резистентност и за прилагането на съответните регулаторни рамки на Съюза.

Дейностите ще допринасят пряко за следните конкретни ЦУР: ЦУР 3 — Добро здраве и благосъстояние; ЦУР 13 — Действия по климата.

1.2. Области на интервенция

1.2.1. Здраве през целия живот

Хората в уязвими етапи от живота (перинатален, раждане, кърмачески период, детство, юношеска възраст, бременност, зряла и късна възраст), в т.ч. хората с увреждания или наранявания, имат конкретни здравни нужди, които изискват по-добро разбиране и специално разработени решения при отчитане на аспектите на равенството между половете и етични аспекти. Това ще позволи да се намали неравенството в областта на здравето и да се подобрят здравните резултати в полза на активен и здравословен начин на живот по време на целия живот, включително чрез здравословно начало на живота и здравословен хранителен режим по време на целия живот, което намалява риска от психични и физически заболявания на по-късен житейски етап. Превенцията и комуникацията ще бъдат съобразени с характеристиките на конкретни групи.

Общи рамки

- Разбиране на ранното развитие и процеса на остаряване през целия живот;
- Пренатално и неонатално, майчино, бащино, кърмаческо и детско здраве, и ролята на родителите, семейството и преподавателите;
- Здравни потребности на подрастващите, включително фактори, оказващи влияние върху психичното здраве;

⁽²⁾ Регламент (ЕС) 2021/522 на Европейския парламент и на Съвета от 24 март 2021 г. за създаване на програма за действията на Съюза в областта на здравето (програма „ЕС в подкрепа на здравето“) за периода 2021—2027 г. и за отмяна на Регламент (ЕС) № 282/2014 (ОВ L 107, 26 март 2021 г., стр. 1).

- Здравни последици от уврежданията и нараняванията;
- Изследвания относно мерките за планиране, изпълнение и мониторинг на рехабилитацията през целия живот и особено на програми за ранна индивидуална рехабилитация за деца, които страдат от водещи до увреждания патологии;
- Остаряване в добро здраве, независим и активен живот, включително социално участие на възрастните хора и хората с увреждания;
- Здравно възпитание и здравна грамотност, включително чрез цифровите технологии.

1.2.2. Определящи фактори за околната среда и социалното здраве

По-добро разбиране за движещите сили и рисковите фактори за здравето, обусловени от социалната, културната, икономическата и физическата среда в ежедневието на хората и на работното място, включително въздействието на цифровизацията, мобилността на хората (например миграцията и пътуванията), замърсяването, храненето, изменението на климата и други екологични проблеми върху здравето, ще допринесат за установяване, предотвратяване и смекчаване на рисковете и заплахите за здравето; за намаляване на смъртността и заболяемостта от излагането на химикали и замърсяването на околната среда; за подкрепа на безопасна, екологична, здравословна, адаптивна и устойчива среда на живот и работа; за поощряване на здравословен начин на живот и потребителско поведение; и за развитие на равнопоставено, приобщаващо и заслужаващо доверие общество. Това разбиране ще се основава също на популационни кохортни и епидемиологични проучвания и проучвания на човешкия биомониторинг.

Общи рамки

- Технологии и методики за оценка на опасностите, експозициите и въздействието върху здравето на химикали, замърсители на закрито и на открито и други стресори, включително свързани с климата, работното място, начина на живот и околната среда, и на комбинираните ефекти от няколко стресора;
- Екологични, професионални, социално-икономически, културни, генетични и поведенчески фактори, оказващи влияние върху физическото и психичното здраве и благосъстоянието на хората, и взаимодействията помежду им, със специално внимание към уязвимите лица и лицата в неравностойно положение, специфични свързани с възрастта и пола въпроси, когато е приложимо, включително въздействието върху здравето на проектирането на сгради, продукти и услуги;
- Оценка, управление и комуникация на риска, подпомагани, когато е приложимо, от трансдисциплинарни подходи, и усъвършенствани инструменти за основано на доказателства вземане на решения, включително замяна и алтернативи на изпитванията върху животни;
- Изграждане на капацитет и инфраструктури за сигурно събиране, споделяне, използване, повторно използване и комбиниране на данни за всички определящи здравето фактори, в т.ч. експозиция на хората, и осигуряване на свързаността им с бази данни за екологичните параметри, начините на живот, здравния статус и болестите — на равнището на Съюза и на международно равнище;
- Поощряване на здравословния живот и първичните превантивни интервенции, включително професионални аспекти.

1.2.3. Незаразни и редки болести

Незаразните болести, в т.ч. ракът и редките болести, представляват основно здравно и обществено предизвикателство и изискват по-добро разбиране и таксономия, наред с по-ефективни подходи, включително подходите на персонализираната медицина (известна още като „прецизна медицина“) в превенцията, диагностиката, мониторинга, терапията, рехабилитацията и лечението, както и по-добро разбиране на хроничните заболявания.

Общи рамки

- Разбиране на механизмите, които са в основата на развитието на незаразните заболявания, в т.ч. сърдечно-съдовите;
- Хоризонтални популационни проучвания в подкрепа на разбирането на параметрите на здравето и болестите и подпомагане на стратифицирането на населението като принос към развитието на превантивната медицина;
- Инструменти и техники за по-ранна и по-точна диагностика и за навременни, адаптирани към пациента терапии, позволяващи забавяне или обръщане на прогресията на болестта;

- Програми за превенция и скрининг, които съответстват на препоръките на СЗО, ООН и Съюза или ги надхвърлят;
- Интегрирани решения за самоконтрол, промоция на здравето, превенция на болестите и управление на хроничните заболявания и мултизаболеваемостта, в т.ч. невродегенеративните и сърдечно-съдовите заболявания;
- Терапии, курсове на лечение или други терапевтични интервенции, включващи както фармакологични, така и нефармакологични терапии;
- Палиативни грижи;
- Области с висока степен на незадоволени клинични потребности, например редките заболявания, включително рака при децата;
- Оценка на сравнителната ефективност на интервенциите и решенията, включително въз основа данни от практиката;
- Научни изследвания относно прилагането с цел разрастване на здравните интервенции и подпомагане на внедряването им в здравните политики и системи;
- Развитие на научните изследвания и подобряване на информацията, грижите и лечението, в т.ч. персонализираната медицина, при редките болести.

1.2.4. Инфекциозни болести, включително свързани с бедността и пренебрегвани болести

Защитата на хората от трансгранични здравни заплахи е основно предизвикателство за общественото и глобалното здраве, което изисква ефективно международно сътрудничество на равнището на Съюза и на световно равнище. В нея попадат превенцията, подготовеността, ранното откриване и научноизследователската реакция при епидемии, терапията и лечението на инфекциозните болести, включително свързани с бедността и пренебрегвани болести, а също и справянето с антимикробната резистентност, следвайки европейския план за действие „Едно здраве“.

Общи рамки

- Разбиране на свързаните с инфекциите механизми;
- Фактори за появата или повторната поява на инфекциозните болести и тяхното разпространение, включително предаването им от животните на хората (зооноза) или от други части на околната среда (вода, почва, растения, храна) на хората, както и въздействието на изменението на климата и на еволюцията на екосистемите върху динамиката на инфекциозни болести;
- Прогнозиране, ранно и бързо откриване, контрол и наблюдение на инфекциозните заболявания, инфекциите, свързани с медицинско обслужване, и факторите, свързани с околната среда;
- Борба с антимикробната резистентност, включително епидемиология, превенция и диагностициране, както и разработване на нови антимикробни средства и ваксини;
- Ваксини, включително платформени технологии на ваксини, диагностика, терапии и лечение на инфекциозни болести, включително коморбидност и коинфекции;
- Разрешаване на проблеми с недостатъчното използване на ваксини, колебанията относно ваксинацията и изграждане на доверие по отношение на ваксините;
- Ефективно подготовеност за извънредни ситуации, застрашаващи общественото здраве, мерки и стратегии за реагиране и възстановяване с участието на общностите, и тяхната координация на регионално и национално равнище и на равнище Съюза;
- Препятствия пред прилагането и навлизането на медицинските интервенции в клиничната практика и системата на здравеопазването;
- Трансгранични аспекти на инфекциозните болести и конкретни предизвикателства в държавите с ниски и средни доходи, като СПИН, туберкулоза и тропически болести, в т.ч. малария, както и предизвикателства във връзка с миграционните потоци и в по-общ план във връзка с увеличената мобилност на хората.

1.2.5. Инструменти, технологии и цифрови решения в областта на здравето и грижите, включително персонализирана медицина

Здравните технологии и инструменти са от важно значение за общественото здраве и са допринесли до голяма степен за съществените подобрения, постигнати при качеството на живота и здравните грижи за гражданите в Съюза. Важно стратегическо предизвикателство е проектирането, разработката, доставката, използването и оценяването на подходящи, надеждни, безопасни, лесни за ползване и икономически ефективни здравни инструменти и технологии, като се вземат предвид потребностите на хората с увреждания и застаряващото общество. Тук попадат главните базови технологии, от новите биоматериали до биотехнологиите, както и едноклетъчните методи, мултиомиката и системните медицински подходи, изкуственият интелект (ИИ) и други

цифрови технологии, които предлагат значителни подобрения в сравнение със съществуващите в момента технологии и стимулират изграждането на конкурентоспособен и устойчив сектор на здравеопазването, който създава високостойности работни места. Европейският сектор на здравеопазването е решаващ икономически сектор в Съюза, който представлява 3 % от brutния вътрешен продукт (БВП) и наема 1,5 млн. служители. Съответните заинтересовани страни трябва да бъдат включени на възможно най-ранен етап, и нетехнологичните аспекти да бъдат взети предвид, за да се гарантира приемливостта на новите технологии, методики и инструменти. Тези заинтересовани страни включват гражданите, неформалните доставчици на здравни услуги и здравни специалисти.

Общи рамки

- Инструменти и технологии за приложения за здравната сфера и всички свързани медицински показания, включително функционални нарушения;
- Интегрирани инструменти, технологии, медицински изделия, медицинска образна диагностика, биотехнологии, наномедицина и авангардни терапии (включително клетъчна и генна терапия) и цифрови решения за здравето и грижата за човека, включително ИИ, мобилни решения и дистанционни здравни услуги; същевременно се обръща внимание, когато е приложимо, на ранен етап на аспектите, свързани с разходната ефективност на производството с цел оптимизиране на етапа на индустриализация и на потенциала за иновации, за да бъде достъпен даден лекарствен продукт;
- Пилотни проекти, мащабно внедряване, оптимизация и поръчки за иновации в технологиите и инструментите за здравни грижи в реална обстановка, включително клинични изпитвания и научни изследвания относно прилагането, включително основана на персонализираната медицина диагностика;
- Иновативни процеси и услуги за разработката, производството и бързата доставка на инструменти и технологии за здравни грижи;
- Безопасност, ефикасност, разходна ефективност, оперативна съвместимост и качество на инструментите и технологиите за здравни грижи, както и тяхното юридическо и социално въздействие, включително въпроси, свързани с приемливостта за обществото;
- Регулаторни науки и стандарти за технологиите и инструментите за здравни грижи;
- Управлението на медицинските данни, включително оперативна съвместимост на данните, интеграция, методи за анализ и визуализация, процеси на вземане на решения, основаващи се на ИИ, извличане на данни, технологии, използващи големи информационни масиви, биоинформатика и високопроизводителни изчислителни технологии с цел стимулиране на персонализираната медицина, включително на профилактиката, както и оптимизиране на съвкупността от здравни дейности.

1.2.6. Системи за здравеопазване

Системите за здравеопазване са ключово предимство на социалните системи в Съюза и през 2017 г. са наемали 24 млн. служители в сектора на здравеопазването и социалната дейност. Основен приоритет на държавите членки е системите за здравеопазване да бъдат безопасни и сигурни, финансово достъпни за всички, интегрирани, разходно ефективни, адаптивни, устойчиви и надеждни, да предоставят навременни и адекватни услуги, както и да намаляват неравенството, включително чрез разгръщане на потенциала за основани на данни цифрови иновации, за по-добро здраве и ориентирани към пациента грижи, като се възползват от отворените и безопасни европейски инфраструктури за данни. Нови възможности, например разгръщането на мрежи от пето поколение (5G), концепцията за „цифрови близнаци“ и „интернет на нещата“ ще дадат тласък на цифровата трансформация в областта на здравеопазването и грижите.

Общи рамки

- Подкрепа на базата от знания за реформите в здравните системи и политики в Европа и извън нея;
- Нови модели и подходи към здравеопазването, включително персонализирани медицински подходи, управленски и организационни аспекти, и тяхната преносимост или адаптиране от една държава или регион към друг/а;
- Подобряване на оценката на здравните технологии;
- Развитие на неравенството в областта на здравето и ефективен политически отговор;
- Бъдеща работна сила в сферата на здравеопазването и нейните потребности, включително умения в областта на цифровите технологии;
- Подобряване по отношение на навременна, точна, безопасна и надеждна здравна информация и употребата или повторното използване на здравни данни, включително електронни здравни досиета, с надлежно внимание към защитата на данните, включително злоупотреба с данни за личния начин на живот и здравна информация, сигурността, достъпността, оперативната съвместимост, стандартите, съпоставимостта и интегритета;

- Адаптивност на системите за здравни грижи при поемане на удара при кризи и възприемане на дисруптивните иновации;
- Решения за разширяване на правата на гражданите и пациентите, самонаблюдение и взаимодействие със специалисти в областта на здравеопазването и социалните грижи, позволяващи по-интегрирани грижи и насочен към потребителя подход, като същевременно се има предвид равният достъп;
- Данни, информация, знания и най-добри практики от научните изследвания в областта на системите за здравни грижи на равнището на Съюза и в глобален мащаб, като се използват съществуващите знания и бази данни.

2. КЛЪСТЕР „КУЛТУРА, ТВОРЧЕСТВО И ПРИОБЩАВАЩО ОБЩЕСТВО“

2.1. Обосновка

Съюзът показва уникален начин за съчетаване на икономически растеж с ЦУР и социалните политики, с високо ниво на социално приобщаване и споделени ценности, включващи демокрация, човешки права, равенство между половете и богатство на многообразието. Този модел се променя непрекъснато и трябва да предложи решения за, наред с другото, предизвикателствата на глобализацията, технологичните промени и растящите неравенства.

Съюзът трябва да насърчава модел за приобщаващ и устойчив растеж, като същевременно се възползва от предимствата на технологичния напредък, повишава доверието в демократичното управление и насърчава иновациите в него, стимулира образованието, води борба с неравенството, безработицата, маргинализацията, дискриминацията и радикализацията, гарантира човешките права, насърчава културното многообразие и европейското културно наследство и овластява гражданите чрез социални иновации. Управлението на миграцията и интеграцията на мигрантите също ще продължат да бъдат приоритетни въпроси. Основополагаща е ролята на НИИ в социалните и хуманитарните науки, изкуствата, както и секторите на културата и творчеството, за преодоляването на тези предизвикателства и постигането на целите на Съюза. По-специално аспекти на SSH са включени във всички области на интервенция от този клъстер.

Масшабът, сложността, междупоколенческият и транснационалният характер на тези предизвикателства изискват многопластово действие от страна на Съюза. Работата по такива критични социални, политически, културни и икономически проблеми единствено на национално равнище би носила опасност от недостатъчно използване на ресурсите, фрагментиран подход и различни стандарти на знанията и капацитета.

Дейностите за НИИ в този клъстер ще бъдат цялостно съгласувани с приоритетите на Съюза за демократична промяна; Заетост, растеж и инвестиции Правосъдие и основни права; Миграция; По-задълбочен и по-справедлив икономически и паричен съюз; Цифров единен пазар. Те ще бъдат част от ангажимента на Римската програма за работа по: „Социална Европа“ и „Съюз, който съхранява нашето културно наследство и насърчава културното многообразие“. Така ще се оказва подкрепа и на Европейския стълб на социалните права и Глобалния пакт за безопасна, организирана и законна миграция. Ще бъдат оползотворявани взаимодействията с програма „Правосъдие“, създадена с Регламент (ЕС) 2021/693 на Европейския парламент и на Съвета ⁽³⁾ и програма „Граждани, равенство, права и ценности“, създадена с Регламент (ЕС) 2021/692 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁴⁾, които подпомагат дейности в областта на достъпа до правосъдие, правата на жертвите, равенството между половете, недискриминацията, защитата на данните и популяризирането на европейското гражданство, както и с програма „Творческа Европа“ и програма „Цифрова Европа“, създадени с Регламент (ЕС) 2021/694 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁵⁾, „Еразъм“, „Еразъм +“ и ЕСФ+.

Дейностите ще допринасят пряко за следните конкретни ЦУР: ЦУР 1 — Изкореняване на бедността; ЦУР 3 — Добро здраве и благосъстояние; ЦУР 4 — Качествено образование; ЦУР 5 — Равенство между половете; ЦУР 8 — Достоен труд и икономически растеж; ЦУР 9 — Промисленост, иновации и инфраструктура; ЦУР 10 — Намаляване на неравенството; ЦУР 11 — Устойчиви градове и селища; ЦУР 16 — Мир, справедливост и силни институции.

⁽³⁾ Регламент (ЕС) 2021/693 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 година за създаване на програма „Правосъдие“ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1382/2013 (ОВ L 156, 5.5.2021 г., стр. 21).

⁽⁴⁾ Регламент (ЕС) 2021/692 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 година за създаване на програма „Граждани, равенство, права и ценности“ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1381/2013 на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕС) № 390/2014 на Съвета (ОВ L 156, 5.5.2021 г., стр. 1).

⁽⁵⁾ Регламент (ЕС) 2021/694 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2021 година за създаване на програмата „Цифрова Европа“ и за отмяна на Решение (ЕС) 2015/2240 (ОВ L 166, 11.5.2021 г., стр. 1).

2.2. Области на интервенция

2.2.1. Демокрация и управление

По всичко личи, че доверието в демокрацията и установените политическите институции спада. Разочарованието от политиката е все по-често изразявано от антиинституционални и популистки партии и възраждащ се нативизъм. Това се усложнява допълнително, наред с останалото, от социално-икономическото неравенство, силните миграционни потоци и опасенията във връзка със сигурността. Преодоляването на настоящите и бъдещите предизвикателства изисква ново мислене за това как демократичните институции на всички нива трябва да се адаптират в контекста на по-голямо многообразие, глобална икономическа конкуренция, бърз технологичен напредък и цифровизация, като от първостепенна важност е начинът, по който гражданите възприемат демократичния дискурс, практики и институции.

Общи рамки

- Историята, промените и ефикасността на демокрациите, на различни нива и под различни форми; ролята на образованието, политиките по отношение на културата и младежта като крайъгълни камъни на демократичното гражданство;
- Ролята на социалния капитал и достъпа до културата за засилването на демократичния диалог, гражданско участие, отворени и основани на доверие общества;
- Иновативни и отговорни подходи за подкрепа на прозрачността, достъпността, способността за реагиране, отчетността, надеждността, резистентността, ефективността и легитимността на демократичното управление при пълно зачитане на основните права и правата на човека и принципите на правовата държава;
- Стратегии за противодействие на популизма, расизма, поляризацията, корупцията, екстремизма, радикализацията, тероризма и за приобщаване, оправомощаване и участие на гражданите;
- Анализ и развитие на социалното, икономическото и политическото приобщаване и на межкултурната динамика в Европа и извън нея;
- По-добро разбиране на ролята на журналистическите стандарти и създаденото от потребителите съдържание в хиперсвързаното общество и разработване на инструменти за борба с дезинформацията;
- Ролята на мултикултурната, в т.ч. на духовната, идентичност във връзка с демокрацията, гражданството и политическата ангажираност, както и основополагащите ценности на Съюза като уважение, толерантност, равенство на половете, сътрудничество и диалог;
- Подкрепа за научните изследвания с цел по-добро разбиране на идентичността и принадлежността при отделните общности, региони и нации;
- Влиянието върху демокрацията, неприкосновеността на личния живот и свободата на словото на технологичния и научния напредък, включително големите информационни масиви, социалните мрежи в интернет и ИИ;
- Съвещателна демокрация, демокрация на участието и пряка демокрация и управление, както и активно и приобщаващо гражданство, което включва и цифровото измерение;
- Влиянието на икономическото и социалното неравенство върху политическото участие и демократичното управление, и проучване на степента, до която те могат да допринесат за премахването на неравенството и борбата с всички форми на дискриминация, включително по полов признак, в посока по-голяма устойчивост на демокрацията;
- Човешки, социални и политически измерения на престъпността, догматизма и радикализацията, във връзка със лицата, замесени или потенциално замесени в такова поведение, както и засегнатите или потенциално засегнатите;
- Борба с дезинформацията, фалшивите новини и речта на омразата, и тяхното въздействие върху формирането на публичната сфера;
- Съюзът като международен и регионален участник в многостранното управление, включително нови подходи към научната дипломатия;
- Ефикасност на системите за правосъдие и подобрен достъп до правосъдие, основан на принципите на независимостта на съдебната власт и зачитане на правата на човека посредством справедливи, ефективни и прозрачни процедурни методи в гражданските и наказателните дела.

2.2.2. Култура, културно наследство и креативност

Европейските сектори на културата и творчеството граят мостове между изкуството, културата, духовните убеждения и опит, и културното наследство, бизнеса и технологиите. Нещо повече, културните и творческите индустрии играят важна роля за повторната индустриализация на Европа, те са двигател на растежа и са в стратегическа позиция да стимулират разпространението на новаторски положителни ефекти в други промишлени сектори, като например туризма, търговията на дребно, медиите и цифровите технологии и инженерство. Културното наследство е неразделна част от културните и творческите сектори, то формира нашия живот и носи

смисъл на общностите, групите и обществата, като им дава усещане за принадлежност. То е мостът между миналото и настоящето на нашите общества. По-доброто разбиране на културното ни наследство и начина, по който то се възприема и тълкува, е от жизненоважно значение за изграждането на приобщаващо общество в Европа и по света. То е и двигател на европейските, националните, регионалните и местните икономики и мощен източник на вдъхновение за творческия и културния сектор. Достъпът, опазването, съхраняването и възстановяването, тълкуването и оползотворяването на пълния потенциал на културното ни наследство са значителни предизвикателства сега и за бъдещите поколения. Материалното и нематериалното културно наследство е основен източник и вдъхновение за изкуствата, традиционните занаяти, културния, творческия и предприемаческия сектор, които са движещи сили на устойчивия икономически растеж, създаването на нови работни места и външната търговия. В този смисъл, иновациите и устойчивостта на културното наследство трябва да се разглеждат в сътрудничество с местните общности и съответните заинтересовани страни. Културното наследство също така може да служи като агент на културната дипломация и като фактор за изграждането на идентичност и за културно и социално сближаване.

Общи рамки

- Проучвания и научни изследвания на културното наследство, с авангардни технологии и новаторски методики, включително цифрови;
- Достъп до културното наследство и споделянето му посредством иновативни начини за използването му и модели на основано на участието управление;
- Проучвания за достъпността на културното наследство чрез нови технологии, като услуги „в облак“, включително, но не само, европейско пространство за сътрудничество в областта на културното наследство, както и насърчаване и улесняване на предаването на ноу-хау и умения; това ще бъде предшествано от оценка на въздействието;
- Устойчиви бизнес модели, за да се укрепи финансовата основа на отрасъла на културното наследство;
- Свързване на културното наследство с нововъзникващите творчески сектори, включително интерактивните медии и социалните иновации;
- Приносът на културното наследство към устойчивото развитие чрез опазване, съхраняване, развиване и възстановяване на културните ландшафти, като Съюзът се превръща в лаборатория за осигуряване на наследството иновации и устойчив културен туризъм;
- Опазване, защита, укрепване, възстановяване и устойчиво управление на културното наследство и езиците, включително използването на традиционните умения и занаяти или авангардни технологии, в т.ч. цифрови;
- Влияние на културната памет, традициите, поведенческите модели, възприятията, убежденията, ценностите, усещането за принадлежност и идентичностите; ролята на културата и културното наследство в мултикултурните общества и моделите на културно приобщаване и изключване.

2.2.3. Социални и икономически трансформации

Европейските общества претърпяват дълбоки социално-икономически и културни трансформации, особено в резултат на глобализацията и технологичните иновации. Същевременно в повечето европейски държави се наблюдава нарастване на неравенството в доходите⁽⁶⁾. Необходими са ориентирани към бъдещето политики с оглед насърчаване на устойчивия и приобщаващ растеж, равенството между половете, благосъстоянието и премахване на неравенството, увеличаване на производителността (включително напредък в измерването ѝ), социално-пространствените неравенства и човешкия капитал, разбирането и справянето с предизвикателствата на миграцията и интеграцията и подпомагане на солидарността между поколенията, межкултурния диалог и социалната мобилност. Достъпните, приобщаващи и висококачествени системи за образование и обучение са важни за постигането на по-справедливо и благоденстващо бъдеще.

⁽⁶⁾ Доклад на ОИСР: Разбиране на социално-икономическото разделение в Европа, 26 януари 2017 г.

Общи рамки

- База от знания за консултации относно инвестициите и политиките, особено във връзка с образованието и обучението, за развиване на умения с добавена стойност, производителност, социална мобилност, растеж, социални иновации и създаване на работни места; ролята на образованието и обучението за борба с неравенството и за укрепване на приобщаването, в това число превенция на слабата учебна успеваемост;
- Социална устойчивост, надхвърляща показатели, основани единствено на БВП, особено нови икономически и бизнес модели и нови финансови технологии;
- Статистически и други икономически инструменти за по-добро разбиране на растежа и иновациите в контекста на забавеното повишаване на производителността или структурните икономически промени;
- Нови модели на управление в нововъзникващите икономически области и пазарни институции;
- Нови видове труд, роля на труда, повишаване на квалификацията, тенденции и промени в пазарите на труда и доходите в съвременните общества и въздействието им върху разпределението на доходите, баланса между професионалния и личния живот, условията на труд, както и недискриминация, включително равенство между половете и социално приобщаване;
- По-добро разбиране на обществените промени в Европа и тяхното въздействие;
- Въздействие на социалните, технологичните и икономически трансформации върху достъпа до безопасни, здравословни, достъпни и устойчиви жилища;
- Данъчни системи, системи за социална сигурност и политики за социална сигурност и социални инвестиции с оглед на премахването на неравенството по справедлив и устойчив начин и реагиране на въздействието на технологията, демографията и многообразието;
- Модели за приобщаващо и устойчиво развитие и растеж за градските, полуградските и селските райони;
- Разбиране на мобилността на хората и въздействието ѝ в контекста на социалните и икономическите трансформации, разглеждано в глобален и локален мащаб за по-добро управление на миграцията, зачитане на различията, дългосрочната интеграция на мигрантите, включително бежанците, и въздействието на съответните политически интервенции; зачитане на международните ангажименти и правата на човека и въпроси на помощта за развитие и сътрудничеството; по-добър достъп до качествено образование, обучение, пазар на труда, култура, помощни услуги и активно и приобщаващо гражданство, особено за уязвимите групи, включително за мигрантите;
- Посрещане на големите предизвикателства, свързани с европейските модели за социално сближаване, имиграцията, интеграцията, демографските промени, застаряването на населението, уврежданията, образованието, бедността и социалното изключване;
- Модерни стратегии и иновативни методи за равенство между половете във всички социални, икономически и културни области, и за преодоляване на свързаните с пола предубеждения и насилие;
- Системи за образование и обучение, които насърчават и се възползват максимално от цифровата трансформация на Съюза и управляват рисковете от глобалната взаимосвързаност и технологичните иновации, особено нововъзникващите онлайн рискове, опасенията относно етиката, социално-икономическото неравенство и радикалните промени на пазарите;
- Модернизиране на управлението и системите за мениджмънт на публичните органи с цел да се ангажират гражданите и да се отговори на техните очаквания по отношение на предоставянето на услуги, прозрачността, достъпността, отвореността, отчетността и насочеността към ползвателите.

3. КЛЪСТЕР „ГРАЖДАНСКА СИГУРНОСТ ЗА ОБЩЕСТВОТО“

3.1. Обосновка

Европейското сътрудничество допринесе за епоха на безпрецедентен мир, стабилност и благоденствие на европейския континент. Въпреки това Европа трябва да отговаря на предизвикателствата, породени от несекващите заплахи за сигурността на нашето все по-сложно и цифровизирано общество. Терористичните нападения и радикализацията, както и кибератаките и хибридните заплахи, пораждаат сериозни опасения за сигурността и създават силно напрежение в обществото. Изискват внимание и нововъзникващите заплахи за сигурността, породени от новите технологии в близко бъдеще. Бъдещата сигурност и просперитет зависят от подобряването на

способността за защита на Европа от подобни заплахи. Това не може да се направи единствено с помощта на технологични средства; изискват се познания за хората, тяхната история, култура и поведение, както и етични принципи, шо се отнася до баланса между сигурност и свобода. Освен това Европа трябва да гарантира независимостта си по отношение на технологиите от критично значение за сигурността и да подкрепя разработването на новаторски технологии в областта на сигурността.

Европейските граждани, държавните институции, органите на Съюза и икономиката трябва да бъдат защитени от продължаващите заплахи на тероризма и организираната престъпност, включително трафика на оръжия, наркотици, хора и културни ценности. Необходимо е по-добро разбиране на човешките и социалните измерения на престъпността и на водещата до насилие радикализация, за да се подобрят публичните политики по отношение на сигурността. От голямо значение е и укрепването на защитата и сигурността чрез по-добро управление на границите, в т.ч. морските и сухопътните. Кибепрестъпността нараства и свързаните с нея рискове стават все по-разнообразни вследствие на цифровизацията на икономиката и обществото. Европа трябва да продължи усилията си да подобрява киберсигурността, неприкосновеността на личния живот в интернет, защитата на личните данни и да се бори с разпространението на невярна и вредна информация, за да опази демократичната, социалната и икономическата стабилност. Необходими са допълнителни усилия за ограничаване на ефекта върху живота и поминъка от екстремните метеорологични условия, които се засилват поради измененията на климата, като наводнения, бури, горещини или суши, предизвикващи горски пожари и влошаване на качеството на земите, както и други природни бедствия като земетресения. Бедствията, независимо дали са природни или причинени от човека, излагат на риск важни обществени функции и критични инфраструктури, като комуникациите, здравеопазването, храната, питейната вода, доставките на енергия, транспорта, сигурността и управлението.

Този клъстер изисква както технически изследвания, така и изследвания в областта на човешкия фактор за подобряване на устойчивостта на бедствия, включително, когато е целесъобразно, изпитване на приложения, обучение, киберхигиена и образование. Необходими са повече усилия, за да се направи оценка на резултатите от изследванията в областта на сигурността и да се насърчи прилагането им в практиката.

Този клъстер ще се стреми към взаимодействия, по-специално със следните програми: Фонда „Вътрешна сигурност“, Фонда за интегрирано управление на границите и програмата „Цифрова Европа“. Той ще се стреми също и към по-добро сътрудничество в областта на НИИ между междуправителствените агенции и организации, включително чрез механизми за обмен и консултации, например в областта за интервенция „Защита и сигурност“.

Научните изследвания в областта на сигурността са част от по-широките всеобхватни действия на Съюза в отговор на заплахите за сигурността. Те благоприятстват процеса на развиване на способностите, като допринасят за бъдещата наличност на технологии, техники и приложения, за да се запълнят пропуските в способностите, установени от създателите на политики, специалистите и организациите на гражданското общество. Финансирането на научните изследвания от предишната рамкова програма на Съюза вече съставлява около 50 % от общото публично финансиране за научните изследвания в областта на сигурността в Съюза. Наличните инструменти, включително космическата програма на Съюза, създадена с Регламент (ЕС) 2021/696 на Европейския съюз и на Съвета ⁽⁷⁾ (EGNOS и „Галилео“, „Коперник“, информираност за ситуацията в космоса и правителствени сателитни комуникации), ще бъдат използвани максимално. Доколкото дейностите за НИИ по специфичната програма ще бъдат насочени изключително към гражданските приложения, ще се търси координация с финансираните от Съюза научни изследвания в областта на отбраната, за да се укрепят синергиите, като се отчита фактът, че съществуват области на технологии с двойна употреба. Избягва се дублирането на финансирането. Трансграничното сътрудничество допринася за развитието на европейски единен пазар в областта на сигурността и за подобряването на постиженията на промишлеността, които са в основата на автономността на Съюза. Ще се обърне нужното внимание на разбирането и възприемането на сигурността от хората.

Научните изследвания в областта на сигурността съответстват на ангажимента по Римската програма за работа, насочена към „безопасна и сигурна Европа“, което ще допринася за реален и ефективен Съюз на сигурност.

Дейностите ще допринасят пряко за следните конкретни ЦУР: ЦУР 16 — Мир, справедливост и силни институции.

⁽⁷⁾ Регламент (ЕС) 2021/696 на Европейския съюз и на Съвета от 28 април 2021 година за създаване на космическа програма на Съюза и Агенция на Европейския съюз за космическата програма и за отмяна на регламенти (ЕС) № 912/2010, (ЕС) № 1285/2013 и (ЕС) № 377/2014 и на Решение № 541/2014/ЕС (ОВ L 170, 12.5.2021 г., стр. 69).

3.1.1. Устойчиви на бедствия общества

Бедствията може да имат най-различни източници, както природни, така и създадени от човека, включително терористични нападения, климатични и други екстремни събития (в т.ч. покачване на морското равнище). Тези източници обхващат, в частност горски пожари, горещини, наводнения, суши, опустиняване, земетресения, цунамита и вулкани, водни кризи, метеорологични явления в космическото пространство, промишлени и транспортни бедствия, химически, биологични, радиологични, ядрени (ХБРЯ) инциденти, както и от произтичащите от тях вторични рискове. Целта е да се предотвратят и намалят жертвите, вредите за здравето и околната среда, травмите икономическите и материалните щети, причинени от бедствията, както и да се гарантират продоволствената сигурност, лекарствата, медицинските грижи и сигурността на водоснабдяването, в допълнение към подобряване на разбирането и намаляване на рисковете от бедствия и ускоряване възстановяването след бедствия. Това обхваща целия спектър на управлението на кризи: от превенцията и обучението до управлението по време и след криза, като и устойчивостта на кризи.

Общи рамки

- Технологии, способности и управление за екипите за първоначално реагиране при спешни операции в кризисни и бедствени ситуации, както и след бедствия и в началната фаза на възстановяване;
- Способности на обществото за по-добро предотвратяване, управление и намаляване на риска от бедствия, включително чрез природосъобразни решения, засилване на способностите за прогнозиране, превенция, подготвеност и реакция на съществуващи и нови рискове и ефектите на доминото, оценка на въздействието и по-добро разбиране на човешкия фактор при управлението на риска и в комуникационните стратегии по отношение на рисковете;
- По-ефективна подкрепа за философията на „по-доброто повторно изграждане“, заложената в Рамковата програма от Сендай за намаляване на риска от бедствия за периода 2015—2030 г. чрез по-добро разбиране на възстановяването след бедствия и провеждане на изследвания за по-ефективна оценка на риска след бедствия;
- Оперативна съвместимост на оборудването и процедурите с цел улесняване на трансграничното оперативно сътрудничество в интегрирания пазар на Съюза.

3.1.2. Защита и сигурност

Необходимо е да се осигурят защита на гражданите и реакция на заплахи за сигурността, произтичащи от престъпна дейност, включително терористична дейност и хибридни заплахи; да се защитават хората, обществените места и критичната инфраструктура от физически (включително химически, биологични, радиологични и ядрени вещества и експлозивни (ХБРЯ-Е) нападения и кибератаки; да се води борба с тероризма и водещата до насилие радикализацията, включително чрез разбиране и противодействие с терористичните идеи и убеждения; да се предотвратява и да се води борба с тежките престъпления, включително киберпрестъпленията и организираната престъпност (като пиратството и фалшифицирането на продукти); да се оказва подкрепа на жертвите; да се проследяват престъпните финансови потоци; да се развиват нови способности в областта на криминалистиката; да се подпомага използването на данни за правоприлагане и да се гарантира защитата на личните данни при дейността на правоприлагащите органи; да се укрепят способностите за защита на границите, да се подпомогне управлението на въздушните, сухопътните и морските граници на Съюза за потоците от хора и стоки и да се постигне разбиране на човешкия фактор във всички тези заплахи за сигурността и в тяхното предотвратяване и смекчаване. От съществено значение е да се поддържа гъвкавост, за да може бързо да се реагира на нови и непредвидени предизвикателства пред сигурността, които могат да възникнат.

Общи рамки

- Иновативни подходи и технологии за специалистите в областта на сигурността (например полиция, екипи на пожарната, медицински служби, гранични и крайбрежни патрули, митничари), по-специално в контекста на цифровата трансформация и оперативната съвместимост на силите за сигурност, операторите на инфраструктура, организациите на гражданското общество, както и на управляващите открити пространства;
- Анализ на трансграничните престъпни явления, модерни методи за бързо, надеждно и стандартизирано събиране и обмен на данни със засилена защита на неприкосновеността на личния живот, както и най-добри практики;
- Човешките и социално-икономическите измервания на престъпността и водещата до насилие радикализация, що се отнася до лицата, замесени или потенциално замесени в такова поведение, както и до засегнатите или потенциално засегнатите лица, включително разбиране и противодействие на терористичните идеи и убеждения и на престъпленията въз основа на пола, сексуалната ориентация или расовата дискриминация;

- Анализ на аспектите на сигурността на новите технологии, като нуклеотидната секвенция, редактирането на генома, наноматериалите и функционалните материали, изкуствения интелект, автономните системи, дроновете, роботиката, квантовата изчислителна технология, криптовалутите, триизмерния печат и преносимите устройства, блоковете вериги, както и подобряване на осведомеността на гражданите, публичните органи и промишлеността за предотвратяване на пораждането на нови рискове за сигурността и намаляване на съществуващите рискове, включително от тези нови технологии;
- Усъвършенстване на способностите за прогнозиране и анализ на заплахите за сигурността за разработване на политики и на стратегическо равнище;
- Защита на критични инфраструктури, както и на открити и обществени пространства от физически, цифрови и хибридни заплахи, в т.ч. последиците от изменението на климата;
- Контрол и борба с дезинформацията и фалшивите новини с отражение върху сигурността, включително разработването на способности за откриване на източниците на манипулиране;
- Технологично развитие за граждански приложения с възможност за подобряване, когато е целесъобразно, на оперативната съвместимост между гражданската защита и военните сили;
- Оперативна съвместимост на оборудването и процедурите, за да се улесни трансграничното, междуправителственото и междуинституционалното оперативно сътрудничество и да се развие интегриран пазар в Съюза;
- Разработване на инструменти и методи за ефикасно и ефективно интегрирано управление на границите, и по-специално за увеличаване на способността за реагиране и подобряване на капацитета за наблюдение на движението през външните граници за усъвършенстване на способността за откриване на рискове, отговора на инциденти и предотвратяването на престъпността;
- Откриване на измамни дейности по граничните пропускателни пунктове и по цялата верига на доставки, включително разпознаване на фалшифицирани или манипулирани по друг начин документи и разкриване на трафик на хора и на незаконни стоки;
- Гарантиране защитата на личните данни при правоприлагащи дейности, по-специално с оглед на бързото технологично развитие, включително поверителността и целостта на информацията и проследимостта и обработката на всички трансакции;
- Разработване на техники за разпознаване на фалшифицирани продукти, за подобряване на защитата на оригинални части и стоки и за контролиране на превозваните продукти.

3.1.3. Киберсигурност

Злонамерените действия в киберпространството не само застрашават икономиката ни, но и самото функциониране на демокрацията, нашите свободи и ценности. Киберзаплахите често са престъпления, чийто мотив е печалба, но могат да бъдат и политически и стратегически. Бъдещите ни сигурност, свобода, демокрация и просперитет зависят от подобряването на способността ни да защитаваме Съюза от киберзаплахите. Цифровата трансформация изисква значително подобряване на киберсигурността, за да се гарантира защитата на големия брой устройства, базирани на интернет на нещата, които се очаква да бъдат свързани с интернет, и сигурното функциониране на мрежовите и информационните системи, включително за електроенергийните мрежи, снабдяването с питейна вода, автомобилите и транспортните мрежи, болниците, финансите, публични институции, заводите и жилищата. Европа трябва да изгради устойчивост на кибератаките и да създаде ефективно кибервъзпиране, като същевременно се гарантира, че се укрепват защитата на личните данни и свободата на гражданите. Съюзът има интерес да осигури развитието и запазването на ключов технически потенциал, свързан с киберсигурността, за да защити своя цифров единен пазар, и по-специално да гарантира защитата на критичните мрежи и информационните системи и да предоставя основни услуги в сферата на киберсигурността. Съюзът трябва да бъде в състояние самостоятелно да осигурява своите цифрови активи и да се конкурира на световния пазар на киберсигурността.

Общи рамки

- Технологии по цялата цифрова верига за създаване на стойност (от сигурни компоненти и квантово резистентна криптография до самолелкуващи се софтуер и мрежи);
- Технологии, методи, стандарти и най-добри практики за справяне със заплахите за киберсигурността, които предвиждат бъдещите потребности и поддържат конкурентоспособна европейската промишленост, включително средства за електронна идентификация, откриване на заплахи и киберхигиена, както и обучение и образователни ресурси;
- Открито сътрудничество за Европейска мрежа за компетентност в сферата на киберсигурността и експертен център в тази сфера.

4. КЛЪСТЕР „ЦИФРОВА СФЕРА, ПРОМИШЛЕНОСТ И КОСМИЧЕСКО ПРОСТРАНСТВО“

4.1. Обосновка

За гарантиране на конкурентоспособността на промишлеността и капацитета за справяне с предстоящите глобални предизвикателства, Съюзът трябва да увеличи своята технологична независимост и своя научен, технологичен и промишлен капацитет в ключови области, които са в основата на трансформацията на нашата икономика, работни места и общество.

Промишлеността на Съюза осигурява едно от пет работни места и две трети от инвестициите на Съюза в НИРД в частния сектор, и генерира 80 % от износа на Съюза. Новата вълна от иновации, включваща сливането на физическите и цифровите технологии, ще създаде огромни възможности за промишлеността на Съюза и ще подобри качеството на живот на гражданите на Съюза.

Цифровизацията е главна движеща сила. Тъй като тя продължава с бързо темпо във всички сектори, за укрепването на нашата икономика и устойчивостта на обществото ни ключово значение придобиват инвестициите в приоритетни области, обхващащи надеждния ИИ, следващото поколение интернет, високопроизводителните изчислителни технологии, фотониката, квантовите технологии, микро-електрониката или наноелектрониката и роботиката. Инвестирането в цифровите технологии и тяхното производство и използване осигуряват силен тласък на икономическия растеж на Съюза, който се е увеличил с 30 % от БВП на Съюза между 2001 и 2011 г. В този контекст ролята на МСП остава от основно значение в Съюза от гледна точка както на растежа, така и на създаването на работни места. Навлизането на цифровите технологии сред МСП благоприятства конкурентоспособността и устойчивостта.

Главните базови технологии ⁽⁸⁾ са в основата на смесването на цифровия и физическия свят, което е в центъра на новата глобална вълна иновации. Инвестирането в изследването, разработването, демонстрацията и внедряването на главни базови технологии и гарантирането на сигурна, устойчива и финансово достъпна доставка на суровини и авангардни материали ще осигурят стратегическа автономност на Съюза и ще помогнат на промишлеността на Съюза значително да намали своя въглероден отпечатък и отпечатъка върху околната среда.

Когато е целесъобразно, ще бъдат изследвани и специфични бъдещи и нововъзникващи технологии.

Космическото пространство е от стратегическо значение; около 10 % от БВП на Съюза зависи от използването на услуги в космоса. Съюзът разполага с космически сектор на световно равнище, със силна промишленост за производство на сателити и динамичен сектор на услугите надолу по веригата. Космосът предоставя важни инструменти за наблюдение, комуникация, навигация и наблюдение и открива редица бизнес възможности, особено в съчетание с цифровите технологии и други източници на данни. Съюзът трябва да се възползва максимално от тези възможности като напълно оползотворява потенциала на космическите си програми „Коперник“, EGNOS и „Галилео“ и като защитава космоса и наземните инфраструктури от заплахи от космоса.

Съюзът има уникалната възможност да бъде глобален лидер и да увеличи своя дял на световните пазари, като показва начините, по които цифровата трансформация, лидерството в главните базови и космически технологии, преходът към нисковъглеродна кръгова икономика и конкурентоспособността могат да се допълват взаимно чрез научни и технологични високи постижения.

За да се превърне в реалност цифровизираната, кръгова, нисковъглеродна и нискоемисионна икономика, са необходими действия на равнището на Съюза поради комплексността на веригите за създаване на стойност, системния и мултидисциплинарен характер на технологиите и високите разходи за развойна дейност, както и факта, че проблемите за решаване обхващат повече от един сектор. Съюза трябва да гарантира, че всички промишлени участници и обществото като цяло могат да се възползват от авангардни и чисти технологии и цифровизация. Няма да е достатъчно само да се разработват технологии. Разбирането от страна на обществото на тези технологии и процеси е от решаващо значение за участието на крайните потребители и генерирането на промяна на поведението.

Инфраструктурите, ориентирани към промишлеността, включително пилотни линии за производство, ще подпомогнат предприятията в Съюза, особено МСП, да внедряват тези технологии и да усъвършенстват своите резултати от иновациите, като могат да бъдат подпомагани и от други програми на Съюза.

При определянето на приоритетите и изготвянето на програми за НИИ е необходим сериозен ангажимент на промишлеността и гражданското общество, с което се увеличава ефектът на ливъридж на публичното финансиране чрез частни и публични инвестиции и се гарантира по-добро навлизане на резултатите на пазара. Общественото разбиране и приемане, включително разглеждане на проектите за продукти, стоки и услуги, са ключови съставки на успеха, наред с нова програма за умения, необходими за промишлеността, и стандартизацията.

⁽⁸⁾ Главните базови технологии на бъдещето включват авангардни материали и нанотехнологии, фотоника и микроелектроника и наноелектроника, технологии на науките за живота, авангардни производства и преработки, изкуствен интелект и цифрова сигурност и свързаност.

Обединяването на дейностите по цифровите технологии, главните базови технологии и космическите технологии, както и устойчивата доставка на суровини, ще доведат до по-системен подход, по-бърза и по-задълбочена цифрова и промишлена трансформация. То ще гарантира, че НИИ в тези области се отразяват в изготвянето и допринасят за изпълнението на политиките на Съюза за промишленост, цифровизация, околна среда, енергетика и климат, кръгова икономика, суровини и авангардни материали и космическо пространство.

Ще се осигури допълване с дейностите по други програми на Съюза, по-специално по програма „Цифрова Европа“ и космическата програма на Съюза, като се отчита разграничението между двете програми и се избягва припокриване.

Дейностите ще допринасят пряко за следните конкретни ЦУР: ЦУР 8 — Достоен труд и икономически растеж; ЦУР 9 — Промисленост, иновации и инфраструктура; ЦУР 12 — Отговорно потребление и производство; ЦУР 13 — Действия по климата.

4.2. Области на интервенция

4.2.1. Производствени технологии

Производството е основна движеща сила за заетостта и просперитета в Съюза, съставлява над три четвърти от общия износ на Съюза и осигурява над 100 млн. преки и непреки работни места. Основното предизвикателство за производството в Съюза е да остане конкурентоспособно на глобално равнище с по-интелигентни и по-индивидуализирани продукти с висока добавена стойност, произведени с много по-ниски разходи за енергия и материални ресурси, както и с по-малък въглероден и екологичен отпечатък. Творческият и културният принос, както и гледната точка на социалните и хуманитарните науки относно връзката между технологиите и хората в производството ще бъдат от съществено значение за създаването на добавена стойност. Въздействието върху професионалния живот и заетостта също ще бъде проучено.

Общи рамки

- Производствени технологии, водещи до пробив, като например биотехнологично производство, адитивно производство, промишлена, колаборативна, гъвкава и интелигентна роботика, интегрирани с човека системи за производство, насърчавани също чрез мрежа на Съюза за ориентирани към промишлеността инфраструктури, които предоставят услуги за ускоряване на технологичната трансформация и навлизането в промишлеността на Съюза;
- Революционни иновации, използващи различни базови технологии по цялата верига за създаване на стойност. Примерите за това включват конвергентните технологии, ИИ, цифровите близнаци, анализът на данни, технологиите за контрол, сензорните технологии, промишлената, колаборативна и интелигентна роботика, системите, в чийто център е човекът, биотехнологичното производство, авангардните технологии за производство на акумулатори и в областта на водорода, включително водорода от възобновяеми източници, и технологиите в областта на горивните клетки, авангардните плазмени и лазерни технологии;
- Умения, работни помещения и предприятия, напълно приспособени към новите технологии, в съответствие с европейските социални ценности;
- Когнитивни инсталации с голяма гъвкавост и точност, даващи нулеви дефекти, причиняващи минимално замърсяване и нискоотпадъчни, в съответствие с подхода за кръгова икономика, интелигентни и енергийно-ефективни производствени системи, които отговарят на потребностите на клиентите;
- Водещи до пробив иновации в техниките за изследване на строителни обекти с пълна автоматизация за слобяването на място и слобяемите компоненти.

4.2.2. Ключови цифрови технологии, включително квантови технологии

От съществено значение за конкурентоспособността на един социален Съюз, в чийто център са гражданите, ще бъдат поддръжката и автономното изграждане на стабилен капацитет за проектиране и производство на ключови цифрови технологии, като например микроелектроника и наноелектроника, микросистеми, фотоника, софтуер и кибер-физични системи, и тяхното интегриране, както и авангардни материали за тези приложения.

Общи рамки

- Микроелектроника и наноелектроника, включително концепции за проектиране и преработка, компоненти и производствено оборудване, които отговарят на конкретните изисквания на цифровата трансформация и глобалните предизвикателства по отношение на производителността, функционалността, потреблението на енергия и материали, и интеграцията;

- Ефикасни и сигурни сензорни и задвижващи технологии и тяхното съвместно интегриране с изчислителните единици като фактор в промишлеността и в интернет на нещата, в т.ч. иновативни решения за гъвкави и приспособяващи се материали за интерактивни предмети, съобразени с човека;
- Технологии като допълнения или алтернативи на наноелектрониката, като интегрирани квантови изчисления, трансмисии и сензори, както и невроморфни изчислителни компоненти и спинтроника;
- Изчислителна архитектура и акселератори, процесори с ниска консумация на енергия за широка гама от приложения, включително невроморфични изчислителни технологии за захранване на приложения с ИИ, „edge computing“, цифровизиране на промишлеността, големи информационни масиви и изчисления в облак, интелигентна енергия и свързана и автоматизирана мобилност;
- Проектиране на изчислителен хардуер, даващ гаранция за надеждно изпълнение, с вградена защита на неприкосновеността на личния живот и мерки за защита на сигурността за входните и изходните данни, квантова изчислителна технология, както и инструкции за преработване и подходящ интерфейс човек-машина;
- Технологии във фотониката, позволяващи приложения, водещи до пробив във функционалността, интеграцията и показателите;
- Технологии за системно инженерство и контрол в подкрепа на гъвкави, еволюиращи и напълно автономни системи за надеждни приложения, взаимодействащи си с физическия свят и човека, включително в промишлени области и области, критични за безопасността;
- Софтуерни технологии, повишаващи качеството, киберсигурността и надеждността на софтуера с увеличен срок на експлоатационна годност, нараснала производителност на разработването и въвеждане на вграден ИИ и устойчивост в софтуера, и тяхната архитектура;
- Нововъзникващи технологии, които разширяват цифровите технологии.

4.2.3 Нововъзникващи базови технологии

Главните базови технологии са доказали своя потенциал за стимулиране на иновациите в множество сектори и между различните сектори (*). За да се улесни развитието на нови базови технологии и да се създаде поток от иновации, трябва да бъдат идентифицирани и подкрепени преобразуващите научноизследователски теми от ранен проучвателен етап до етапа на демонстрации в пилотни приложения. Освен това нововъзникващите, често интердисциплинарни общности трябва да бъдат подпомагани, за да достигнат критична маса, която да им позволи систематично да разработват и да доразвиват перспективни технологии. Целта е нововъзникващите базови технологии да достигнат равнище на развитие, което да позволява включването им в пътните карти за НИИ в промишлеността.

Общи рамки

- Подкрепа за бъдещите и възникващите тенденции в областта на главните базови технологии;
- Подкрепа за нововъзникващите общности, основаващи се от самото начало на подход, в чийто център е човекът;
- Оценка на потенциала за пробив на нововъзникващите промишлени технологии и на тяхното въздействие върху хората, промишлеността, обществото и околната среда, изграждане на интерфейси с пътни карти за промишлеността;
- Разширяване на промишлената база за приемането на технологии и иновации с потенциал за пробив, включително развиване на човешките ресурси и в световен мащаб.

4.2.4. Авангардни материали

Съюзът е глобален лидер в областта на авангардните материали и свързаните с тях процеси, които съставляват 20 % от промишлената му база и стоят в основата на почти всички вериги за създаване на стойност чрез трансформацията на суровини. За да остане конкурентоспособен и да отговори на потребностите на гражданите от устойчиви, безопасни и авангардни материали, Съюзът трябва да инвестира в научни изследвания за нови материали, включително материали на биологична основа, ресурсоефективни новаторски строителни материали, да повиши трайността и рециклируемостта на материалите, да намали въглеродния отпечатък и отпечатъка върху околната среда и да засили промишлените иновации в различните сектори, като подпомага новите приложения във всички сектори на промишлеността. Освен това авангардните материали имат огромно въздействие по отношение на потребностите на гражданите.

(*) „Re-finding industry - defining innovation“ (Преоткриване на промишлеността — определение за иновация), доклад на стратегическата група на високо равнище по въпросите на промишлените технологии, Брюксел, април 2018 г.

Общи рамки

- Материали (включително полимери, био-, нано-, двуизмерни, интелигентни и мулти-материали (включително лигноцелулози), композитни материали, метали и сплави) и авангардни материали (като квантови, интелигентни, фотонични и свръхпроводящи материали), проектирани с нови свойства и функции и отговарящи на регулаторните изисквания (без да водят към повишен натиск върху околната среда през целия си жизнен цикъл — от производството до излизането от употреба);
- Интегрирани материали, процеси и производства, използващи насочен към клиента и етичен подход, включващ дейности в преднормативната фаза и оценка на жизнения цикъл, добив и управление на суровините, трайност, повторна използваемост и рециклируемост, безопасност, оценка и управление на риска за здравето на човека и околната среда;
- Базови фактори за авангардните материали, като характеризация (например за проверка на качеството), моделиране и симулация, пилотни програми и разширяване на мащаба;
- Иновационна екосистема на Съюза, съдържаща технологични инфраструктури ⁽¹⁰⁾, свързани в мрежа и достъпни за всички заинтересовани страни и определени и приоритизирани съвместно с държавите членки, които предоставят услуги за ускоряване на технологичната трансформация и навлизането в промишлеността на Съюза, най-вече в МСП; тази иновационна екосистема ще обхване всички ключови технологии, необходими за иновации в областта на материалите;
- Решения, основани на авангардни материали за културното наследство, дизайн, архитектурата и творчеството като цяло, с подчертана насоченост към потребителя с цел добавяне на стойност към промишлените и творческите сектори.

4.2.5. Изкуствен интелект и роботика

Една от водещите тенденции е всички произведени предмети и устройства да са интелигентни и свързани. Изследователите и иноваторите, разработващи ИИ и предлагащи приложения по роботика и други области, ще бъдат основни движещи сили на бъдещия икономически растеж и увеличаване на производителността. Множество сектори, в т.ч. здравеопазване, производство, корабостроителство, строителство, услуги и селско стопанство, ще използват и ще разработват допълнително тази главна базова технология, в други части от „Хоризонт Европа“. Развойната дейност във връзка с ИИ трябва да се извършва открито в целия Съюз, да гарантира безопасността, социалната и екологичната пригодност на основаните на ИИ приложения и да разглежда етичните аспекти от самото начало, както и оценяването на рисковете и ограничаване потенциала за злонамерена употреба и неумишлена дискриминация, например предразсъдъци срещу определен пол, раса или увреждане. Развойната дейност по ИИ трябва да се осъществява в добре съгласувана рамка, която зачита ценностите на Съюза, етичните принципи и Хартата на основните права на Европейския съюз. „Хоризонт Европа“ ще бъде допълнена от дейностите, изложени в програмата „Цифрова Европа“.

Общи рамки

- Базови технологии с ИИ, например „обясним“ ИИ, етичен ИИ, контролиран от човека ИИ, неконтролирано машинно самообучение и ефикасност на данните, както и авангардно взаимодействие между човек и машина и машина и машина;
- Безопасна, интелигентна, колаборативна и ефективна роботика и комплексни пространствени и автономни интерфейс системи;
- ИИ технологии, в чийто център е човекът, за решения, основани на ИИ;
- Разработване и свързване на научноизследователските компетентности в областта на ИИ в цяла Европа в перспектива на открито сътрудничество и същевременно развиване на капацитета за провеждане на закрити изпитвания;
- Използване на ИИ и на роботиката за подпомагане на хора с увреждания и приобщаване на маргинализирани лица;
- Технологии за отворени ИИ платформи, включващи софтуерни алгоритми, хранилища за данни, системи, базирани на агенти, роботика и платформи с автономни системи;

⁽¹⁰⁾ Те представляват публични или частни съоръжения, предоставящи ресурси и услуги най-вече за европейската промишленост с цел да изпитват, валидират и демонстрират главни базови технологии и продукти. Тези инфраструктури могат да са еднообектни, виртуални или разпределени и трябва да са регистрирани в държава членка или в асоциирана държава.

4.2.6. Интернет от следващо поколение

Интернет е главен базов фактор на цифровата трансформация във всички сектори на икономиката и обществото ни. Съюзът трябва да заеме водеща позиция в превръщането на интернет от следващо поколение в ориентирана към човека екосистема, в съответствие с нашите социални и етични ценности. Инвестициите в технологии и софтуер за интернет от следващо поколение ще повишат конкурентоспособността на промишлеността на Съюза в глобалната икономика. Оптимизацията на навлизането му в целия Съюз ще изисква широкомащабно сътрудничество между всички заинтересовани страни. Следва да се обмислят етични норми, които да уреждат интернетата от следващо поколение.

Общи рамки

- Технологии и системи за надеждни и енергийно ефективни инфраструктури за интелигентни мрежи и услуги (включително свързаност след 5G, определени от софтуера инфраструктури, интернет на нещата, облакови инфраструктури, оптични мрежи от следващо поколение, квантови изчисления, когнитивни облаци и квантов интернет, интегриране на сателитните комуникации), които дават възможност за изграждане на способности в реално време, виртуализация и децентрализирано управление (ултрабързо и гъвкаво радио, „edge computing“, споделени контекст и знания), за да се гарантират съобразен с потребностите мащаб, ефикасност, стабилност и надеждност на мрежовите показатели, подходящи за мащабно внедряване на услугата;
- Интернет приложения и услуги от следващо поколение, предназначени за потребителите, промишлеността и обществото, основани на надеждност, справедливост, оперативна съвместимост, по-добър потребителски контрол върху данните, прозрачен езиков достъп, нови мултимодални концепции за взаимодействие, приобщаващ и силно персонализиран достъп до предмети, информация и съдържание, включващ многоизмерни и надеждни медии, социални медии и социални мрежи, както и бизнес модели за транзакции и услуги чрез споделени инфраструктури;
- Основан на софтуера мидълуеър, включващ технологии на разпределения регистър, като блокверигите, работещ в силно разпределена среда, улесняващ картографирането на данните и предаването на данни между хибридни инфраструктури с вградена защита на данните, внедряващ ИИ, анализа на данните, сигурността и контрола в интернет приложенията и услугите, основани на свободния поток от данни и знания;

4.2.7. Авангардни изчислителни технологии и големи информационни масиви

ВИТ и големите информационни масиви станаха задължителни в новата икономика на глобалните данни, в която да изчисляваш по-бързо означава да бъдеш по-бърз от конкуренцията. ВИТ и анализите на големи информационни масиви се насърчават в целия Съюз и са от съществено значение при подкрепата на създаването на политики, научното лидерство, иновациите и конкурентоспособността на промишлеността, както и за запазването на националния суверенитет при зачитане на етичните аспекти. Тези дейности ще бъдат допълнени от дейности по програма „Цифрова Европа“.

Общи рамки

- ВИТ: следващото поколение ключови технологии и системи с производителност един ексафлопс и над равнището на един ексафлопс (като микропроцесори с ниска консумация на енергия, софтуер, системна интеграция); алгоритми, кодове и приложения, както и аналитични инструменти и изпитателни платформи; промишлени пилотни изпитателни платформи и услуги; подпомагане на НИИ и за предпочитане участието на всички държави членки в първокласна инфраструктура с ВИТ, в т.ч. първата хибридна инфраструктура с ВИТ/инфраструктурата за квантова изчислителна технология, и подкрепяйки НИИ за съвместни услуги в Съюза;
- Големи информационни масиви: изключително високопроизводителни анализи на данни; „защита на личния живот още при проектирането“ при анализа на лични и поверителни големи информационни масиви; технологии за пълномасщабни платформи за данни, предназначени за повторно използване на промишлени, лични и отворени данни; управление на данни, оперативна съвместимост и инструменти за свързване; приложения, базирани на данни, срещу глобалните предизвикателства; методи за научна обработка на данните;
- Намален въглероден отпечатък на процесите на информационна и комуникационна технология (ИКТ), които обхващат хардуер, архитектура, протоколи за комуникация, софтуер, сензори, мрежи, съхраняване, както и центрове за данни, включително стандартизирани оценки.

4.2.8. Кръгова промишленост

Европа е на челно място в глобалния преход към кръгова икономика. Европейската промишленост следва да прерасне в кръгова промишленост: стойността на ресурсите, материалите и продуктите следва да се запазва много по-дълго в сравнение с днес, дори да се отворят нови вериги за създаване на стойност. Участието на гражданите е от ключово значение.

Първичните суровини ще продължат да играят важна роля в кръговата икономика и е нужно да се обърне внимание на тяхното устойчиво извличане, използване и производство. Гарантират се безопасни и устойчиви цикли на материалите. Освен това за кръговата промишленост ще е необходимо да се проектират напълно нови материали, включително на биологична основа, продукти и процеси. Изграждането на кръгова промишленост ще има редица предимства за Европа: тя ще доведе до сигурно, устойчиво и финансово достъпно снабдяване със суровини, което на свой ред ще предпазва промишлеността от недостиг на ресурси и нестабилност на цените. Тя ще създаде също и нови бизнес възможности и иновативни, по-ефективни по отношение на ресурсите и енергията начини на производство. Ще бъде насърчавана и стимулирана научноизследователската и развойна дейност, насочена към разработване на по-малко опасни вещества.

Целта е да се разработят достъпни водещи до пробив иновации и да се внедри съчетание от авангардни технологии и процеси, за да се извлече максимална стойност от всички ресурси.

Общи рамки

- Промислена симбиоза с потоци от ресурси между заводи от различни сектори и градски общности; процеси и материали за транспортиране, трансформиране, повторно използване и съхраняване на ресурси, съчетаващи повишаването на стойността на страничните продукти, отпадъците, отпадъчните води и CO₂;
- Повишаване на стойността и оценка на жизнения цикъл на материалите и продуктите потоци с използване на нови алтернативни фуражи, контрол на ресурсите, проследяване и сортиране на материалите (включително валидирани методи за изпитване и инструменти за оценка на риска за здравето на човека и околната среда);
- Продукти с екодизайн, услуги и нови бизнес модели за удължен жизнен цикъл, трайност, възможност за осъвременяване и лесна поправка, разглобяване, повторна употреба и рециклиране;
- Ефективна рециклираща промишленост, която увеличава потенциала и безопасността на вторичните суровини и намалява замърсяването (нетоксичен цикъл на материалите) и спада на качеството и количеството след третиране;
- Отстраняване или при липса на алтернатива — безопасна работа с веществата, пораждащи безпокойство, на фазата на производство и в края на жизнения цикъл; безопасни заместители и безопасни и икономически ефективни технологии за производство;
- Устойчиви доставка и заместване на суровини, включително критични такива, обхващащи цялата верига за създаване на стойност.

4.2.9. Нисковъглеродна и чиста промишленост

Промислените сектори, включително енергоемките отрасли като стоманодобива, създават милиони работни места и тяхната конкурентоспособност е ключова за просперитета на нашето общество. Те обаче произвеждат 20 % от глобалните емисии на парникови газове и оказват силно въздействие върху околната среда (особено като замърсители на въздуха, водата и почвата).

Водещите до пробив технологии за постигане на значителни намаления на парниковите газове и замърсителите и на енергийните изисквания в Съюза, често съчетани с гореспоменатите технологии за кръгова промишленост, ще доведат до стабилни промишлени вериги за създаване на стойност, ще революционизират производствените капацитети и ще повишат глобалната конкурентоспособност на промишлеността; същевременно значително ще допринесат за постигането на нашите цели за действия по климата и качеството на околната среда.

Общи рамки

- Технологии, свързани с процесите, в т.ч. отопление и охлаждане, цифрови инструменти, автоматизация и широкомащабни демонстрации на ефективността на процесите, ресурсите и енергията; значително намаление или предотвратяване на промишлени емисии на парникови газове и замърсители, включително прахови частици;
- Повишаване на стойността на CO₂ от промишления и други сектори;
- Преобразователни технологии за устойчивото използване на въглеродните източници с цел повишаване на ресурсната ефективност и намаляване на емисиите, включително хибридни енергийни системи за промишлеността и енергийния сектор с декарбонизационен потенциал;

- Електрификация и използване на неконвенционални енергийни източници в промишлените заводи, обмен на енергия и ресурси между промишлените заводи (например чрез промишлена симбиоза);
- Промислени продукти, които изискват производствени процеси с ниски или нулеви въглеродни емисии през целия си жизнен цикъл.

4.2.10. Космическо пространство, включително наблюдение на Земята

Космическите системи и услуги на Съюза намаляват разходите и подобряват ефективността, предлагат решения на обществените предизвикателства, повишават устойчивостта на обществото, подпомагат наблюдението и борбата с изменението на климата и развиват конкурентоспособна и устойчива икономика. Подкрепата на Съюза е от голямо значение за реализирането на тези ползи и въздействия. Дейностите за НИИ следва също да подкрепят развитието на космическата програма на Съюза, която трябва да остане на челни позиции при разработката на технологиите.

Съюзът ще подпомага полезните взаимодействия между космическите технологии и главните базови технологии (като авангардни производства, интернет на нещата, големи информационни масиви, фотоника, квантови технологии, роботика и ИИ); ще развива динамичен, предприемачески и конкурентоспособен космически сектор нагоре и надолу по веригата, включително промишлеността и МСП; ще стимулира прилагането на космическите технологии, данни и услуги в други сектори и ще допринесе за осигуряване на технологична независимост при достъпа и използването на космическото пространство по стратегически, безопасен и сигурен начин; и ще насърчава мерки за изграждане на капацитет. Дейностите по принцип ще са основани на пътна карта и ще вземат предвид хармонизиращия процес на Европейската космическа агенция (ЕКА) и съответните инициативи в държавите членки, и ще се изпълняват заедно с ЕКА и Агенцията на Европейския съюз за космическата програма, в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/696. Частта на този клъстер, посветена на космическото пространство обаче ще подкрепя и инициативи „отдолу нагоре“, за да се даде възможност за появата на бъдещи космически технологии.

Необходими са по-широко внедряване, използване и актуализиране на новите технологии и продължаващи НИИ за отстраняване на пропуските в наблюдението на Земята по суша, по море и в атмосферата (като например по отношение на здравето на океаните и моретата, и защита на екосистемите), които да се възползват от програма „Коперник“ и други съответни европейски програми като основни източници и да се координират чрез Глобалната система от системи за наблюдение на Земята (GEOSS) и европейският ѝ клон EuroGEO.

Общи рамки

- Европейски глобални навигационни спътникови системи (EGNOS и „Галилео“): иновативни приложения, глобално навлизане на пазара, включващо международните партньори, решения за повишаване на издръжаността, автентичността и интегритета на услугите, разработване на фундаментални компоненти като чипсетове, приемници и антени, устойчивост на веригите на доставка, разходна ефективност и достъпност, нови технологии (като например квантови технологии, оптични връзки, репрограмируеми полезни товари) в посока към устойчиво извършване на услуги за оказване на въздействие върху обществените предизвикателства; разработване на системи от следващо поколение за новите предизвикателства като сигурността или автономното шофиране;
- Европейска програма за наблюдение на Земята („Коперник“): подпомагане на изчерпателна, свободна и открита политика по отношение на данните, разработване на иновативни приложения, навлизане на европейския и на световния пазар, включително некосмически участници и международни партньорства, научни изследвания, необходими за поддържане, подобряване и разширяване на основните услуги, и научни изследвания за възприемане и използване на космическите данни, стабилност и развитие на услугите, устойчивост на веригите на доставка, сензори, системи и концепции за мисиите (като например височинни платформи, дронове, леки сателити); калибриране и валидиране; устойчиво извършване на услуги и въздействие върху обществените предизвикателства; техники за обработване на данните от наблюдението на Земята, включително големи информационни масиви, изчислителни ресурси и алгоритмични инструменти; разработване на системи от следващо поколение за предизвикателства като изменението на климата и сигурността; разширяване на портфейла от продукти и услуги на „Коперник“;
- Информираност за ситуацията в космоса: разработки, които да подкрепят стабилен капацитет на Съюза да наблюдава и прогнозира ситуацията в космическата среда, като например времето в космоса, включително космическите отпадъци и близките до Земята обекти; разработване на сензорни технологии и нови концепции за услуги, като управление на трафика в космоса, приложения и услуги за сигурност на критичната инфраструктура в космоса и на Земята;
- Сигурни сателитни комуникации за правителствени структури в Съюза: решения, които подпомагат автономността на Съюза, що се отнася до държавните служители, включително свързаното с тях потребителско оборудване и архитектурните, технологични и системни решения за космическа и наземна инфраструктура;

- Сателитна комуникация за граждани и предприятия: интегриране на икономически ефективни авангардни сателитни комуникации в наземните мрежи за свързване на активи и хора в региони без достатъчно покритие като част от повсеместната свързаност чрез 5G, интернет на нещата, както и принос към инфраструктурата на интернета от следващо поколение; укрепване на наземния сегмент и потребителското оборудване, стандартизация и оперативна съвместимост, както и подготовка на квантова базова комуникация по спътник, за да се гарантира водещата позиция на Съюза в промишлеността;
- Независимост и устойчивост на веригата на доставките: увеличени равнища на технологична готовност при сателити и ракетоносители; асоциирани наземни и космически сегменти и производствени и тестови съоръжения при взаимно допълване с ЕКА; с цел гарантиране на водещата позиция и автономността на Съюза, повишена устойчивост на веригата на доставки при разходно ефективни и достъпни условия, намалена зависимост от критични космически технологии извън Съюза и подобрени познания как космическите технологии могат да предложат решения на другите промишлени сектори и обратно;
- Космически системи: услуги за валидиране и демонстрация в орбита, включително услуги за споделен транспорт за леките сателити; космически демонстрационни съоръжения в области като хибридни, интелигентни или преконфигурируеми сателити, обслужване, производство и сглобяване в орбита, доставка на енергия от диверсифицирани източници; нови промишлени процеси и производствени инструменти; наземни системи; водещи до пробив иновации и трансфер на технологии в области като рециклиране, зелени пространства, устойчиво и мирно използване на космическите ресурси, ИИ, роботика, дигитализиране, ефективност на разходите и миниатюризация;
- Достъп до космическото пространство: иновативни технологии за увеличаване на техническата съвместимост и икономическата ефективност на европейските системи за изстрелване в космоса по отношение на изстрелването на спътници на Съюза — производствени процеси с ниски разходи, технологии за повторно използване на ракетоносители и концепции за намаляване на разходите; концепции за бъдещи наземни сегменти за ракетоносители и адаптиране на съществуващите наземни инфраструктури (като например цифровизация, авангардно управление на данни); иновативни услуги и концепции за космически транспорт, включително системи за изстрелване, предназначени за леки спътници (като например микроракетоносители), при взаимно допълване с ЕКА;
- Космически науки: използване на научни данни, предоставени от научни и изследователски мисии, съчетани с разработване на иновативни инструменти в международна и междудисциплинарна среда; принос към предварителни научни мисии за развитието на космическата програма на Съюза.

5. КЛЪСТЕР „КЛИМАТ, ЕНЕРГИЯ И МОБИЛНОСТ“

5.1. Обосновка

С припокриването на НИИ в областта на климата, енергията и мобилността ще се работи по интегриран и ефективен начин по едно от най-важните глобални предизвикателства пред устойчивостта и бъдещето на нашата околна среда, икономика и начин на живот.

За да изпълни целите на Парижкото споразумение, Съюзът ще трябва да премине към неутрални по отношение на климата, ефективно използващи ресурсите и резистентни икономики и общества. Това ще предизвика дълбоки промени в технологията, процесите, продуктите и услугите и в начините на поведение на предприятията и потребителите. Трансформацията на енергийния пазар ще се осъществи чрез взаимодействие между технологията, инфраструктурата свързваща пазарите, пазарните сили, както и политическите и регулаторните рамки, включително новите форми на управление. Полагането на усилия за ограничаване на повишаването на глобалната температура до 1,5°C изисква бърз напредък в декарбонизацията на секторите на енергетиката, транспорта, сградния фонд, промишлеността и селското стопанство. Необходим е нов тласък за ускоряване на темпа за постигане на пробиви от следващо поколение, както и за демонстриране и внедряване на икономически ефективни иновативни технологии и решения, като се използват и възможностите, предоставяни от цифровите технологии, биотехнологиите и космическите технологии, както и главните базови технологии и авангардните материали. Това ще се постигне чрез интегриран подход, обхващащ декарбонизацията, ресурсната ефективност, подобряването на оползотворяването, повторното използване и рециклирането, намаляването на замърсяването на въздуха, достъпа до суровини и кръговата икономика в „Хоризонт Европа“.

Напредъкът в тези сектори, както и в целия спектър на промишлеността в Съюза, включително енергийните инфраструктури, транспорта, селското и горското стопанство, туризма, сградите, промишлените процеси и използването на продуктите, управлението и рециклирането на отпадъците ⁽¹¹⁾, ще изисква непрекъснати усилия за по-добро разбиране на механизмите и динамиката на изменението на климата и свързаните с него въздействия в икономиката и обществото като цяло, като се използват полезни взаимодействия с регионалните и националните дейности, други видове действия на Съюза и международното сътрудничество, включително чрез мисиата за иновации.

През последните десетилетия беше постигнат значителен напредък в климатологията, по-специално в наблюденията, асимилирането на данни и моделирането на климата. Поради сложността на климатичната система и необходимостта да се подкрепи изпълнението на Парижкото споразумение, ЦУР и политиките на Съюза, се налагат повече усилия за запълване на останалите празнини в познанията и за по-нататъшно подобряване на пространствената и времевата детайлност на климатологията, като същевременно се гарантира подходящо взаимодействие с гражданите и други заинтересовани страни.

В стратегията за енергиен съюз Съюзът установи всеобхватна политическа рамка, която съдържа обвързващи цели, законодателни актове и дейности за НИИ, като целта е да се осигури водеща роля при разработването и внедряването на ефикасни системи за производството на енергия въз основа на възобновяема и алтернативна енергия ⁽¹²⁾.

Транспортът, включително сухоземните превозни средства, осигурява мобилността на хора и стоки, която е необходима за интегрирания единен европейски пазар, териториалното сближаване, както и за отвореното и приобщаващо общество. Същевременно транспортът може да има съществено въздействие върху здравето на човека, задръстванията, сушата, водите, климата, качеството на въздуха и шума, както и върху безопасността, което води до множество преждевременни смъртни случаи и нарастване на социално-икономическите разходи. Търсенето на стоки и на мобилност ще продължи да нараства. Поради това чрез иновациите ще трябва да се намери начин за свързване на нарастващото търсене с по-чисти и по-ефективни системи за мобилност и транспортни системи, които трябва да са освен това безопасни, интелигентни, сигурни, безшумни, надеждни, физически и финансово достъпни, приобщаващи, както и да предлагат на всички безпрепятствена интегрирана услуга от врата до врата.

И двата сектора са основни движещи сили на конкурентоспособността и растежа в Европа. Транспортът е основен сектор на и за икономиката, тъй като Съюзът е световен лидер в проектирането и производството на сухоземни, железопътни, въздухоплавателни и плавателни превозни средства. Той обхваща сложна мрежа от около 1,2 милиона частни и публични дружества в Съюза, в които работят близо 10,5 милиона души. Този сектор е важен и за международната търговия на Съюза: през 2016 г. 17,2 % от общия износ на услуги от Съюза са били свързани с транспорта. Същевременно, в Съюза работещите в областта на възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност са над 2 милиона, а Съюзът се нарежда на второ място в целия свят по патентоването на иновативни технологии за чиста енергия.

Проблемите пред енергийния сектор и транспортния сектор надхвърлят необходимостта от намаляване на емисиите. Необходими са ефективни решения, за да се отговори на промените в поведението на потребителите и моделите на мобилност, глобализацията, увеличаващата се международна конкуренция и населението, което става все повече застаряващо и градско и все по-разнообразно. Същевременно, нарастващото навлизане на цифрови и космически технологии, автоматизирани превозни средства, ИИ, роботиката, новите участници на пазара, революционните бизнес модели и необходимостта от по-висока резистентност на системата на многостранни опасности (включително киберзаплахи) внасят съществена трансформация и създават предизвикателства и възможности за конкурентоспособността на европейския транспортен и енергиен сектор.

Способността на градовете да функционират ще е зависима от технологиите, а условията на живот в тях ще се развиват около мобилността, енергийната и ресурсната ефективност, териториалното устройство и конкуренцията в използването на пространството. Промените ще бъдат предизвикателство и за устойчивостта на съществуващите социални модели и социалното участие, аспектите, свързани с приобщаването и достъпа, както и финансовата достъпност.

За откриването на нови начини за ускоряване на внедряването на възобновяеми енергийни и енергийно ефективни технологии (включително чрез междинни носители като „ток-газ“ и водород) и други нетехнологични решения за декарбонизация на европейската икономика е необходимо повишено търсене на иновации. Това може да се стимулира чрез овластяване на гражданите и екологизирането на обществените поръчки, както и чрез социално-икономически иновации и иновации в публичния сектор, и ще доведе до подходи, които са по-широкообхватни от иновациите, тласкани единствено от технология. Социално-икономическите научни изследвания, обхващащи

⁽¹¹⁾ Значителното намаляване на емисиите на парникови газове в други сектори е разгледано в други части от стълб II и в „Хоризонт Европа“ като цяло

⁽¹²⁾ Терминът „алтернативна енергия“ не включва енергията, произведена от ядрени енергийни източници.

области, включващи потребителските потребности и модели, прогнозните дейности, екологичните, регулаторните, икономическите, социалните, културните и поведенческите аспекти, бизнес казусите и моделите, както и изследванията в преднормативната фаза с цел определяне на стандарти и навлизане на пазара на иновациите, ще улесняват и действия, които насърчават регулаторните, финансовите и социалните иновации, уменията и ангажираността и овластяването на участниците на пазара, потребителите и гражданите. Подобряването на координацията, взаимното допълване и полезното взаимодействие между усилията за НИИ на национално и на европейско равнище чрез насърчаване на обмена на информация и сътрудничеството между държавите членки, предприятията и научноизследователските институции, ще се основава на постиженията, например, на Европейския стратегически план за енергийните технологии (SET-Plan) и на стратегическата програма за научни изследвания и иновации в областта на транспорта (STRIA). Ще се осигури взаимно допълване между този клъстер и иновационния фонд по линия на системата за търговия на емисии на Съюза.

Дейностите по този клъстер допринасят по-специално за целите на енергийния съюз, ангажимента по Парижкото споразумение, както и за цифровия единен пазар, програмата „Работни места, растеж и инвестиции“, засилването на ролята на Съюза като глобален участник, новата стратегия за промишлената политика на Съюза, стратегията за биоикономиката и плана за действие на Съюза, плана за действие за кръговата икономика, инициативата за Европейски алианс за акумулаторните батерии, инициативата за суровините, съюза на сигурност и програмата за градовете, общата селскостопанска политика на Съюза, както и правните разпоредби на Съюза за намаляване на шума и замърсяването на въздуха.

Дейностите ще допринасят пряко за следните конкретни ЦУР: ЦУР 6 — Чиста вода и канализация; ЦУР 7 — Финансово достъпна и чиста енергия; ЦУР 9 — Промисленост, иновации и инфраструктура; ЦУР 11 — Устойчиви градове и селища; ЦУР 12 — Отговорно потребление и производство; ЦУР 13 — Действия по климата.

5.2. Области на интервенция

5.2.1. Климатология и решения

Ефективното изпълнение на Парижкото споразумение трябва да се основава на науката, което налага непрекъснатото подобряване на нашите знания за климатичната система на земята, както и наличните варианти за смекчаване и адаптиране, което позволява да се добие системна и всеобхватна представа за предизвикателствата и отчитащите проблематиката на климата възможности за икономиката и обществото на Съюза. На тази база ще бъдат разработени научни решения за икономически ефективен преход към неутрално по отношение на климата, устойчиво на изменението на климата и ефективно използващо ресурсите общество, като се отчитат поведенческите, регулаторните, социално-икономическите и управленческите аспекти.

Общи рамки

- База от знания относно настоящото функциониране и бъдещото развитие на климатичната и живата система на Земята, както и свързаните с това въздействия, рискове и отчитащите проблематиката на климата възможности; ефективност на различните решения за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към тях;
- Интегрирани, неутрални по отношение на климата пътища, действия за смекчаване и политики, обхващащи всички сектори от икономиката, които са съвместими с анализите за системата на Земята, Парижкото споразумение и ЦУР;
- Климатични модели, прогнози и техники, насочени към подобряване на капацитета за предвиждане и услугите, свързани с климата, предназначени за предприятията, публичните органи и гражданите, включително хоризонталните аспекти, свързани с подобряването на качеството на въздуха;
- Пътища за адаптиране и политики за подпомагане на уязвимите екосистеми, градските райони, критичните икономически сектори и инфраструктурата в Съюза (независимо дали локална, регионална или национална), включително усъвършенствани инструменти за оценка на риска; воден цикъл и адаптиране към последиците от изменението на климата, например наводнения и недостиг на вода.

5.2.2. Енергийни доставки

Съюзът се стреми да бъде световен лидер в областта на финансово достъпни, сигурни и устойчиви енергийни технологии, като повишава конкурентоспособността си в глобалните вериги за създаване на стойност и позицията си на бързо развиващите се пазари. Разнообразните климатични, географски, екологични и социално-икономически условия в Съюза, както и необходимостта от гарантиране на устойчивост по отношение на климата, енергийна сигурност и достъп до суровини, налагат използването на широк портфейл от енергийни решения, включително и от нетехнически характер. По отношение на технологиите за възобновяема енергия разходите

трябва да спаднат още, да се подобрят производителността и интеграцията в енергийната система и да се разработят авангардни технологии, по-специално като се извлече полза от напредъка в областта на фотониката, и следва да се проучат хибридните решения (като например за обезсоляване). По отношение на изкопаемите горива, от съществено значение е тяхното използване да се декарбонизира, за да се постигнат целите, свързани с климата.

Общи рамки

- Технологии и решения за възобновяема енергия и енергоспестяване за производство на електричество, отопление и охлаждане, устойчиви транспортни горива и междинни носители, в различни мащаби и етапи от разработката, които са приспособени към географските и социално-икономическите условия и пазари както в Съюза, така и в световен мащаб;
- Поддривни технологии в областта на възобновяемата енергия както за съществуващите, така и за новите приложения и за авангардни решения, в т.ч. тяхното екологично, икономическо и социално въздействие;
- Технологии и решения за намаляване на емисиите на парникови газове от подходи, основани на използването на изкопаеми горива, както и от биоподходи и подходи за производство на енергия от отпадъци, за производството на електричество, отопление, охлаждане или биогорива, включително чрез улавяне, използване и съхранение на въглерод и проучвания на социално-икономическата и екологичната осъществимост.

5.2.3. Енергийни системи и мрежи

Очакваният растеж на производството на електроенергия с променлив режим и преминаване към повече електрически отоплителни, охлаждащи и транспортни средства налага необходимостта от нови подходи за управление на електрическата мрежа. Наред с декарбонизацията, целта е да се осигури достъп до енергията, сигурност, устойчивост по отношение на климата и стабилност на доставките, постигнати чрез инвестиции в иновативни технологии за мрежова инфраструктура, повишена гъвкавост на производството на електроенергия, която може да бъде диспечирана, по-специално от възобновяеми източници, и иновативно управление на системата, както и чрез улесняване на действията за насърчаване на регулаторните и социалните иновации, уменията и ангажирането и оправомощаването на участниците на пазара, потребителите и общностите. Съхраняването на енергия под различни форми ще играе важна роля при предоставянето на услуги за мрежата, а също и за подобряване и подсилване на капацитета на мрежата и системната гъвкавост. Постигането на полезни взаимодействия между различните мрежи (като например електрическите мрежи, мрежите за отопление и охлаждане, газовите мрежи, инфраструктурата за зареждане и презареждане на транспортните средства, водородните мрежи, включително тяхната инфраструктура, и телекомуникационните мрежи) и различните участници (като например промишлени обекти, мрежови оператори, центрове за данни, производители на енергия за собствени нужди, потребители и общности за енергия от възобновяеми източници), както и оптимизацията на потреблението и разработването и интегрирането на европейските и международните стандарти, ще е от съществено значение за осигуряването на интелигентна интегрирана експлоатация на съответните инфраструктури.

Общи рамки

- Технологии и инструменти за мрежи с цел интегриране на възобновяеми енергийни източници, решения за съхраняване на енергия и нови натоварвания като електромобилност и термопомпи, както и електрификация на промишлените процеси;
- Мултидисциплинарни подходи към регионално зависимото и свързаното с климатичните промени въздействие върху енергийната сигурност, включително адаптиране на съществуващите технологии, както и преход към нови модели за доставка на енергия;
- Подходи към надеждни доставки, пренос и разпределение на енергия, свързани с паневропейските енергийни мрежи;
- Интегрирани подходи за съгласуване на производството и потреблението на възобновяема енергия на местно равнище, включително на острови или отдалечени райони, въз основа на нови услуги и инициативи на общностите;
- Гъвкавост на производството и на мрежите, оперативна съвместимост и полезни взаимодействия между различните енергийни източници, мрежи, инфраструктури и участници, като се използват и специфични технологии;
- Технологии, услуги и решения, които дават възможност на потребителя да бъде активен участник на пазара.

5.2.4. Сгради и промишлени съоръжения в енергийния преход

Сградите и промишлените съоръжения изпълняват все по-активна роля във взаимодействието им с енергийната система. Те са съществени елементи в прехода към неутрално по отношение на въглеродните емисии общество на базата на възобновяеми енергийни източници и повишаване на енергийната ефективност.

Сградите са важен фактор за качеството на живот на гражданите. Тъй като интегрират различни технологии, уреди и системи и свързват разнообразни видове употреба на енергията, сградите заедно с техните обитатели и ползватели представляват силен потенциал за смекчаване на последиците от изменението на климата, генериране на енергия, икономии на енергия, енергоспестяване, съхраняване на енергия, системна гъвкавост и подобряване на ефективността.

Промислените отрасли, особено енергоемките, могат допълнително да повишат енергийната ефективност, да намалят своето потребление на енергия и да благоприятстват интеграцията на възобновяемите енергийни източници. Ролята на промишлените съоръжения в енергийната система се променя поради необходимостта да се намалят емисиите въз основа на пряка или непряка електрификация, което е и източник на суровини за производствените процеси (като водород). Промислените и производствените комплекси, където много различни процеси се осъществяват в непосредствена близост, могат да оптимизират обмена на потоци от енергия и други ресурси (като например суровини) помежду си.

Общи рамки

- Подобряване на секторната интеграция: процеси, системи и бизнес модели в подкрепа на гъвкавостта и ефикасността на потоците от електроенергия и топлинна енергия между промишлено предприятие или промишлени клъстери и енергийната и транспортните системи;
- Инструменти и инфраструктура за контрол на процесите в производствените заводи с цел оптимизиране на енергийните потоци и материалите във взаимодействие с енергийната система;
- Подходящи процеси, проектиране и материали, включително промишлени процеси с ниски и нулеви емисии;
- Гъвкавост и ефективност на електроенергията, суровините и топлинната енергия в промишлените централи и в енергийната система;
- Подобрени или нови процеси, проектиране и материали за ефективно използване, производство или съхраняване на енергия (включително топлинна и охладителна енергия) в сектори, които не са обхванати от клъстер „Цифрова сфера, промишленост и космическо пространство“;
- Стратегии и технологии с ниски емисии за съживяване на преходните райони с високо потребление на въглища и високи въглеродни емисии;
- Интелигентни сгради и големи центрове за мобилност (като например пристанища, летища, логистични центрове) като активни елементи от по-широките енергийни мрежи и от иновативните решения за мобилност;
- Проектиране на жизнения цикъл на сградите, строителство, експлоатация, в т.ч. отопление и охлаждане, и демонтиране, като се вземат предвид кръговостта и енергийните и екологичните характеристики, както и качеството на вътрешната среда, с цел енергийна и ресурсна ефективност, въздействие върху благосъстоянието и здравето на обитателите, устойчивост по отношение на климата, въглероден отпечатък и рециклиране; разработване и оптимизиране на новаторски авангардни материали за увеличаване на енергийните, въглеродните и екологичните характеристики на сградите през жизнения им цикъл;
- Нови бизнес модели, подходи и услуги за финансиране на реновациите, подобряване на строителните умения, ангажираност на обитателите на сградите и другите участници на пазара, насочени към борба с енергийната бедност и дейности в преднормативната фаза;
- Технологии за наблюдение и контрол на енергийните характеристики на сградите с цел оптимизиране на потреблението и производството на енергия на сградите, както и тяхното взаимодействие с цялостната енергийна система;
- Инструменти и интелигентни устройства за повишаване на енергийната ефективност на сградите;
- Процедури за саниране на съществуващите сгради за получаване на „сгради с почти нулево потребление на енергия“ и иновативни технологии, включително социални аспекти, като овластяване на гражданите и осведоменост и ангажираност на потребителите.

5.2.5. Общности и градове

Прогнозата е, че до 2050 г. над 80 % от населението на Съюза ще живее в градски зони и ще потребява огромния дял от наличните ресурси, включително енергия. Такива градски зони ще бъдат особено уязвими спрямо неблагоприятните въздействия на метеорологичните условия, които са засегнати от изменението на климата и природните бедствия, понастоящем и все повече в бъдеще. Основно предизвикателство е цялостното подобряване на общата енергийна и ресурсна ефективност, както и устойчивостта спрямо изменението на климата на общностите и градовете в Европа чрез системен и цялостен подход, насочен към сградния фонд, енергийните

системи, мобилността, изменението на климата и миграцията, както и водите, почвата, качеството на въздуха, отпадъците и шума, като се вземат под внимание културното наследство на Европа, устойчивото управление на туризма, аспектите, свързани със социалните науки, хуманитарните науки и изкуствата, включително начинът на живот. Необходимо е да се разгледат и използват полезните взаимодействия с финансирани от ЕФРР градски политики и действия.

Общи рамки

- Градски/областни енергийни системи и системи за мобилност, насочени към внедряване до 2050 г. в целия Съюз на въглеродно неутрални области с положителен енергиен баланс и мобилност и логистика с нулеви емисии, което ще повиши глобалната конкурентоспособност на интегрираните решения на Съюза;
- Системно градско планиране, инфраструктурни системи и услуги, включващи общи пресечни точки и оперативна съвместимост, стандартизация, природосъобразни решения и използване на цифрови технологии и базирани в космоса услуги и данни, като се вземат предвид ефектите на прогнозираните изменения на климата и се съчетават устойчивостта по отношение на климата и въздействието върху качеството на въздуха и водата;
- Качество на живот за гражданите; безопасна, гъвкава, физически и финансово достъпна енергийна и мултимодална мобилност; градски социални иновации и ангажираност на гражданите; кръгова и възстановителна способност на градовете; градски метаболизъм; и намален отпечатък върху околната среда и замърсяване;
- Програма за научни изследвания в областта на глобалните градове; разработване на стратегия за смекчаване, приспособяване и устойчивост, пространствено планиране и други свързани процеси на планиране.

5.2.6. Конкурентоспособност на промишлеността в областта на транспорта

Преходът към чисти технологии, свързаност и автоматизация ще зависи от своевременното проектиране и производство на въздухоплавателни, сухоземни и плавателни превозни средства, като се развиват нови авангардни технологии и концепции, интегрират се различни технологии, и се ускорява тяхното въвеждане и възможността за пазарната им реализация. Цели от първостепенна важност са повишаването на комфорта, ефикасността и финансовата достъпност, като същевременно се намали до минимум въздействието от начина на живот върху околната среда, човешкото здраве и потреблението на енергия. Иновативната и високо ефикасна транспортна инфраструктура е изключително важна за правилното функциониране на всички видове транспорт с оглед на нарасналото търсене на мобилност и бързо променящите се технологии. Особено внимание заслужава интегрираният подход към инфраструктурата и разработването на въздухоплавателни, сухоземни и плавателни превозни средства, за да се осигурят висококачествени мобилни услуги и се сведе до минимум екологичното, икономическото и социалното въздействие на енергията.

Общи рамки

- Сливане на физическите и цифровите измерения на проектирането, разработването и демонстрирането, производството, експлоатацията, стандартизацията, сертифицирането и регулирането и интеграцията на въздухоплавателните, сухоземните и плавателните превозни средства (включително интеграция между цифровото проектиране и цифровото производство);
- Концепции и проектиране на въздухоплавателни, сухоземни и плавателни превозни средства, включително резервни части за тях и софтуерни и технологични актуализации и софтуерни решения, с използване на усъвършенствани материали и структури, рециклиране и повторно използване на материали, ефикасност, съхраняване и оползотворяване на енергия, характеристики за безопасност и сигурност, като се отчитат нуждите на потребителите, с намалено въздействие върху климата, околната среда и здравето, в т.ч. шум и качество на въздуха;
- Бордови технологии и подсистеми, включващи автоматизирани функции за всички видове транспорт, като се отчитат съответните потребности на интерфейса на инфраструктурата и се проучват; технологичните взаимодействия между видовете транспорт; мултимодални транспортни системи; системите за безопасност и избягване на злополуки и повишаване на киберсигурността; използването на ефекта на лоста за напредъка в информационните технологии, както и в областта на ИИ; развиването на интерфейса човек-машина;
- Нови материали, техники и методи на строителство, експлоатация и поддръжка на инфраструктури, като се гарантира надеждна достъпност по мрежа, интермодални връзки и мултимодална оперативна съвместимост, безопасност на работната сила и подход на пълния жизнен цикъл;
- Предприемане на действия спрямо въпросите, свързани със сливането на физическите и цифровите измерения на проектирането и разработването на инфраструктурата, поддръжката на инфраструктурата, възстановяването и обновяването на транспортната интеграция, оперативната съвместимост и интермодалност, резистентността спрямо екстремни метеорологични събития, в т.ч. приспособяването към изменението на климата.

5.2.7. Чист, безопасен и физически достъпен транспорт и мобилност

Постигането на целите на Съюза по отношение на качеството на въздуха, климата и енергията, включително постигане на нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г., както и намаляване на шума, изисква да се преосмисли системата за мобилност като цяло, което включва нуждите и поведението на потребителите, превозните средства, горивата и инфраструктурите, както и новите решения в областта на мобилността. Ще е необходимо също така да се внедрят нискоемисионни алтернативни видове енергия и на пазара да навлязат въздухоплавателни, сухоземни и плавателни превозни средства с нулеви емисии. Освен ефектите от емисиите на парникови газове транспортът допринася значително за лошото качество на въздуха и за шума в Европа, което има отрицателни последици за здравето на гражданите и за екосистемите. В продължение на постигнатото по отношение на електрификацията и използването на акумулатори и горивни клетки за автомобили, автобуси и лекотоварни превозни средства, при спазване на подходящи стандарти, е от съществено значение да се ускори нискоемисионните решения за НИИ за други автомобилни приложения (като например автобуси за превоз на пътници на дълги разстояния, тежкотоварни превозни средства и камиони) и други транспортни сектори като въздухоплаването, железопътния и морския транспорт и плаването по вътрешните водни пътища. Научните изследвания в областта на пътната безопасност цели да намали броя на пътнотранспортните произшествия и смъртните случаи при всеки вид транспорт и за цялата транспортна система чрез разпространяване на знанията и повишаване на осведомеността и чрез разработване на технологии, продукти, услуги и решения, които съчетават безопасността, ефикасността, удобството за ползване за потребителите и изменението на климата.

Общи рамки

- Електрификация на всички видове транспорт, включително нови акумулатори, горивни клетки и хибридни технологии за въздухоплавателните, сухоземните и плавателните задвижващи и спомагателни системи, бързо зареждане или презареждане, добив на енергия и лесен за използване и лесно достъпен интерфейс на инфраструктурата за зареждане или презареждане, като се гарантира оперативна съвместимост и безпрепятствена доставка на услуги; разработване и внедряване на конкурентоспособни, безопасни, високопроизводителни и устойчиви акумулатори за превозни средства с ниски и нулеви емисии, като се отчитат всички условия на използване и през различните етапи от жизнения им цикъл; разработване и внедряване на конкурентоспособни, безопасни, високопроизводителни и устойчиви акумулатори за превозни средства с ниски и нулеви емисии;
- Използване на нови и алтернативни устойчиви горива, включително усъвършенствани биогорива и нови, безопасни и интелигентни въздухоплавателни превозни средства, превозни средства и плавателни съдове за съществуващи и бъдещи модели на мобилност и съответстваща инфраструктура с намалено въздействие върху околната среда и общественото здраве; нишови компоненти и системи за съобразени с околната среда решения (например като усъвършенствани системи за събиране на данни), технологии и ориентирани към потребителя решения за оперативна съвместимост и безпрепятствено предоставяне на услуги;
- Безопасна, приобщишаваща и физически и финансово достъпна мобилност, която намалява вредното и засилва положителното въздействие на мобилността върху социалното сближаване, околната среда и човешкото здраве, включително преминаване към по-малко замърсяващи видове транспорт и към схеми за съвместно ползване; качество на живот за гражданите, градски социални иновации; целта от намаляване или елиминиране на пътнотранспортни произшествията и наранявания;
- Устойчиви на климата системи за мобилност, включително инфраструктура и логистика, за осигуряване на по-добра свързаност за хората и стоките при транспорт на къси и дълги разстояния;
- Системен анализ на новите модели на мобилност и тяхното въздействие върху транспорта и гражданите.

5.2.8. Интелигентна мобилност

Интелигентната мобилност ще спомогне да се осигури ефективна, безопасна и адаптивна мобилност от врата до врата, заедно с всички нейни компоненти, по-специално посредством цифрови технологии, авангардна сателитна навигация (EGNOS и „Галилео“) и ИИ. Новите технологии ще спомогнат за оптимизиране на използването и ефективността на транспортните инфраструктури и мрежи, като подобряват мулти-modalността и свързаността и доведат до появата на по-ефективни товарен транспорт и логистична верига за доставки, което ще засили конкурентоспособността на Съюза. Освен това новите технологии ще спомогнат и за повишаване на надеждността, оптимизиране на управлението на трафика и въвеждане на иновативни транспортни решения и услуги, с което ще се намалят задръстванията и отрицателното въздействие върху околната среда, на гражданите и предприятията ще се предоставят по-качествени услуги за мобилност и логистика и по този начин ще се подобрят достъпността и социалното приобщаване. Свързаната и автоматизирана мобилност, заедно със съответната инфраструктура, ще подобри ефективността и безопасността на всички видове транспорт.

Общи рамки

- Цифрово управление на мрежите и трафика: авангардни системи за подпомагане на вземането на решения; управление на трафик от следващо поколение (включително мултимодално управление на мрежите и трафика); принос към безпрепятствена, мултимодална и взаимосвързана мобилност за пътници и товари; използване на големи информационни масиви и техните ограничения; използване на иновативно спътниково позициониране и навигация (EGNOS и „Галилео“);
- Единно европейско небе: бордови и наземни решения за едновременно постигане на по-висока степен на автоматизация, свързаност, безопасност, оперативна съвместимост, експлоатационни характеристики, намаление на емисиите и услуги;
- Железопътни технологии и експлоатацията им за висококапацитетни, безшумни, оперативни съвместими и автоматизирани железопътни системи;
- Интелигентни транспортни решения за по-безопасни и по-ефективни корабоплавателни операции;
- Големи центрове за мобилност (включително гари, пристанища, летища и логистични центрове) като активни елементи от иновативните решения за мобилност;
- Водни технологии и операции за безопасни и автоматизирани транспортни системи, като се използват възможностите, предоставени от водния транспорт;
- Свързани, сътруднечащи си, оперативни съвместими и автоматизирани системи и услуги за мобилност, включително технологични решения и нетехнологични въпроси като промените в поведението на потребителите и моделите на мобилност.

5.2.9. Съхраняване на енергия

Масивните, интелигентни, концентрирани и децентрализирани решения за съхраняване на енергия (химически, електрохимически, електрически, механични и термални и нови подривни технологии) за енергийната система ще увеличат ефикасността, гъвкавостта, технологичната независимост и достъпността, както и сигурността на доставките. Нискоемисионният декарбонизиран транспорт ще изисква нарастване на дела на електрически превозни средства или превозни средства с друг вид алтернативно гориво, с по-ефективни и по-евтини, по-леки, високо рециклируеми и повторно използвани акумулатори със слабо въздействие върху околната среда, както и местно снабдяване със алтернативни или възобновяеми горива като водород, в т.ч. водород на база възобновяеми източници, и иновативни решения за съхраняване на място. Възможностите за решения за устойчиво и икономически ефективно широкомащабно съхраняване на енергия са от съществено значение, така че да се оптимизира и балансира енергийната система във всички сектори на производството и инфраструктурата до приложенията за крайните потребители. Следва да се обърне внимание на рисковете от съхраняването на енергия и други нежелани странични ефекти.

Общи рамки

- Технологии, включително течни и газообразни горива от възобновяеми източници и свързаните с тях вериги за създаване на стойност, както и революционни технологии, за покриване на дневни/сезонни нужди от съхранение на енергия, включително тяхното въздействие върху околната среда и климата;
- Интелигентни, устойчиви и трайни акумулатори и верига за създаване на стойност в Съюза, включително използването на решения за авангардни материали, проектиране, енергийно ефективни технологии за мащабно производство на акумулаторни клетки, методи за повторно използване и рециклиране, както и нуждите от ефективно функциониране при ниски температури и стандартизация;
- Водород, по-специално нисковъглероден и възобновяем водород, включително горивни клетки, и веригата за създаване на стойност в Съюза – от проектирането до крайната употреба в различни приложения.

6. КЛЪСТЕР „ХРАНИ, БИОИКОНОМИКА, ПРИРОДНИ РЕСУРСИ, СЕЛСКО СТОПАНСТВО И ОКОЛНА СРЕДА“

6.1. Обосновка

Човешката дейност оказва все по-силно влияние върху почвите, моретата и океаните, водата, въздуха, биологичното разнообразие и други природни ресурси. Изхранването на нарастващото човешко население на планетата е пряко зависимо от здравето на природните системи и ресурси. Освен че има стойност сама по себе си, една функционираща и просперираща екосистема е самата основа за използването на всички ресурси. В допълнение към изменението на климата обаче нарастващото търсене на природни ресурси от хората създава натиск върху околната

среда, който многократно надвишава устойчивите нива и засяга екосистемите и тяхната способност да осигуряват услуги за благосъстоянието на човека. Концепциите за кръгова икономика, устойчива биоикономика ⁽¹³⁾ и синя икономика ⁽¹⁴⁾ дават възможност за балансиране на екологичните, социалните и икономическите цели и за насочване на човешката дейност по пътя на устойчивостта.

Изпълнението на целите за устойчиво развитие, гарантирането на производството и потреблението на безопасни и здравословни храни, насърчаването на устойчиви практики в селското стопанство, аквакултурите, рибарството и горското стопанство, осигуряването на достъпа на всички до чиста вода, почва и въздух, почистването на моретата, океаните и вътрешните води и опазването и възстановяването на жизненоважните природни системи и околната среда на планетата — всичко това налага да оползотворим максимално потенциала на НИИ. Въпреки това, все още не са напълно ясни начините за преход към устойчивост и методите за преодоляване на устойчивите препятствия. Осъществяването на прехода към устойчиво потребление и производство и възстановяването на здравето на планетата изисква инвестиции в научни изследвания и технологии, новаторски висококачествени продукти и услуги, нови бизнес модели и социални, териториални и екологични иновации. Това създава нови възможности за устойчива, резистентна, иновативна и отговорна европейска биоикономика, като се стимулират ресурсната ефективност, производителността и конкурентоспособността, създават се нови и зелени работни места и растеж и се повишава социалното приобщаване.

От съществено значение за Европа е да използва своите природни ресурси по-ефективно и по устойчив начин.

Дейностите ще изградят база от знания и ще предоставят решения, чрез които: ще се опазват, управляват и използват по устойчив начин природните ресурси от сушата, вътрешните води и морето и ще се засилва ролята на сухоземните и водните системи като въглеродни поглъщатели; ще се опазва биологичното разнообразие, ще се защитават екосистемните услуги и ще се гарантира продоволствената и хранителната сигурност, като се осигуряват безопасни, здравословни и питателни режими на хранене; ще се ускори преходът от основана на изкопаеми горива линейна икономика към ефективно използваща ресурсите, резистентна, нискоемисионна, нисковъглеродна кръгова икономика и ще се подпомага развитието на устойчива биоикономика и синя икономика; и ще се развият резистентни и динамични селски, планински, крайбрежни и градски райони.

Тези дейности ще спомогат за запазването и повишаването на биологичното разнообразие и ще гарантират дългосрочното предоставяне на екосистемни услуги, например адаптацията и смекчаването на последиците от изменението на климата и улавянето на въглерод (на сушата, във вътрешните води и морето). Те ще спомогнат за намаляване на парниковия газ и на други емисии, на отпадъците и на замърсяването от първичното производство (сухоземно и водно), на използването на опасни вещества, преработката, потреблението и други човешки дейности. Те ще привлекат инвестиции и ще подпомогнат преминаването към кръгова икономика, устойчива биоикономика и синя икономика, като същевременно опазват здравето и целостта на околната среда.

С помощта на тези дейности ще се развият и основани на участието подходи към НИИ, включително подход, който залага на множество участници, и ще се разработват системи за знания и иновации на местно, регионално, национално и европейско равнище. За да се насърчат нови модели и умения на управление, производство и потребление, от ключово значение ще е социалните иновации да се ползват от ангажираността и доверието на гражданите.

Тъй като всички тези предизвикателства са сложни, взаимосвързани и глобални по характер, дейностите ще следват системен подход на сътрудничество с държавите членки и международните партньори, както и с други източници на финансиране и политически инициативи. Тук е включено и насоченото към потребителя използване на източници на големи информационни масиви, свързани с околната среда, например от „Коперник“, EGNOS и „Галилео“, INSPIRE, EOSC, GEOSS, CEOS и EMODnet.

⁽¹³⁾ Биоикономиката обхваща всички сектори и системи, които се основават на биологични ресурси (животни, растения, микроорганизми и производна биомаса, включително биологични отпадъци), техните функции и принципи. Тя включва и свързва: сухоземните и морските екосистеми и предоставяните от тях услуги; всички сектори за първично производство, които използват и произвеждат биологични ресурси (селско стопанство, горско стопанство, рибарство и аквакултури); и всички икономически и промишлени сектори, които използват биологични ресурси и процеси за производството на храни, фуражи и продукти, енергия и услуги на биологична основа. Биомедицината и биотехнологичните приложения за здравето са изключени.

⁽¹⁴⁾ „Устойчива синя икономика“ означава всички секторни и междусекторни икономически дейности в рамките на единния пазар, които са свързани с океаните, моретата, крайбрежните региони и вътрешните води, обхващащи най-отдалечените региони на Съюза и държавите без излаз на море, включително нововъзникващите сектори и непазарните стоки и услуги, и които са в съответствие със законодателството на Съюза в областта на околната среда.

Дейностите за НИИ по този клъстер допринасят най-вече за изпълнението на целите на: програмата за действие за околната среда, общата селскостопанска политика, общата политика в областта на рибарството, законодателството в областта на храните, морската политика, плана за действие за кръгова икономика, стратегията за биоикономика и плана за действие на ЕС, стратегията за биологичното разнообразие, рамката до 2030 г. в областта на климата и енергетиката, дългосрочната визия на Съюза до 2050 г. за въглеродна неутралност⁽¹⁵⁾, политиката на ЕС за Арктика, както и правните разпоредби на Съюза, целящи намаляване на замърсяването на въздуха. Наред с използването на общи източници за външни консултации, ще бъдат търсени конкретни консултации от Постоянния комитет за научни изследвания в селското стопанство.

Дейностите ще допринасят пряко за следните конкретни ЦУР: ЦУР 2 — Нулево равнище на глад; ЦУР 3 — Добро здраве и благосъстояние; ЦУР 6 — Чиста вода и канализация; ЦУР 8 — Достоеен труд и икономически растеж; ЦУР 9 — Промисленост, иновации и инфраструктура; ЦУР 11 — Устойчиви градове и селища; ЦУР 12 — Отговорно потребление и производство; ЦУР 13 — Действия по климата; ЦУР 14 — Живот под водата; ЦУР 15 — Живот на сушата.

6.2. Области на интервенция

6.2.1. Наблюдение на околната среда

Способността за наблюдение на околната среда⁽¹⁶⁾, включително в космоса и на място (въздух, море, суша) и наблюдения от гражданите е в основата на НИИ за устойчиво използване и мониторинг на храната и природните ресурси, биомониторинг и екологичен мониторинг. Усъвършенстваното пространствено-времево покритие и интервалите на вземане на проби с по-ниски разходи, както и достъпът до големи информационни масиви и интеграцията на множество източници осигуряват нови начини за наблюдение, разбиране и предвиждане на земната система. НИИ са необходими за разработването на методи и технологии за подобряване на качеството, както и за улесняване на достъпа до данни и тяхното използване.

Общи рамки

- Насочени към потребителите и системни подходи, включващи отворени данни, до данни за околната среда и информация за комплексни моделиращи и прогнозни системи, бизнес възможности от използването и оползотворяването на съществуващите и новите данни;
- По-нататъшно развитие на портфейл от продукти и услуги за наблюдение на околната среда;
- Състояние на биологичното разнообразие, опазване на екосистемите, смекчаване и адаптация към изменението на климата, продоволствена сигурност, селско и горско стопанство, земеползване и измененията в него, развитие на градските и крайградските райони, управление на природните ресурси, управление и опазване на ресурсите на моретата и океаните, морска сигурност, дългосрочни тенденции в областта на околната среда, промени в сезонните колебания, атмосферен въздух и атмосферни промени и други свързани области;
- Насочени към потребителите приложения, които ще се осигурят чрез инициативата EuroGEO, включително тяхното развитие, с цел да се допринесе към опазването и управлението на европейските природни ресурси (включително проучванията за суровини) и екосистемните услуги, както и свързаната с тях верига за създаване на стойност;
- Въвеждане на Глобалната система от системи за наблюдение на Земята на инициативата за Група за наблюдение на Земята (GEO).

6.2.2. Биологично разнообразие и природни ресурси

Необходими са по-добро разбиране, опазване и управление на биологичното разнообразие и екосистемите, множеството услуги, които те предлагат (в контекста на борбата с изменението на климата и смекчаването на неговото въздействие), планетарните „границии“, както и решения за овладяване на силата и сложността на

⁽¹⁵⁾ Съобщение на Комисията от 28 ноември 2018 г., озаглавено „Чиста планета за всички. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперитетна, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“.

⁽¹⁶⁾ Наблюдението на околната среда, достъпно например чрез компонента „Коперник“ на космическата програма на Съюза и други релевантни европейски програми, както и инициативата за Група за наблюдение на Земята (GEO), ще подпомагат научните изследвания и иновациите в други области на действие в рамките на този клъстер, както и други имащи отношение части на „Хоризонт Европа“.

природата, за да се справим с обществените предизвикателства, да подобрим устойчивостта и да постигнем до 2050 г. целта на Съюза „Да живеем добре в пределите на нашата планета“, както е посочена в 7-ата Програма на ЕС за действие за околната среда. По цялата верига за създаване на стойност трябва да се отчетат надлежно потенциалните въздействия нагоре по веригата. От съществено значение за постигането на целите в тази област са международното сътрудничество и участието в международните усилия и инициативи, например междуправителствената научно-политическа платформа относно биоразнообразието и предлаганите от екосистемите услуги. Необходимо е по-добро разбиране на управлението на прехода към устойчивост в икономическата, социалната и природната система, от местно към глобално равнище.

Общи рамки

- Състояние и стойност на биологичното разнообразие, сухоземните, сладководните и морските екосистеми, природния капитал и екосистемните услуги, включително земеделски екосистеми и микробиом;
- Цялостни и системни подходи в социално-екологичната рамка за връзките между биологичното разнообразие, екосистемите и екосистемните услуги и причинно-следствените им връзки с движещите сили на промяната, в различни мащаби и икономически дейности, включително социално-икономическите аспекти и управлението на процесите на прехода към устойчивост;
- Моделиране на тенденциите и интегрираните сценарии за биологично разнообразие, екосистемни услуги и добро качество на живот в различни мащаби и перспективи; потенциален принос на биотопите и екосистемите като въглеродни погълтители при различните сценарии на изменението на климата; потенциални конфликти на интереси в използването на природните ресурси и услуги;
- Екотоксикология на съединенията и новите замърсители, тяхното взаимодействие, включително комбинираното въздействие, и екологично поведение и изменените биохимични цикли при изменящ се климат, възстановяване на увредени райони;
- Интегриране на биологичното разнообразие и екосистемните услуги в рамките за вземане на решения и в счетоводните системи на държавните администрации и предприятията, както и квантификация на екологичните, икономическите ползи и ползите за обществото от тях;
- Адаптивни и многофункционални природосъобразни решения, преодоляващи предизвикателствата в градските, крайградските райони, селските, крайбрежните и планинските райони, свързани с изменението на климата, природни бедствия, загуба на биологично разнообразие, влошаване на екосистемите, замърсяване, социално сближаване и здраве и благосъстояние на гражданите;
- Подходи на многостранни „живи лаборатории“, които ангажират публичните органи, заинтересованите страни, предприятията и гражданското общество в съвместно проектиране и създаване на системни решения за опазването, възстановяването и устойчивото използване на природния капитал, управление на прехода към устойчивост и варианти за устойчиво управление на икономическата дейност през всички цикли за създаване на стойност при различни екологични, икономически и социални условия.

6.2.3. Селско стопанство, горско стопанство и селски райони

Резистентните и устойчиви системи за селско и горско стопанство предоставят икономически, екологични и социални ползи и са предпоставки за постоянна продоволствена сигурност. Те участват в динамични вериги за създаване на стойност, управляват земите и природните ресурси и доставят широк кръг жизненоважни обществени блага, включително улавяне на въглерод, опазване на биологичното разнообразие, опрашване и обществено здраве. Необходими са интегрирани и местни подходи с цел насърчаване на многобройните функции на селскостопанските и горските (еко)системи, като се отчита променящият се контекст на първичното производство, най-вече във връзка с изменението на климата и околната среда, наличността на ресурси, демографията и моделите на потребление. За да се повиши доверието на потребителите, се гарантират качеството и безопасността на селскостопанските продукти. Освен това се гарантират здравето на растенията и здравето и хуманното отношение към животните. Нужно е също така да се разгледа пространственото, социално-икономическото и културното измерение на дейностите на селското и горското стопанство и да се разгърне потенциалът на селските и крайбрежните райони.

Общи рамки

- Методи, технологии и инструменти за устойчиво, резистентно и продуктивно селско и горско стопанство, включително адаптиране към изменението на климата;
- Устойчиво управление и ефективно използване на природните ресурси (като например почви, вода, хранителни вещества и биологично разнообразие, в т.ч. генетични ресурси) в селското и горското стопанство; алтернативи на невъзобновяемите ресурси и възприемане на принципите на кръговата икономика, включително чрез повторно използване и рециклиране на отпадъци и странични продукти;

- Въздействие на дейностите в първичния сектор върху климата и околната среда; потенциал на селското и горското стопанство като въглеродни погълтители и за намаляване на емисиите на парникови газове, включително подходите с отрицателни емисии; увеличаване на адаптивността на първичното производство към изменението на климата;
- Интегрирани подходи за борба с вредителите и болестите по растенията; контрол на инфекциозните и заразните болести по животните и хуманно отношение към животните; стратегии за превенция, контрол и диагностика и алтернативи на използването на спорни пестициди, антибиотици и други вещества, наред с другото с цел справяне с резистентността;
- Антимикробна резистентност и заплахи от биологични и агрохимични опасности, включително пестициди, както и химични замърсители, като се разглеждат връзките между здравето на растенията, животните, екосистемите и обществото от гледна точка на подходите „Едно здраве“ и „Глобално здраве“;
- Използване и предлагане на екосистемни услуги в системите на селското и горското стопанство, като се прилагат екологични подходи и се изпробват природосъобразни решения — от равнището на земеделското стопанство до равнището на ландшафта — за екологосъобразно селско стопанство; подпомагане на биологичното земеделие;
- Системи на селското и горското стопанство от равнището на земеделското стопанство до равнището на ландшафта; използване и предлагане на екосистемни услуги в първичното производство, включително чрез агроекология или чрез засилване на ролята на горите за предотвратяването на наводнения и ерозия на почвата;
- Иновации в земеделието, насочени към взаимодействията между селско стопанство, аквакултури, горско стопанство и в градските и крайградските райони;
- Нови методи, технологии и инструменти за устойчиво управление на горите и устойчиво използване на горската биомаса;
- Подкрепа за производството в Съюза на растителни протеини за храна, фураж и екосистемни услуги;
- Устойчиво земеползване, развитие на селските райони и териториални връзки; капитализиране на социалните, културните, икономическите и екологичните активи на селските райони с цел нови услуги, бизнес модели, вериги за създаване на стойност и обществени блага;
- Цифрови иновации в земеделието, горското стопанство, в различните вериги за създаване на стойност и в селските райони чрез използване на данни и разработване на инфраструктури, технологии (например ИИ, роботика, прецизно земеделие и дистанционно наблюдение) и модели на управление;
- Системи от знания и иновации в областта на селското и горското стопанство и тяхната взаимосвързаност в различни мащаби; консултации, изграждане на умения, основани на участието подходи и споделяне на информация;
- Насърчаване на международните партньорства за устойчиво селско стопанство с оглед продоволствена и хранителна сигурност.

6.2.4. Морета, океани и вътрешни води

Природният капитал и екосистемните услуги на моретата, по-специално полузатворените европейски морета, океаните, вътрешните води и крайбрежните зони като цяло предлагат значителни социално-икономически ползи, както и ползи за благосъстоянието. Този потенциал е застрашен от риск поради сериозния натиск от човешки и природни стресори като замърсяване, прекомерен риболов, изменение на климата, повишаване на морското равнище, друго използване на водите и екстремни климатични събития. За да не стигнат моретата и океаните до точката на необратимост, и за да се възстанови доброто състояние на вътрешните води, е необходимо да се разширят знанията и разбирането ни, за да можем да опазваме, възстановяваме и да управляваме устойчиво морските, вътрешните и крайбрежните екосистеми и да предотвратим замърсяването в контекста на една усъвършенствана и отговорна рамка за управление. Тук попадат и научните изследвания за устойчиво разгръщане на огромния и неизползван потенциал на моретата, океаните и вътрешните води с оглед производство на повече безопасни храни, съставки на биологична основа и суровини, без да се увеличава натискът върху тези морета, океани и вътрешни води, както и изследване на потенциала на аквакултурите под всякакви форми с цел облекчаване на натиска върху сухоземните, сладководните и океанските ресурси. Необходимо е да се въведат партньорски подходи, включително стратегии за морските басейни и макрорегионални стратегии с обхват надхвърлящ Съюза, (включително Атлантическия океан, Средиземноморието, Балтийско море, Черно море, Карибско море и Индийския океан); и за принос към ангажиментите по Международното управление на океаните, инициативи като Десетилетието на ООН, посветено на океанологията в полза на устойчивото развитие, както и ангажиментите, свързани с опазването на морското биологично разнообразие в областите, попадащи извън националната юрисдикция.

Общи рамки

- Устойчиво рибарство и аквакултури под всякакви форми, включително алтернативни източници на протеини, с повишена продоволствената сигурност, продоволствена независимост и устойчивост по отношение на климата; инструменти за мониторинг и управление;
- Повишена резистентност на морските и вътрешните водни екосистеми, включително кораловите рифове, с което се опазва здравето на моретата, океаните и реките, борба и смекчаване на ефектите на природния и антропоичния натиск, като замърсители и отпадъци в морските води (включително пластмаси), евтрофикация, инвазивни видове, увреждане на морското дъно, свръхексплоатация, включително прекомерен риболов, подводен шум, увеличаване на киселинността на водите, затопляне на моретата, океаните и реките, повишаване на морското равнище, като се взема под внимание пресечната точка между сушата, вътрешните води и морето и кумулативното въздействие на тези въпроси и се поощрява кръговият подход и по-доброто разбиране на взаимодействията между хората и океаните;
- Управление на глобално и регионално равнище, за да се постигне опазване и устойчиво използване на ресурсите на моретата, океаните и вътрешните води;
- Цифрови технологии за океана (морско дъно, воден стълб и водна повърхност), които свързват услугите и общностите в дейности на сушата и дейности, свързани с атмосферата, климата, космоса и метеорологичните условия, и популяризирани чрез Синия облак като част от EOSC;
- Наблюдение, основана на риска оценка и капацитет за прогнозиране/предвиждане, включително относно повишаването на морското равнище и други природни бедствия, като например бури и цунамита, както и кумулативното влияние на човешките дейности;
- Подобряване на разбирането за хидроложкия цикъл и режими, хидроморфологията в различни мащаби и развиване на капацитета за наблюдение и прогнозиране на наличието и потреблението на вода, на наводненията и сушиите, на замърсяването и други форми на натиск върху водните ресурси и водната среда. Използване на цифровите технологии за подобряване на наблюдението и управлението на водните ресурси;
- Разработване на новаторски решения, включително обществено управление, икономически инструменти и модели на финансиране, с цел интелигентно разпределение на водите, справяне с конфликти при потреблението на вода, включително използване на стойността на водата, контрол на замърсителите на водите, включително пластмасите и пластмасовите микрочастици и други нововъзникващи замърсители, за предпочитане при източника, справяне с други видове натиск върху водните ресурси, както и повторно използване на водата, опазване на водните екосистеми и възстановяване на добрия екологичен статус;
- Устойчиви сини вериги за създаване на стойност, включително устойчиво използване на сладководните ресурси, разнообразни начини на използване на морското пространство и растежа на сектора за възобновяема енергия от моретата и океаните, включително устойчиво използване на микро- и макроводорасли;
- Интегрирани подходи за устойчиво управление на вътрешните и крайбрежните води, което ще допринесе за опазването на околната среда и адаптирането към изменението на климата;
- Природосъобразните решения, основани на динамиката на морските, крайбрежните и вътрешните водни екосистеми, биологичното разнообразие и многобройните екосистемни услуги, което ще даде възможност за системни подходи към устойчивото използване на ресурсите на моретата, по-специално полузатворените европейски морета, океаните и вътрешните води, допринасят за опазването и възстановяването на околната среда, управлението на крайбрежията и адаптацията към изменението на климата;
- Сините иновации, включително синята и цифровата икономика, обхващащи крайбрежните райони, крайбрежните градове и пристанищата, за да се засили резистентността на крайбрежните райони и да се увеличат ползите за гражданите;
- По-добро разбиране на ролята на моретата и океаните за смекчаването и адаптацията към изменението на климата.

6.2.5. Продоволствени системи

Комбинираното въздействие на прираста на населението, промените в хранителните режими, недостига на ресурси и свръхексплоатацията, влошаването на състоянието на околната среда, изменението на климата и миграцията създават безпрецедентни предизвикателства, които налагат трансформация на продоволствената система (FOOD 2030) ⁽¹⁷⁾. Производството и потреблението на храни в момента не е устойчиво и същевременно сме изправени пред двойното предизвикателство на неправилното хранене, характеризиращо се с едновременното наличие на недохранване, затлъстяване и други форми на небалансирани хранителни режими и разстройство на обмяната на веществата. Бъдещите продоволствени системи трябва да осигуряват продоволствена сигурност и достатъчно безопасна, здравословна и качествена храна за всички, в основата на която стоят ресурсна ефективност, устойчивост (включително намаляване на емисиите на парникови газове и на замърсяването, потреблението на вода и енергия,

⁽¹⁷⁾ SWD(2016)319: Европейски изследвания и иновации за сигурността в областта на продоволствието и изхранването.

както и производството на отпадъци), прозрачност, свързване на сушата, вътрешните води и морето, намаляване на отпадъците от храни, увеличаване на производството на храни от вътрешните води, моретата и океаните и обхващане на цялата хранителна верига за създаване на стойност — от производителите до потребителите и обратно, като се осигурява резистентност. Те трябва да вървят ръка за ръка с разработването на система за безопасност на храните на бъдещето и проектирането, разработката и доставката на инструменти, технологии и цифрови решения, които носят значителни ползи на потребителите и подобряват конкурентоспособността и устойчивостта на хранителната верига за създаване на стойност. Освен това е нужно да се насърчават поведенческите промени в моделите на потребление и производство на храни, като се отчитат културните и социалните аспекти, както и да се ангажират първичните производители, промишлеността (включително МСП), търговците на дребно, секторите на ресторантьорството, потребителите и обществените услуги.

Общи рамки

- Почиващо на солидни данни, устойчиво и здравословно хранене за благосъстоянието на хората през целия им живот, включително модели на хранителни режими, подобряване на хранителната стойност на храните, и напредък в разбирането на въздействието на храненето върху здравето и благосъстоянието;
- Персонализирани хранителни режими, особено за уязвимите групи от населението, с цел смекчаване на рисковите фактори за свързаните с храненето заболявания и незаразните болести;
- Потребителско поведение, начин на живот и мотивация, включително социалните и културните аспекти на храната, насърчаване на социалните иновации и обществения ангажимент за по-добро здраве и устойчивост на околната среда в цялата хранителна верига за създаване на стойност, включително моделите за продажба на дребно;
- Модерни системи за гарантиране на безопасността и автентичността на храните, включително проследимостта, подобряване на качеството на храните и повишаване на потребителското доверие в продоволствената система;
- Смекчаване и адаптиране на продоволствената система към измененията на климата, включително изследването на потенциала и използването на микробиом, разнообразие от хранителни култури и алтернативи на животинските протеини;
- Екологично устойчиви, кръгови, ефективно използващи ресурсите и резистентни продоволствени системи от сушата и морето, насочени към безопасната питейна вода и свързаните с морската среда проблемни въпроси, нулеви хранителни отпадъци в цялата продоволствена система чрез повторно използване на храни и биомаса, рециклиране на хранителните отпадъци, нови опаковки за храни и насърчаване на търсенето за специално приготвена, и местна храна;
- Нови подходи, включително цифрови инструменти и продоволствени системи за местни иновации и овластяване на общностите, поощряване на справедливата търговия и ценообразуването по веригата за създаване на стойност, приобщаване и устойчивост чрез партньорства между промишлеността (включително МСП и дребните земеделски стопанин), местните общини, изследователите и обществото.

6.2.6. Иновационни системи, основаващи се на биотехнологии, в биоикономиката на Съюза

Иновациите в биоикономиката поставят основите на оттеглянето от основаната на ископаеми горива икономика. Биотехнологичните иновации са важен сегмент и фактор на биоикономиката като цяло и обхващат устойчивия добив, промишлената преработка и превръщането на биомаса от сушата и морето в биотехнологични материали и продукти. Устойчивостта включва всичките им измерения: екологични, социални, икономически и културни. Те също така използват потенциала на живите ресурси, науките за живота, цифровизацията и биотехнологиите за нови открития, продукти, услуги и процеси. Биотехнологичните иновации, включително (био)процеси и технологии, могат да доведат до нови икономически дейности и заетост в регионите и градовете, да допринесат за възраждане на икономиката в селските и крайбрежните райони и общности и да засилят кръговостта на биоикономиката.

Общи рамки

- Устойчиви системи за добив, логистика и производство на биомаса, с акцент върху високостойностни приложения и видове употреба, социална и екологична устойчивост, въздействие върху климата и биологичното разнообразие, кръговост и обща ресурсна ефективност, което включва водите;
- Науки за живота и тяхната конвергенция с цифровите технологии за разбиране, проучване и устойчиво използване на биологичните ресурси;

- Биотехнологични вериги за създаване на стойност, биотехнологични материали, включително биоинспирирани материали, химикали, продукти, услуги и процеси с новаторски качества, функционалности и подобрена устойчивост (включително намаляващи емисиите на парникови газове), насърчаване на разработването на авангардни (малки и широкомащабни) биорафинерии, използващи по-широка гама от биомаса; замяна на сегашното производство на неустойчиви продукти с ефикасни биотехнологични решения за новаторски пазарни приложения;
- Биотехнологии, включващи авангардни биотехнологии от различни сектори, за прилагане в конкурентоспособни, устойчиви и новаторски промишлени процеси, екологични услуги и потребителски продукти ⁽¹⁸⁾;
- Кръговост на биотехнологичния сектор в биоикономиката чрез технологични, системни, социални иновации и иновации в бизнес моделите с цел рязко увеличение на генерираната стойност на единица биологичен ресурс, като се запазва по-дълго стойността на тези ресурси в икономиката, опазва се и се увеличава природният капитал, извършва се проектиране с използване на отпадъчни продукти и продукти от замърсяването, подкрепя се принципът на каскадното използване на устойчивата биомаса чрез НИИ и се отчита йерархията в областта на отпадъците;
- Приобщаващи модели в биоикономиката с различни участници в създаването на стойност, които увеличават въздействието върху обществото и обществената ангажираност;
- Повишено разбиране за границите, показателите и индикаторите на биоикономиката и нейните полезни взаимодействия и компромиси със здравата околна среда, и компромисите между храните и други приложения.

6.2.7. Кръгови системи

Кръговите системи за производство и потребление ще предоставят ползи за европейската икономика и околната среда в световен мащаб, като намалят използването на ресурси, ресурсната зависимост, емисиите на парникови газове и други негативни ефекти върху околната среда и увеличат конкурентоспособността на предприятията, както и за европейските граждани, като създадат нови работни места и намалят натиска върху околната среда и климата. Освен трансформация на промишлеността, преходът към нискоемисионна, биотехнологична кръгова икономика с ефективно използване на ресурсите, която избягва използването на опасни вещества, ще се нуждае от по-широкообхватна промяна на парадигмата, изискваща системни екоинновационни решения, нови бизнес модели, пазари и инвестиции, базова инфраструктура, социални иновации, промени в потребителското поведение и модели на управление, стимулиращи сътрудничеството между множество заинтересовани лица по цялата верига за създаване на стойност, за да се гарантира, че планираната промяна на парадигмата постига по-добри икономически, екологични и социални резултати ⁽¹⁹⁾. Отварянето към международно сътрудничество, например чрез международни инициативи като Международната комисия по ресурсите, ще бъде от значение за съпоставимостта, генерирането и споделянето на знания и избягването на дублирането на усилия. Ще се обърне внимание и на социалния контекст от нови знания и технологии в тази област и неговото по-добро разбиране и приемане в обществото.

Общи рамки

- Системен преход към биотехнологична кръгова икономика с ефективно използване на ресурсите, с нови парадигми на взаимодействия с потребителите, нови бизнес модели за ресурсна ефективност и екологични характеристики; продукти и услуги, стимулиращи ресурсната ефективност и премахването или замяната на опасните вещества през целия жизнен цикъл; системи за споделяне, повторно използване, поправка, повторна преработка, рециклиране и компостиране; икономически, социални, поведенчески, регулаторни и финансови условия и стимули за такъв преход;
- Показатели и индикатори, основани на системен подход, за измерване на резултатите от кръговата икономика и жизнения цикъл и засилване на социалната отговорност; системи за управление, които ускоряват разширяването на кръговата икономика, биоикономиката и ресурсната ефективност, като същевременно създават пазар за вторични материали; сътрудничество между множество заинтересовани страни и различни вериги за създаване на стойност; инструменти за инвестиране в кръговата икономика и биоикономиката;
- Решения за устойчиво и възстановяващо изграждане на градове, крайградски зони и райони, интегриране на трансформацията към кръгова икономика с природосъобразни решения, технологични, цифрови, социални, културни иновации и иновации за териториално управление;

⁽¹⁸⁾ Биотехнологичните приложения за здравето се разглеждат в клъстер „Здраве“ по същия стилб.

⁽¹⁹⁾ Дейностите по област на интервенция „Кръгови системи“ допълват тези по „Нисковъглеродна и чиста промишленост“ в клъстер „Цифрова сфера, промишленост и космос“.

- Екоиновации за предотвратяване и възстановяване на замърсяването, в резултат на излагането на околната среда на действието на опасни вещества и химикали, които са повод за нови опасения; отчитане на пресечните точки между химикали, продукти и отпадъци и на устойчивите решения за производство на първични и вторични суровини;
- Кръгово използване на водните ресурси, включително намаляване на потреблението на вода, предотвратяване на загубите, повторно използване на вода, рециклиране и оползотворяване на отпадните води; новаторски решения за предизвикателствата пред връзката между водата, храната и енергията, като се разглеждат последиците от използването на вода за селското стопанство и енергетиката и се улесняват съвместните решения;
- Устойчиво управление на подземните ресурси, интегриращо георесурсите (енергия, вода, суровини) и екологичните условия (природни бедствия, антропогенни въздействия) във всички съответни клъстери, оптимизиране на положителния принос за кръговата икономика чрез общоевропейски геоложки познания и принос към координирани научнообосновани ответни действия във връзка с Парижкото споразумение и няколко ЦУР;
- Разработване и усъвършенстване на решения и инфраструктури за улесняване на достъпа до питейна вода и вода за напояване и канализация, включващи обезсоляване, с цел да се даде възможност за по-ефективно, кръгово и по-икономично от гледна точка на енергията и CO₂ използване на водата.

7. ПРЕКИ ДЕЙНОСТИ НА СЪВМЕСТНИЯ ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР ИЗВЪН ЯДРЕНАТА ОБЛАСТ

7.1. Обосновка

Висококачествените и надеждни научни доказателства са от съществено значение за качествените публични политики. Новите инициативи и предложения за законодателство на Съюза имат нужда от прозрачни, всеобхватни и балансирани доказателства, а изпълнението на политиките се нуждае от доказателства с цел измерване и наблюдение на въздействието и напредъка на тези политики.

JRC добавя стойност към политиките на Съюза, тъй като осигурява високи постижения в науката, която е мултидисциплинарна и независима от национални, частни и други външни интереси. Центърът обслужва всички области на политиката на Съюза и осигурява междусекторна подкрепа, необходима на създателите на политики, за да могат да работят по все по-сложните обществени предизвикателства. Независимостта на JRC от конкретни интереси, в съчетание с неговата научно-техническа компетентност, му дава възможност да улесни постигането на консенсус между заинтересованите страни и други участници, например гражданите, и създателите на политики. Със своя капацитет за бързо реагиране на политическите потребности дейността на JRC се допълва с непреките действия, които подпомагат по-дългосрочните цели на политиката.

JRC извършва собствени научни изследвания и е стратегически отговорник за управлението на знания, информация, данни и компетентности, необходими за осигуряване на висококачествени и релевантни доказателства за създаването на по-интелигентни политики. За тази цел JRC работи съвместно с най-добрите организации в целия свят и с международни, национални и регионални експерти и заинтересовани страни. Неговите научни изследвания допринасят за общите цели и приоритети на „Хоризонт Европа“, осигуряват независими научни знания, становища и техническа подкрепа за политиките на Съюза през целия политически цикъл и са съсредоточени върху приоритетите на европейската политика, с което подкрепят една безопасна и сигурна, процъфтяваща и устойчива, социална и по-силна на глобалната сцена Европа.

7.2. Области на интервенция

7.2.1. Укрепване на базата от знания за създаването на политики

Знанията и данните нарастват експоненциално. Ако създателите на политики искат да разберат и използват този факт, знанията и данните трябва да бъдат прегледани и филтрирани. Необходими са и междудисциплинарни научни методи и аналитични инструменти, които да се използват от всички служби на Комисията, особено с цел да се предвиждат бъдещите обществени предизвикателства и да се подпомага по-доброто регулиране. Тук са включени иновативните процеси за ангажиране на заинтересованите страни и гражданите по въпросите на създаването на политики и различни инструменти за оценка на въздействието и изпълнението.

Общи рамки

- Моделиране, микроикономическа оценка, методологии за оценка на риска, инструменти за осигуряване на качеството на измерванията, проектиране на схеми, индикатори и набори от показатели за мониторинг, анализ и одити на чувствителността, оценка на жизнения цикъл, интелигентен анализ на данни и текст, анализ и приложения на (големи) информационни масиви, дизайнерско мислене, „оглеждане на хоризонта“, предвиждания и прогнозни проучвания, научни изследвания на поведението и ангажираност на заинтересованите страни и гражданите;

- Центрове на знанието и експертни центрове;
- Общности от практикуващи специалисти и платформи за споделяне на знания;
- Управление на данни, споделяне на данни и съгласуваност;
- Анализ на политиките на Съюза и националните политики за НИИ, включително ЕНП.

7.2.2. Глобални предизвикателства

JRC ще допринесе за конкретни политики и ангажменти на Съюза, разглеждани в седемте клъстера за глобалните предизвикателства, най-вече ангажмента на Съюза към ЦУР.

Общи рамки

1. Здравеопазване

- Научно-техническа подкрепа за политиката за подобрени системи за здравеопазване и здравни грижи, включително оценяване на медицински изделия и здравни технологии, бази данни, цифровизация, включително за да се ускори оперативната съвместимост;
- Методи за оценка на безопасността за потенциални здравни и екологични рискове от химични вещества и замърсители;
- Европейска референтна лаборатория за алтернативи на изпитванията върху животни;
- Инструменти за осигуряване на качеството, например сертифицирани референтни материали за здравни биомаркери;
- Научни изследвания в областта на нововъзникващи здравни проблеми и заплахи за здравето.

2. Култура, творчество и приобщаващо общество

- Научни изследвания в областта на неравенството, бедността и изключването, социалната мобилност, културното многообразие и уменията; миграция, оценка на социалните, демографските и технологичните трансформации на икономиката и обществото;
- Научни изследвания в областта на доброто управление и демокрацията;
- Подкрепа за съхранението, опазването и управлението на културното наследство;
- Център на знанието относно миграцията и демографията.

3. Гражданска сигурност за обществото

- Център на знанието относно управлението на риска от бедствия;
- Подкрепа за политиките в областта на сигурността: защита на критични инфраструктури и обществени места, заплахи от ХБРЯ-Е вещества и хибридни заплахи, опазване на границите и сигурност на документите, както и информация и разузнавателни данни за борба с тероризма;
- Технологии за откриване на ХБРЯ-Е вещества, биометрични системи и техники за събиране на разузнавателни данни;
- Подкрепа за глобалната позиция на Съюза по отношение на сигурността; оценка на конкурентоспособността и иновациите в свързаната със сигурността промишленост на Съюза; използване на полезните взаимодействия между сигурността и отбраната;
- Научни изследвания за засилени способности в областта на киберсигурността, резистентността и възпирането на злоупотребите в киберпространството.

4. Цифрова сфера, промишленост и космическо пространство

- Влияние на цифровизацията с акцент върху новите и нововъзникващите ИКТ, като машинно самообучение и ИИ, разпределени регистри, интернет на нещата и ВИТ;
- Цифровизация в отделните сектори — енергетика, транспорт, строителство, сектор на услугите, здравеопазване и държавно управление;
- Промислена метрология и инструменти за осигуряване на качеството за интелигентно производство;
- Научни изследвания относно главните базови технологии;
- Изследвания относно най-добрите налични техники и практики за управление на околната среда, технически и икономически анализи и оценка на жизнения цикъл на промишлените процеси, управление на химикалите, управление на отпадъците, повторно използване на водите, суровини, суровини от изключителна важност, както и критерии за качеството на възстановените материали, всичко това в подкрепа на кръговата икономика;

- Анализ на сигурността на доставките на суровини, включително суровини от изключителна важност, във връзка с актуализирането на информацията и данните за първични и вторични ресурси в информационната система за суровините;
- Изпълнение на действия по „Коперник“;
- Техническа и научна подкрепа за приложенията на програмите на Съюза за глобална навигационна спътникова система.

5. Климат, енергия и мобилност

- Подкрепа за изпълнението на политиките на Съюза в областта на климата, енергията и транспорта, прехода към нисковъглеродна икономика и стратегиите за декарбонизация до 2050 г.; анализ на интегрираните национални планове за климата и енергията; оценка на пътищата на декарбонизация във всички сектори, включително селско стопанство, земеползване, промени в земеползването и горско стопанство;
- Оценка на рисковете в уязвимите екосистеми и критичните икономически сектори и инфраструктура, с акцент върху стратегиите за адаптация;
- Анализ на свързаното с НИИ измерение на Енергийния съюз; оценка на конкурентоспособността на Съюза на глобалния пазар за чиста енергия;
- Оценка на потенциала за развитие на интелигентни енергийни технологии и решения за свързване на сектори, за да се даде възможност за гладък и икономически ефективен енергиен преход;
- Оценка на внедряването на възобновяеми енергийни източници и технологии за производство на чиста енергия;
- Анализ на използването на енергия в сградите, интелигентните и устойчивите градове и промишлените сектори;
- Технически и социално-икономически анализ на съхраняването на енергия, особено свързаното на сектори и акумулаторите;
- Анализ на сигурността на енергийните доставки, включително енергийната инфраструктура и пазарите на енергия;
- Подкрепа за прехода към чиста енергия, включително конвента на кметовете, чистата енергия за островите в Съюза, чувствителните региони и Африка;
- Интегриран анализ за внедряване на съвместна, свързана и автоматизирана мобилност;
- Интегриран анализ за разработване и внедряване на електрически превозни средства, включително акумулаторни технологии от следващо поколение;
- Хармонизирани процедури за изпитване и пазарен надзор по отношение на емисиите на CO₂ и замърсители на въздуха от превозните средства, оценка на иновативните технологии;
- Оценка на интелигентния транспорт, системите за управление на трафика и показателите за задръствания;
- Анализ на алтернативните горива и свързаните с тях инфраструктурни нужди.

6. Храни, биоикономика, природни ресурси, селско стопанство и околна среда

- Научни изследвания относно земята, почвата, горите, въздуха, водата, морските ресурси, суровините и биологичното разнообразие в подкрепа на ефективното опазване, възстановяване и устойчиво използване на природния капитал, включително устойчивото управление на ресурсите в Африка;
- Център на знанието относно глобалната продоволствена и хранителна сигурност;
- Оценка на изменението на климата и потенциални мерки за смекчаване и адаптация по селскостопанската политика и политиката в областта на рибарството, включително продоволствената сигурност;
- Наблюдение и прогноза за селскостопанските ресурси в Съюза, държавите, обхванати от процеса на разширяване, и съседните държави;
- Научни изследвания относно устойчивите и икономически рентабилни селско стопанство и рибарство, както и относно синия растеж и синята икономика;
- Валидирани методи, лабораторни изпитвания за пригодност и нови аналитични инструменти за прилагане на политиките в областта на продоволствената сигурност;
- Европейски референтни лаборатории относно добавките в храните, генетично модифицираните организми и материалите, предназначени за контакт с храни;
- Център на знанието относно измамите с храните и качеството им;
- Център на знанието относно биоикономиката.

7.2.3. Иновации, икономическо развитие и конкурентоспособност

JRC ще даде своя принос за основи на знания иновации и трансфер на технологии. Той ще подпомага функционирането на вътрешния пазар и икономическото управление на Съюза. Ще допринесе за разработването и наблюдението на политики, целящи по-социална и устойчива Европа. Ще подкрепя и външното измерение на Съюза и международните цели и ще подпомага насърчаването на доброто управление. Добре функциониращият вътрешен пазар със силно икономическо управление и справедлива социална система ще насърчава основните на знания иновации и конкурентоспособност.

Общи рамки

- Икономически, търговски, финансов и фискален анализ;
- Научни изследвания в преднормативната фаза и изпитвания за хармонизиране и стандартизиране;
- Производство на сертифицирани референтни материали;
- Дейности по пазарен надзор;
- Управление на правата върху интелектуалната собственост;
- Насърчаване на сътрудничеството в областта на трансфера на технологии.

7.2.4. Високи научни постижения

JRC ще се стреми към високи постижения и интегритет в научните изследвания и широкообхватно сътрудничество с най-добрите научноизследователски институти в света. Той ще извършва научни изследвания в нововъзникващи области на науката и технологията и ще насърчава отворената наука и отворените данни, както и трансфера на знания.

Общи рамки

- Програми за подготвителни научни изследвания;
- Специални програми за сътрудничество и обмен с научноизследователски институти и учени;
- Достъп до научноизследователските инфраструктури на JRC;
- Обучение на учени и национални експерти;
- Отворена наука и отворени данни.

7.2.5. Териториално развитие и подкрепа за държавите членки и регионите

JRC ще допринесе за регионалните и градските политики, с акцент върху насочвано от иновациите териториално развитие и с оглед намаляване на различията между регионите. Той ще предлага техническа помощ на държави членки и трети държави и ще подпомага прилагането на европейското законодателство и европейските действия.

Общи рамки

- Изпълнение на регионалните и градските политики, стратегии за интелигентна специализация, стратегии за икономическа трансформация на регионите в преход, стратегии и данни за интегрирано градско развитие;
- Изграждане на капацитет от местни и регионални участници в изпълнението на макрорегионалните стратегии;
- Център на знанието относно териториалните политики;
- Консултации при поискване и специално разработена подкрепа за държави членки, региони или градове, включително чрез виртуалната мрежа на платформите „Наука в помощ на политиката“ (Science4Policy Platforms).

СТЪЛБ III

ИНОВАТИВНА ЕВРОПА

Иновациите във всичките им форми са изключително важен фактор, за да може Съюзът да продължи да осигурява просперитет на гражданите си и да преодолява бъдещите предизвикателства. Иновациите изискват системен, междудисциплинарен и многостранен подход. Икономическият напредък, социалната система и качеството на живот в Европа разчитат на тяхната способност да насърчават производителността и растежа, които на свой ред зависят силно от способността за иновации. Иновациите са също така важни за решаването на големите предизвикателства, пред които е изправен Съюзът. Иновациите трябва да отговарят на изискванията за отговорност, етичност и устойчивост.

Както и преди, иновациите заемат централно място в „Хоризонт Европа“. Стремехът към ускоряване на трансфера на знания и на новите идеи, продукти и процеси е движеща сила за целите и условията за изпълнение на „Хоризонт Европа“ — от стратегическото планиране до поканите за представяне на предложения — и пристъпа от началото до края на всеки подпомогнат проект, от фундаменталните научни изследвания до промишлените или технологичните пътни карти и мисии.

При все това иновациите заслужават специални мерки, тъй като Съюзът определено трябва да подобри условията и средата, в която могат да процъфтяват европейските иновации, така че идеите да се споделят бързо между участниците в иновационната екосистема, а новите идеи и технологии своевременно да се превръщат в продуктите и услугите, които са необходими за дейността на Съюза.

В последните десетилетия видяхме появата на големи и глобални нови пазари в областта на здравеопазването, медиите, развлекателната индустрия, комуникацията и търговията на дребно, за което са от значение авангардните иновации в ИКТ, биотехнологиите, зелените технологии, интернет и икономиката на платформите. По-нататък по веригата в процеса на иновации, тези създаващи пазари иновации, които влияят на икономиката на Съюза като цяло, се внедряват от бързорастящи и често нови дружества. Тези дружества, обаче рядко са с произход от Съюза или се разрастват в него.

Задава се нова глобална вълна от авангардни иновации, която ще се основава на „по-дълбоки технологии“ като блоквериги, ИИ, геномика/мултиомика и роботика, както и други технологии, които могат да се появят от индивидуални иноватори и общности от граждани. Общото между тях е, че те се оформят в пресечната точка между различни научни дисциплини, технологични решения и икономически сектори, като предлагат радикално нови съчетания от продукти, процеси, услуги и бизнес модели, и имат потенциала да разкриват нови пазари по целия свят. Други важни сектори като производството, финансовите услуги, транспорта или енергетиката също ще бъдат повлияни.

Европа трябва да е на гребена на тази вълна. Позицията ѝ е благоприятна, тъй като новата вълна идва от области на „дълбоките технологии“, в които Европа вече е инвестирала значително, по-специално в главните базови технологии. Европа следователно има известни конкурентни предимства по отношение на науката и знанията, в т.ч. що се отнася до човешките ресурси, и може да разчита на тясно публично-частно сътрудничество (например в здравеопазването или енергетиката).

За да може Европа да е начело на тази нова вълна от авангардни иновации, трябва да се постигнат следните основни предизвикателства:

- Да се увеличи рисковото финансиране с цел преодоляване на недостига от финансиране: иноваторите в Европа са изправени пред слабо предлагане на рисковото финансиране. Частният рисков капитал е главен фактор в превръщането на авангардните иновации в предприятия от световна класа, но в Европа той възлиза на по-малко от една четвърт от сумите, инвестирани в САЩ и Азия. Европа трябва да преодолее т.нар. „долина на смъртта“, където идеите и иновациите не успяват да стигнат до пазара поради разминаване между публичното подпомагане и частните инвестиции, по-специално по отношение на високорисковите авангардни иновации, които трябва да се подкрепят чрез дългосрочни инвестиции;
- Да се улесни достъпът до резултатите от научните изследвания, да се подобри превръщането на науката в иновации и да се ускори трансферът на идеи, технологии и таланти от научноизследователската база към стартиращите предприятия и промишлеността;
- Да се подпомогне допълнително развитието на всички форми на иновации, включително насочените към ползвателите и към потребителите услуги и приобщаващите социални иновации;
- Да се ускори бизнес трансформацията: европейската икономика изостава в прилагането на новите технологии и разрастването: 77 % от новите и големи предприятия в НИРД се намират в САЩ или Азия, а само 16 % се намират в Европа;
- Да се подобри и опрости европейската среда за финансиране и подпомагане на НИИ: големият брой източници на финансиране представлява сложна среда за иноваторите. Дейността на Съюза трябва да се извършва в сътрудничество и координация с други инициативи на европейско, национално и регионално равнище, както публични, така и частни, за да се укрепва и съгласува капацитетът за подпомагане, да се избегне дублирането на дейности и да се създаде лесна за ориентиране среда за всеки европейски иноватор;
- Да се преодолее фрагментирането в иновационната екосистема; макар че Европа разполага с нарастващ брой „горещи точки“, те не са добре свързани помежду си; предприятията с потенциал за международен растеж трябва да се справят с фрагментирането на националните пазари с техните различни езици, бизнес култура и правила; Съюзът трябва да играе роля в подпомагането на ефективното сътрудничество между националните и регионалните екосистеми, така че предприятията, и по-специално МСП, да имат достъп до най-добрите знания,

експертен опит, инфраструктури и услуги в цяла Европа; Съюзът трябва да подкрепя сътрудничеството между екосистемите, включително чрез регламентиране, така че да се подобри оперативната съвместимост между различните технологии и практически решения.

За да работи с новата глобална вълна от авангардни иновации, подпомагането от Съюза за иноваторите изисква гъвкав, опростен, безпрепятствен и специално разработен подход. Политиката за разработване и внедряване на авангардни иновации и разрастване на предприятията не бива да се страхува от риск и трябва да взема предвид гореизброените предизвикателства и да добавя стойност към свързаните иновационни дейности, изпълнявани от отделните държави членки или региони.

Стълбът „Иновативна Европа“ на „Хоризонт Европа“, в сътрудничество с други политики на Съюза и по-специално с програмата InvestEU, е предназначен да постигне такива конкретни резултати. Той се опира на поуките и опита, придобити по предходните рамкови програми, по-специално от дейности като FET, бърз път към иновации и инструментът за МСП, но и на частно и корпоративно финансиране (като механизма за финансиране с поделение на риска от 7-ата рамкова програма, InnovFin по „Хоризонт 2020“), събрано и рационализирано в рамките на дейностите по пилотния проект на ЕСИ, започнати през периода 2018—2020 г.

Въз основа на този опит стълбът предвижда създаването на ЕСИ, който ще насърчава основно авангардните и революционните технологии и иновации с акцент върху създаващите пазари иновации, но ще подкрепя и всички видове иновации, включително инкременталните, по-специално в рамките на МСП, в т.ч. стартиращи предприятия, и в изключителни случаи — в рамките на малки дружества със средна пазарна капитализация с потенциал за бързо разрастване на равнище на Съюза и на глобално равнище. ЕСИ ще предприеме следните видове дейности и действия:

- Подкрепа за разработването на бъдещи и нововъзникващи авангардни иновации, включително дълбокотехнологични иновации, както и нетехнологични иновации;
- Запълване на недостига от финансиране за разработване, внедряване и разширяване на мащаба на иновации, създаващи нови пазари;
- Привличане на частен капитал и инвестиции;
- Увеличаване на въздействието и видимостта на подпомагането на иновации от Съюза.

По този стълб се предвиждат също и дейностите, разработени по линия на ЕИТ, по-специално чрез неговите ОЗИ. Освен това ще се осигурят системни полезни взаимодействия между ЕСИ и ЕИТ. Иновативните дружества, произтичащи от дадена ОЗИ, могат да бъдат насочени към ЕСИ, за да се създаде поток от иновации, които все още не са „подходящи за финансиране“, докато на финансираните от Съюза иновативни дружества с висок потенциал, които все още не участват в някоя ОЗИ, може да се предложи достъп до това допълнително подпомагане.

ЕСИ и ОЗИ могат да подпомагат пряко иновациите в цяла Европа, но общата среда, в която се развиват и появяват европейските иновации трябва да бъде допълнително развивана и насърчавана: констатациите, свързани с фундаментални научни изследвания, са семената за иновации, създаващи нови пазари. Трябва да е налице общоевропейско усилие за подпомагане на иновациите в цяла Европа и във всички измерения и форми, включително, когато е възможно, чрез допълващи се политики на Съюза и национални и регионални политики (включително чрез ефективни полезни взаимодействия с Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и стратегии за интелигентна специализация) и ресурси, когато това е възможно. Затова стълбът предвижда също и обновени и засилени механизми за координация и сътрудничество с държавите членки и асоциираните държави, както и частни инициативи, за да се подпомагат всички участници от европейските иновационни екосистеми, включително на регионално и местно равнище.

Освен това този стълб ще бъде тясно свързан с програмата InvestEU в рамките на продължаващите усилия за подобряване на капацитета за рисково финансиране за НИИ в Европа. Като използва успехите и опита, придобит по InnovFin на програма „Хоризонт 2020“, както и по Европейския фонд за стратегически инвестиции, програмата InvestEU ще подобри достъпа до рисково финансиране за подходящи за финансиране субекти, както и за инвеститори.

1. ЕВРОПЕЙСКИ СЪВЕТ ПО ИНОВАЦИИТЕ

1.1. Области на интервенция

ЕСИ функционира в съответствие със следните принципи: ясно изразена добавена стойност от Съюза, автономност, възможност за поемане на риск, ефикасност, ефективност, прозрачност и отчетност. ЕСИ ще действа като обслужване на едно гише за всички видове новатори, включително от частни лица до университети, научноизследователски организации и предприятия (МСП, включително стартиращи предприятия и в изключителни случаи — малки предприятия със средна пазарна капитализация). Съобразно своите схеми той ще подпомага отделни бенефициери и мултидисциплинарни консорциуми.

Целите на ЕСИ са:

- да набелязва, разработва и внедрява високорискови иновации от всякакъв вид, включително инкрементални, със силен акцент върху авангардните, революционните и дълбокотехнологичните иновации, които имат потенциал да се превърнат в създаващи пазари иновации;
- да подкрепя бързото разрастване на иновационни предприятия (т.е. основно МСП, включително стартиращи предприятия, и в изключителни случаи — малки дружества със средна пазарна капитализация), на равнището на Съюза и на международно равнище, по пътя от идеите до пазара.

Когато е уместно, ЕСИ допринася към дейностите, подпомагани по други части на „Хоризонт Европа“, по-специално по стълб II „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“.

ЕСИ ще работи основно с два допълващи се вида действия, а именно Изследвач за авангардни научни изследвания, предназначен за ранните етапи от разработката на технологиите, и Ускорител за действия по иновации и внедряване на пазара, в т.ч. етапите преди масовата пазарна реализация и растеж на предприятието. С цел да се предложи обслужване на едно гише и единен процес на подпомагане на високорискови иновации от стартиращи предприятия и МСП, и в изключителни случаи — малки дружества със средна пазарна капитализация, Ускорител ще отпуска основно два вида помощ: предимно смесено финансиране (съчетаващо безвъзмездни средства с капиталови инвестиции), както и безвъзмездни средства, следвани по избор от капиталова подкрепа. Освен това той ще анализира достъпа до кредити и гаранции, особено тези, отпускани по програмата InvestEU.

Тези два допълващи се вида действия ще имат общи характеристики. Те:

- ще подпомагат високорискови иновации, при които финансовите, технологичните/научните, пазарните и/или регулаторните рискове не могат да бъдат поемани единствено от пазара или все още не могат да бъдат подпомагани от финансови инструменти по програмата InvestEU;
- ще акцентират основно върху високорискови авангардни и/или дълбокотехнологични иновации, като подкрепят същевременно и други видове иновации, които имат потенциал за създаване на нови пазари или принос към намирането на решение на глобални предизвикателства;
- ще работят основно „от долу нагоре“, ще бъдат отворени за иновации във всички сфери на науката, технологията и приложенията във всички сектори, като същевременно предоставят целево подпомагане за нововъзникващи авангардни, създаващи пазари и/или дълбокотехнологични иновации с потенциално стратегическо значение по отношение на икономическото или социалното въздействие. Службите на Комисията ще направят оценка на това потенциално стратегическо въздействие въз основа на препоръките на независими външни експерти, на отговорниците за управлението на програмите на ЕСИ и, когато това е уместно — от консултативния съвет на ЕСИ;
- ще насърчават иновации, които обхващат различни научни и технологични (например съчетаващи физически и цифрови) сфери и сектори;
- ще бъдат насочени към иноваторите, ще опростяват процедурите и административните изисквания, ще използват интервюта за спомагателно оценяване на заявленията и ще гарантират бързо вземане на решения;

- ще бъдат осъществени с цел значително подобряване на иновационната екосистема на Европа;
- ще бъдат управлявани проактивно с етапни цели или други предварително установени критерии, с които ще се оценява напредъкът и, след подробна оценка, евентуално с помощта на независими външни експерти — възможността за преориентиране, препрограмиране или прекратяване на проектите, когато е необходимо.

В допълнение на финансовото подпомагане иноваторите ще имат достъп до бизнес консултантските услуги на ЕСИ, които предоставят на проектите напътствия, наставничество и техническа помощ и ще групират иноваторите с техни колеги, промишлени партньори и инвеститори. Иноваторите ще разполагат с улеснен достъп до експертен опит, съоръжения (в т.ч. иновационни центрове ⁽²⁰⁾ и открити изпитателни центрове за иновации) и партньори по подпомагани от Съюза дейности, включително на ЕИТ, по-специално чрез неговите ОЗИ. Комисията ще гарантира непрекъснатост между ЕИТ, ЕСИ и програмата InvestEU, за да осигури взаимно допълване и взаимодействие.

За да се позволи укрепването на европейската иновационна екосистема, ще бъде обърнато специално внимание на правилното и ефикасно допълване с индивидуални или мрежови инициативи в държавите членки или междурегионални инициативи, включително под формата на европейско партньорство.

1.1.1. Инструмент „Изследвач“ за авангардни научни изследвания

Изследвач ще отпуска безвъзмездни средства на високорискови авангардни проекти, които проучват нови и дълбокотехнологични области с цел разработването на потенциално радикални иновативни технологии на бъдещето и нови пазарни възможности. Като ги обединява в единен модел с единен набор от критерии, Изследвач ще използва опита от схемите за FET, подпомагани по 7-та рамкова програма и „Хоризонт 2020“, в т.ч. инициативата за иновации за FET на „Хоризонт 2020“ и инструмента за МСП, етап 1 по „Хоризонт 2020“.

Общата цел на Изследвач ще бъде да насърчава потенциално създаващи пазари иновации, които стартират от авангардни идеи, и да ги доведе до етапа на демонстрация или разработка на бизнес казуси или стратегии за бъдещо поемане от Ускорител или от друг инструмент за внедряване на пазара. За тази цел Изследвач ще подпомага най-ранните етапи от научно-техническите изследвания и развойната дейност, включително доказване на концепцията и прототипи за валидиране на технологиите.

За да бъде напълно отворен към широкообхватни проучвания, възможности за случайни открития и неочаквани идеи, концепции и открития, Изследвач ще работи основно чрез продължаваща и конкурентна отворена покана за представяне на предложения от типа „от долу нагоре“, с определени крайни срокове. Като запазва своето естество на инструмент, изграден основно на принципа „от долу нагоре“, Изследвач ще предвижда и конкурентни предизвикателства за разработване на основни стратегически цели ⁽²¹⁾, които изискват „дълбоки технологии“ и радикално мислене. Темите за тези предизвикателства ще бъдат определени в работните програми. Прегрупирането на избраните проекти в тематични или целеви портфейли ще позволи създаването на критична маса от усилия и изграждане на нови мултидисциплинарни научноизследователски общности.

Портфейлите с избрани проекти ще бъдат допълнително развити и подсилени, като всеки ще следва визия, разработена от неговите иноватори, но също така споделена с НИИ общност като цяло. Изпълнението на преходните дейности на Изследвач ще е насочено към подпомагане на научните изследователи и иноваторите да намерят път към пазарната реализация, например с демонстрационни дейности и проучвания за осъществимост, с които да се оценяват потенциалните бизнес казуси и да се подпомага създаването на спиноф предприятия и стартиращи предприятия. Тези преходни дейности може да включват и допълнителни безвъзмездни средства, които допълват или разширяват обхвата на преходни и текущи действия, привличат нови партньори, улесняват сътрудничеството в рамките на портфейла и изграждат мултидисциплинарна общност.

Изследвач ще бъде отворен за всички видове иноватори, от физически лица до университети, научноизследователски организации и предприятия, по-конкретно стартиращи предприятия и МСП, и ще е насочен към мултидисциплинарни консорциуми. При проекти на единични бенефициери няма да бъдат допускани малки дружества със средна пазарна капитализация и големи предприятия. Изследвач ще действа най-вече чрез съвместни изследвания и в тясна координация с други части от „Хоризонт Европа“, по-специално с ЕНС, действията „Мария

⁽²⁰⁾ „Център за иновации“ е общ термин за широк спектър от умения. Той може да бъде активен партньор, общност, център на знания, посредник или конектор, предлагащ достъп до най-новите знания и експертен опит във връзка с цифровите и други свързани базови технологии, които са необходими на дружествата, за да станат по-конкурентоспособни по отношение на производството, услугите и бизнес процесите.

⁽²¹⁾ Съответните теми могат да бъдат установени в контекста на стратегическото планиране на „Хоризонт Европа“.

Складовска-Кюри“, частта от стълб III относно европейската екосистема и ОЗИ по дейностите на ЕПТ, за да се набележат дейности за установяване на радикални нови идеи и концепции с потенциал за пробив.

1.1.2. Инструмент „Ускорител“

Съществува недостиг от налично частно и бизнес финансиране между късните етапи на дейностите за НИИ и навлизането на пазара на високорискови ⁽²²⁾, и поради това „неподходящи за финансиране“ или непривлекателни за инвеститорите авангардни и създаващи нови пазари иновации. За да се преодолее „долината на смъртта“ за всички видове високорискови иновации, особено за авангардните и дълбокотехнологичните иновации, които са от ключово значение за бъдещия растеж на Европа, публичното подпомагане трябва да разработи радикално нов подход. Когато пазарът не предоставя жизнеспособни финансови решения, публичното подпомагане следва да предвиди конкретен механизъм за поделение на риска, който да поеме ако не целия, то по-голямата част от първоначалния риск от потенциалните авангардни иновации, създаващи нови пазари, за да се привлекат други частни инвеститори на втория етап, когато дейността е разгърната и рискът е намалял, докато дружеството, осъществяващо иновативния проект, не стане подходящо за банково финансиране.

Поради това Ускорител ще предвиди финансово подпомагане за МСП, включително стартиращи предприятия, и, в извънредни случаи, дружества със средна пазарна капитализация, които имат амбицията да разработват и внедряват своите авангардни иновации на пазарите в Съюза и на международните пазари и да се разширят с бързи темпове. За тази цел той ще се възползва от опита на етапи 2 и 3 от инструмента за МСП по „Хоризонт 2020“ и InnovFin по „Хоризонт 2020“, включително чрез добавянето на компоненти, които не са безвъзмездни средства, и способността да подкрепя по-големи и по-дългосрочни инвестиции.

Ускорител осигурява подпомагане най-вече под формата на смесено финансиране от ЕСИ, както и на безвъзмездни средства и капиталови инвестиции. Смесеното финансиране по линия на ЕСИ е комбинация от:

- Безвъзмездни средства или възстановяем аванс ⁽²³⁾ за покриване на иновационни дейности;
- Подпомагане на инвестиции в капитал ⁽²⁴⁾ или други възстановяеми форми (като например заеми или гаранции), за да се свържат иновационните дейности с ефективно внедряване на пазара, включително разрастване, по начин, който не изгласква частните инвестиции или не изкривява конкуренцията на вътрешния пазар. Ако даден проект се счита за подходящ за банково финансиране от първоначалното му избиране (надлежна проверка), или ако нивото на риск е било достатъчно намалено, ЕСИ ще насочва избраното/подпомаганото дружество към достъп до дългово финансиране (като например заеми или гаранции) и капиталово финансиране, предоставени по програмата InvestEU.

Смесено финансово подпомагане ще се отпуска чрез единен процес и с единно решение, което ще предостави на подпомаганя иноватор единно общо поето задължение от финансови ресурси, обхващащи различните етапи от иновацията до внедряването на пазара, включително етапа преди масовата пазарна реализация. Пълното усвояване на отпускнатото подпомагане ще бъде обект на етапни цели и прегледи. Съчетанието и обемът на финансирането ще се адаптират към потребностите на дружеството, неговия размер и етап на развитие, характера на технологията или иновацията и продължителността на иновационния цикъл. Ускорител ще покрива финансови потребности, докато не бъде заменено с алтернативни източници на инвестиции.

Ускорител ще предоставя също така подкрепа под формата на безвъзмездни средства за МСП, включително стартиращи предприятия, за реализиране на различни видове иновации — от инкрементални до авангардни и революционни иновации, ако тези МСП имат за цел впоследствие да увеличат мащаба си.

⁽²²⁾ Обикновено като комбинация от научни/технологични рискове, управленски/финансови рискове, пазарни/икономически рискове и регулаторни рискове. Могат да се вземат предвид и непредвидени допълнителни рискове.

⁽²³⁾ Като алтернатива на безвъзмездните средства, когато рискът се счита за по-нисък от средното, възстановяемият аванс се връща на Съюза по договорен график и след това се превръща в безлихвен заем. Ако бенефициерът не е в състояние да възстанови сумата, но може да продължи да извършва дейност, възстановимият аванс се преобразува в собствен капитал. В случай на несъстоятелност възстановимият аванс се превръща единствено в безвъзмездни средства.

⁽²⁴⁾ По принцип не се очаква Съюзът да притежава повече от една малка част от правата на глас в подпомаганите дружества. В изключителни случаи Съюзът може да осигури придобиването на блокиращо малцинство, за да защити европейските интереси във важни области, като например киберсигурността.

Подпомагането ще се предоставя чрез същата постоянна открита покана за представяне на предложения „от долу нагоре“, като тази, използвана за подпомагането чрез смесено финансиране. По време на „Хоризонт Европа“ стартиращите предприятия и МСП могат да се възползват само веднъж от подпомагане само с безвъзмездни средства от ЕСИ и това подпомагане което няма да надвишава 2,5 милиона EUR. Предложенията включват подробна информация относно капацитета и готовността на заявителя да се разраства.

За проектите, които са се възползвали от подпомагане само с безвъзмездни средства, Ускорител може впоследствие, по искане на бенефициерите, да им предостави финансово подпомагане (например „подпомагане само с капиталови инструменти“), чрез дружеството със специална инвестиционна цел на ЕСИ, което зависи от резултатите от неговата надлежна проверка.

Когато избран проект получава подпомагане с безвъзмездни средства за своите дейности за НИИ, тези дейности могат да бъдат изпълнявани в сътрудничество с публични или частни научноизследователски организации, например чрез възлагане на подизпълнители, за да се гарантира, че бенефициерът има оптимален достъп до технически и бизнес умения. Това ще даде възможност на бенефициера да разработи стабилна основа от съществуващи знания, експертен опит и екосистеми в Европа.

Когато различните видове риск като финансов, научен/технологичен, пазарен, управленски и регулаторен намалее, относителният размер на компонента на възстановяемия аванс се очаква да нарасне.

Макар че Съюзът може да поема самостоятелно първоначалния риск от избраната иновация и действията по внедряването на пазара, целта е да се отстрани рискът от тях и да стимулират, от началото и по време на разработването на действието, съвместните инвестиции от алтернативни източници и дори да се заместят инвеститорите. В този случай със съинвеститора(ите) и бенефициерите/подпомаганите дружества ще бъдат договорени цели и график за съвместно инвестиране.

Ускорител ще действа основно чрез постоянна открита покана за представяне на предложения от типа „от долу нагоре“ с определени крайни срокове, насочена към МСП, включително стартиращи предприятия, и в изключителни случаи — малки дружества със средна пазарна капитализация, включително млади иноватори и жени иноватори, които управляват или притежават ключови умения в тези дружества. Тази открита покана за представяне на предложения от типа „от долу нагоре“ може да бъде допълвана от целево подпомагане на нововъзникващи авангардни, създаващи пазари и/или дълбокотехнологични иновации с потенциално стратегическо значение по отношение на икономическото или социалното въздействие, като същевременно се запазва характерът на Ускорител като инструмент, изграден основно на принципа „от долу нагоре“. Темите за това целево подпомагане ще бъдат описани в работните програми. Предложенията могат също да се подават от инвеститори, включително публични агенции по иновации, но подпомагането ще се отпуска пряко на предприятието, осъществяващо иновативния проект, от който те се интересуват.

Ускорител ще позволи и бързото навлизане на иновации, произтичащи от подпомагани от Изследвач проекти и от други стълбове на рамковите програми на Съюза⁽²⁵⁾, за да им се помогне да стигнат до пазара. Определянето на проектите, подпомагани по други стълбове на „Хоризонт Европа“ и по предходни рамкови програми, ще бъде основано на съответни методологии, като например „Иновационен радар“.

В допълнение, с цел разрастване и в съответствие с член 48, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2021/695, при извършено предварително „картографиране“ успешните предложения от отговарящи на условията национални или регионални програми също биха могли да имат достъп до етапа на оценка на Ускорител съгласно следните кумулативни и последователни условия:

- а) в тясно сътрудничество с държавите членки Комисията ще извърши задълбочено картографиране на допустими национални или регионални програми, за да идентифицира търсенето на такива схеми; резултатите от това картографиране ще бъдат публикувани на портала за участниците и ще се актуализират редовно;
- б) въз основа на това картографиране през първата работна програма на „Хоризонт Европа“ ще стартира пилотен проект; в рамките на този пилотен проект трябва да са изпълнени следните условия:
  - и) националните или регионалните процедури за оценка се сертифицират от Комисията според критерии, включени в работната програма на „Хоризонт Европа“;

⁽²⁵⁾ Примери са схемата на ЕНС „Доказване на концепцията“, проекти, подпомагани по стълб „Глобални предизвикателства и европейска конкурентоспособност на промишлеността“, стартиращи предприятия, идващи от ОЗИ на Европейския институт за иновации и технологии. Заявления се подават и в рамките на дейностите по „Хоризонт 2020“, особено проекти, избрани по етап 2 на инструмента за МСП на „Хоризонт 2020“ и свързания „Печат за високи постижения“, финансирани от държавите членки, или (съществуващи и бъдещи) европейски партньорства.

- ii) Комисията гарантира равно третиране с други предложения в оценката на предложенията, представяни по Ускорител; по-специално, всички допустими предложения трябва да са преминали изпит за подбор, на стриктно равнопоставена основа, състояща се от лично интервю с жури от независими външни експерти.

1.1.3. Допълнителни дейности на ЕСИ

Освен това ЕСИ ще предоставя:

- услуги на ЕСИ за ускоряване на бизнеса в подкрепа на дейности и действия по Изследвач и Ускорител. Тези услуги ще се препоръчват горешо на всички избрани стартиращи предприятия и МСП и в извънредни случаи — на дружества със средна пазарна капитализация, въпреки че използването на посочените услуги няма да е задължително. Целта е да се установи връзка между общността на финансирани от ЕСИ иноватори, включително такива с „Печат за високи постижения“, с инвеститори, партньори и публични купувачи. Той ще предоставя широк набор от услуги, свързани с напътствия и наставничество рпо отношение на действията на ЕСИ. Ще предоставя на иноваторите достъп до международни мрежи от потенциални партньори, включително промишлени, за да се допълни веригата за създаване на стойност или да се развият пазарни възможности, както и да се открият инвеститори и други източници на частно или корпоративно финансиране. Дейностите ще включват мероприятия на живо като например събития за посредничество и сесии за привличане на вниманието, но също така и разработване на платформи за намиране на партньори или използване на съществуващи такива, в тясна връзка с подпомаганите от програмата InvestEU финансови посредници и с Групата на Европейската инвестиционна банка. Тези дейности ще насърчават обмена между колеги като източник на обучение в иновационната екосистема, като се възползват максимално от членовете на съвета на ЕСИ и стипендианти на ЕСИ;
- стипендиантски програми на ЕСИ за водещи иноватори в Съюза. Стипендиантските програми ще бъдат награждавани от Комисията след консултации с Консултативния съвет на високо равнище и получилите го ще получават признание като посланици на иновациите;
- предизвикателства на ЕСИ, под формата на поощрителни награди, които ще спомогнат за разработване на новаторски решения за глобалните предизвикателства, ще привлекат нови участници и ще създадат нови общности. Други награди на ЕСИ ще включват наградата „Европейска столица на иновациите“ (iCapital), Награда за иновации в областта на климата, Поощрителната награда за социални иновации и Наградата за жени иноватори ⁽²⁶⁾. Дизайнът на наградите ще бъде свързан с ЕСИ и други части от „Хоризонт Европа“, включително мисии и други релевантни органи за финансиране. Ще бъдат изследвани възможностите за сътрудничество с организации, които са в състояние да предоставят допълнително подпомагане (например предприятия, университети, научноизследователски организации, бизнес ускорители, благотворителни организации и фондации);
- поръчка за новаторски решения от ЕСИ, с цел възлагане на поръчка за прототипи или разработка на програма за първа покупка, за улесняване на изпитването и придобиването на предпазарни новаторски технологии от национални, регионални или местни публичноправни субекти, когато е възможно и колективно.

1.2. Дейност

За да се отразят насоченият към иноватора подход и новаторските видове действия, дейността на ЕСИ изисква прилагане на конкретни управленски функции.

1.2.1. Съвет на ЕСИ

съветът на ЕСИ подпомага Комисията при работата на ЕСИ. Освен консултирането във връзка с работните програми на ЕСИ, съветът на ЕСИ играе активна роля при консултирането относно процеса за подбор на проекти, както и управленските и последващите действия. Той ще има и функция да осъществява комуникация, като членовете му изпълняват ролята на посланици, които спомагат за стимулирането на иновациите в целия Съюз. Каналите за комуникация ще включват присъствието на ключови събития във връзка с иновациите, социалните медии, сформирани на общност от иноватори към ЕСИ, работа с водещи медии, акцентирани върху иновациите, общи събития с инкубатори и центрове за ускоряване.

⁽²⁶⁾ За да се гарантира непрекъснатост, наградите на ЕСИ ще поемат управлението на наградите, раздавани досега по „Хоризонт 2020“. Освен това съветът на ЕСИ ще предоставя съвети относно дизайна и изпълнението на новите поощрителни награди и наградите за признание.

Съветът на ЕСИ предоставя консултации на Комисията относно тенденциите в иновациите или необходимите инициативи за укрепване и насърчване на иновационната екосистема в Съюза, включително относно потенциалните препятствия пред иновациите. Консултациите на съвета на ЕСИ ще определят и нововъзникващи области на иновации, които потенциално да се вземат предвид при дейностите по стълб „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“ и мисиите. По този начин, и в координация със съответния състав на програмния комитет, се очаква съветът на ЕСИ да допринесе за общата съгласуваност на „Хоризонт Европа“.

Въз основа на становището на съвета на ЕСИ Комисията:

- предоставя на потенциалните кандидати подробна информация преди поканите за представяне на предложения, която включва изискванията на различните схеми за подпомагане;
  - i) изискванията на различните схеми за подпомагане;
  - ii) как ще бъдат предоставени и изпълнявани предложените форми на финансово подпомагане (смесено финансиране, безвъзмездни средства, капиталови инструменти, заеми и гаранции);
  - iii) ясно разграничаване между целевите групи и техните специфични потребности, в съответствие със схемите на ЕСИ;
  - iv) определяне на целите на иновациите по отношение на продукти, процеси, маркетинг и услуги;
- установяване на солиден мониторинг на прилагането на схемите на ЕСИ, за да се гарантира бърз процес на съобразяване на политиките с придобития опит и да се разработят модели на иновации. За тази цел ще бъдат подбрани и приложени показатели за измерване на очакваните и постигнатите иновации по отношение на продукти, процеси, маркетинг и услуги;
- осигуряване на взаимно допълване и сътрудничество между ЕСИ и ЕИТ с цел да се избегне дублиране;
- разпространение на подробна информация относно съществуващите инструменти за привличане на инвеститори на рисков капитал в случай на високорискови проекти.

1.2.2. Отговорници за управлението на програмите на ЕСИ

Комисията ще възприеме проактивен подход към управлението на високорискови проекти чрез осигуряване на достъп до необходимите експертни познания.

Комисията ще назначи временно известен брой отговорници за управлението на програмите на ЕСИ, които ще ѝ съдействат с бизнес и технологична визия и оперативни насоки. Програмният комитет се уведомява за такива назначения.

Отговорниците за управлението на програмите ще са от най-различни сфери, в т.ч. предприятия, университети, национални лаборатории и научноизследователски центрове. Те ще допринесат със задълбочени експертни познания от личния си опит и години работа в съответната област. Те ще бъдат признати лидери, които или са управлявали мултидисциплинарни научноизследователски екипи или са ръководили големи институционални програми и ще разбират значението на неуморната, творческа и обобщена комуникация на своята визия. На последно място, те ще имат опит в надзора на големи бюджети, което изисква чувство за отговорност.

Очакването е отговорниците за управлението на програмите да повишат въздействието на финансирането от ЕСИ, като насърчват култура на „активно управление“, съчетаваща солидни технологични познания и практически подход, който включва създаване на равнището на портфейли и проекти на визионерски бюджети, срокове и етапни цели, които проектите на ЕСИ трябва да изпълняват, за да продължават да получават финансиране.

По-конкретно, отговорниците за управлението на програмите осъществяват надзор върху изпълнението на поканите за представяне на предложения на Изследвач и Ускорител и дават становище на експертните комисии за оценка въз основа на ясни и честни критерии, с цел създаване на последователен стратегически портфейл от проекти, които се очаква да допринесат съществено за появата на потенциални иновации, създаващи пазари в обществената или икономическата сфера.

Отговорниците за управлението на програмите ще имат задачата да развият портфейлите на Изследвач като разработват, съвместно с бенефициерите, обща визия и общ стратегически подход, водещи до критична маса от усилия. Това ще включва засилване на нови, наскоро разработени изследователски области, както и изграждане и структуриране на нови общности, с цел превръщане на трансформиращи авангардни идеи в реални и зрели иновации, които създават нови пазари. Отговорниците за управлението на програмите ще изпълняват преходни дейности, като доразвиват портфейлите със съответни допълнителни дейности и партньори и следят отблизо потенциалните спиноф предприятия и стартиращи предприятия.

За да се осигури по-голяма гъвкавост, отговорниците за управлението на програмите ще разглеждат проектите на Изследвач и Ускорител за всяка етапна цел или предварително установен критерий на съответни интервали от време, в съответствие с развитието на проекта, за да преценят дали те следва да бъдат продължени, преориентирани или прекратени, съобразно определените методи и процедури за управление на проекти. Когато е приложимо, в тези оценявания могат да участват и външни експерти. В съответствие с Правилника за длъжностните лица Комисията ще гарантира, че няма конфликт на интереси, нито нарушение на поверителността, на ръководителите на програмата при изпълнението на всичките им задачи.

Предвид високорисковия характер на действията се очаква голям брой проекти да не бъдат завършени. Бюджетът, който е отменен в резултат от такива прекратени проекти, ще бъде използван за подпомагане на други действия на ЕСИ и се съобщава своевременно на програмния комитет.

1.2.3. Предоставяне на смесено финансиране от ЕСИ

Комисията ще управлява всички оперативни аспекти от проектите на Ускорител, включително безвъзмездните средства или други невъзстановяеми форми на подпомагане.

За целите на управлението на смесеното финансиране от ЕСИ Комисията създава дружество със специална инвестиционна цел. Комисията ще се стреми да осигури участието на други публични и частни инвеститори. Когато при първоначалното учредяване това не е възможно, дружеството със специална инвестиционна цел на ЕСИ ще бъде структурирано по такъв начин, че да може привлече други публични или частни инвеститори, за да увеличи ефекта на ливъридж на финансовия принос на Съюза.

Комисията ще одобри инвестиционната стратегия на дружеството със специална инвестиционна цел на ЕСИ. Дружеството със специална инвестиционна цел на ЕСИ ще определя и изпълнява стратегия за излизане по отношение на дяловото си участие, която ще включва възможността да предложи трансфер на (част от) инвестиция на партньорите по изпълнението, подпомагани по програмата InvestEU, когато е целесъобразно и по отношение на операции, чиито рискове са били достатъчно намалени, така че да изпълняват критериите на член 209, параграф 2 от Финансовия регламент. Програмният комитет се уведомява съответно от Комисията.

Дружеството със специална инвестиционна цел на ЕСИ ще извършва надлежна проверка и ще договаря техническите условия за всяка инвестиция в съответствие с принципите на допълняемост и предотвратяване на конфликти на интереси с други дейности на субектите или на други контрагенти. Дружеството със специална инвестиционна цел на ЕСИ ще действа активно за постигане на ефект на ливъридж от публични или частни инвестиции върху отделните операции на Ускорител.

2. ЕВРОПЕЙСКИ ИНОВАЦИОННИ ЕКОСИСТЕМИ

2.1. Обосновка

За пълно оползотворяване на потенциала на иновациите, в които участват изследователи, предприемачи, промишлени предприятия и обществото като цяло, Съюзът, заедно с държавите членки, трябва да подобри средата, в която иновациите да могат да процъфтяват на всички нива. Това се изразява в принос към създаването на ефективна иновационна екосистема на равнището на Съюза и насърчаване на сътрудничеството, работата в мрежа и обмена на идеи и знания, разработване на отворени иновационни процеси в организациите, финансирането и уменията между националните, регионалните и местните иновационни екосистеми, за да се подпомагат всички видове иновации, да се достигне до всички иноватори в целия Съюз и да им се предоставя подходящо подпомагане.

Съюзът и държавите членки трябва също така да се стремят да създават екосистеми, които подкрепят социалните иновации и иновациите в публичния сектор, в допълнение към иновациите в частните предприятия. Секторът на държавното управление трябва да прави иновации и да се обновява, за да може да осъществява промените в регулирането и управлението, които са необходими за мащабното внедряване на иновации, включително на нови технологии, както и за удовлетворяването на все по-нарастващото публично търсене на по-ефективно и ефикасно предоставяне на услуги. Социалните иновации са от съществено значение за повишаване на благосъстоянието на нашето общество.

С оглед постигането на тези цели изпълнението на дейностите ще е насочено към допълване и осигуряване на полезни взаимодействия с видовете действия на ЕСИ, както и с дейностите на ЕИТ, с дейности, предприети по други стълбове на „Хоризонт Европа“, и с дейностите, изпълнявани от държавите членки и асоциираните държави, но също и от частни инициативи.

2.2. Области на интервенция

Като първа стъпка Комисията ще организира форум на ЕСИ за публичните органи, които отговарят за политиките и програмите в областта на иновациите в държавите членки и асоциираните държави, с цел да насърчи координацията и диалога относно развитието на иновационната екосистема на Съюза. Съветите на ЕСИ и ЕИТ също ще бъдат асоциирани. В рамките на форума на ЕСИ Комисията:

- ще обсъди разработването на законодателство, което благоприятства иновациите, чрез непрекъснато прилагане на принципа на иновациите⁽²⁷⁾ и разработване на иновативни подходи към обществените поръчки, включително развитие и укрепване на инструмента Обществени поръчки за новаторски решения, който ще тласка напред иновациите. Обсерваторията за иновации в публичния сектор също ще продължи да подкрепя усилията за иновация на държавното управление, редом с преработения механизъм за подкрепа в областта на политиките;
- ще насърчава съгласуването на програми за НИИ с усилията на Съюза за консолидиране на отворения пазар за капиталови потоци и инвестиции, като например за разработване на основни рамкови условия в полза на иновациите в Съюза на капиталовите пазари;
- ще засилва координацията между националните и регионалните програми и дейности за иновации по „Хоризонт Европа“, по-специално ЕСИ и ЕИТ, така че да стимулира полезните оперативни взаимодействия и да избягва припокриването, като споделя данни за програмите и тяхното изпълнение, ресурси и експертни познания, анализ и наблюдение на тенденциите в технологиите и иновациите и осъществява връзка между съответните общности на иноватори;
- ще изготви съвместна стратегия за комуникация относно иновациите в Съюза. Тя ще се стреми да стимулира най-талантливите иноватори, предприемачи (особено млади такива), МСП и стартиращи предприятия в целия Съюз. Ще подчертае добавената стойност от Съюза, която техническите, нетехническите и социалните иноватори могат да донесат за гражданите на Съюза, като превръщат своята идея или визия в процъфтяващо предприятие, по-специално по отношение на социална стойност и въздействие, работни места и растеж и обществен напредък).

Освен това Съюзът, във взаимодействие с други дейности по „Хоризонт Европа“, включително тези на ЕСИ и ЕИТ, както и с регионалните стратегии за интелигентна специализация:

- ще насърчава и съфинансира съвместни иновационни програми, управлявани от органите, отговарящи за публичните национални, регионални или местни политики и програми в областта на иновациите, с които могат да бъдат асоциирани частноправни субекти, които подпомагат иновациите и иноваторите. Тези основани на търсенето съвместни програми могат да са насочени, наред с другото, към подпомагане на ранните етапи и проучванията на осъществимостта, сътрудничество между академичните среди и предприятията, подкрепа за съвместните изследвания между високотехнологични МСП, трансфер на знания и технологии, интернационализация на МСП, анализ и развитие на пазара, цифровизация на нискотехнологичните МСП, подкрепа на разработването и взаимното свързване на отворени иновационни инфраструктури, като например пилотни проекти, демонстрационни проекти, експериментални пространства и изпитателни центрове, финансови инструменти за дейности или внедряване на пазара на близки до пазара иновации и социални иновации. Сред тях могат да бъдат и съвместни инициативи за обществени поръчки, които дават възможност за пазарна реализация на иновациите в публичния сектор, по-специално в подкрепа на разработването на нова политика. Това може да е особено ефективно при стимулирането на иновациите в области на публичните услуги и при предоставянето на пазарни възможности на европейските иноватори;
- ще подпомага съвместни програми за наставничество, напътствия, техническа помощ и други услуги, които се предоставят в близост до иноваторите от мрежи, например национални звена за контакт, мрежата „Enterprise Europe“, клъстери, паневропейски платформи като „Startup Europe“, регионални или местни участници в иновациите, както публични, така и частни, по-специално инкубатори и центрове за иновации, които освен това могат да бъдат взаимно свързани, за да благоприятстват партньорството между иноваторите. Подпомагането може да се предоставя и с цел насърчаване на междуличностните умения за иновации, включително на мрежи от организации за професионално обучение и в тясно сътрудничество с ЕИТ и неговите ОЗИ;
- ще усъвършенства данните и знанията за подпомагането на иновациите, включително с картографиране на схемите за подпомагане, създаване на платформи за споделяне на данни, и сравнителен анализ и оценка на схемите за подпомагане.

⁽²⁷⁾ Съобщение на Комисията от 15 май 2018 г., озаглавено „Обновена Европейска програма за научни изследвания и иновации — шансът на Европа да определи своето бъдеще“ и заключения на Съвета от 27 май 2016 г., озаглавени „Регулиране, което създава благоприятни условия за научните изследвания и иновациите“.

Съюзът ще стартира и действия, необходими за по-нататъшно наблюдение и подобряване на общата иновационна среда и капацитета за управление на иновациите в Европа.

Комисията ще изпълнява дейностите за подпомагане на екосистемата, подпомогната от изпълнителна агенция за процеса на оценяване.

ЧАСТ „РАЗШИРЯВАНЕ НА УЧАСТИЕТО И УКРЕПВАНЕ НА ЕНП“

В тази част от специфичната програма се прилагат конкретни мерки в подкрепа на разширяването на участието и укрепването на ЕНП. Целта е да се укрепват връзките на сътрудничество в цяла Европа и да се отворят европейските мрежи в областта на НИИ, да се допринесе за подобряването на управленския капацитет за научни изследвания в държавите с разширяване на участието, да се подпомогнат националните реформи на политиката, както и да се използва потенциалът от таланти в Съюза чрез целенасочени действия.

Съюзът е известен с научно-техническите си постижения на световно равнище, но потенциалът му в сферата на НИИ все още не е напълно оползотворен. Въпреки постигнатия напредък в развитието на ЕНП, включително пътната карта за ЕНП и националните планове за действие във връзка с ЕНП, в Европа все още има фрагментирана среда за НИИ, като всички държави членки срещат трудности в своите системи за НИИ, което налага реформи в политиката. В някои области напредъкът е твърде бавен, за да настигне все по-динамичната екосистема за НИИ.

Размерът на инвестициите в НИИ в Европа все още е много под целта на политиката за 3 % от БВП и продължава да расте с по-бавни темпове в сравнение с основните ни конкуренти като САЩ, Япония, Китай и Южна Корея.

Същевременно в Европа се наблюдават все по-отчетливи разлики между държавите и регионите, които са водещи в областта на НИИ, и онези, които изостават. Необходима е промяна, например чрез повече и по-добри връзки между участниците в НИИ в цяла Европа, ако Европа като цяло иска да извлече полза от високите постижения от целия континент и да оползотвори максимално добавената стойност на публичните и частните инвестиции и тяхното въздействие върху производителността, икономическия растеж, създаването на работни места и благосъстоянието. Освен това са необходими структурни реформи в политиката относно НИИ и по-добро национално, регионално и институционално сътрудничество в генерирането и разпространението на висококачествени знания.

В допълнение, някои смятат НИИ за далечна и елитарна област без ясни ползи за гражданите, което наславя мнения, които пречат създаването и навлизането на иновативни решения, както и скептицизъм по отношение на основаните на доказателства публични политики. Поради това са необходими както засилени връзки между учените, иноваторите, изследователите, предприемачите, гражданите и създателите на политики, така и по-всеобхватни подходи за обединяване на научните доказателства в променящото се общество.

Понастоящем е необходимо Съюзът да вдигне летвата по отношение на качеството и въздействието на своята система за НИИ, като се стреми към обновено ЕНП в целия Съюз и асоциираните държави, което да се подпомага в по-голяма степен от рамковите програми на Съюза за НИИ и националните и регионалните програми. По-специално, съгласно член 181, параграф 2 от ДФЕС е необходим добре интегриран, но и специално разработен набор от мерки на Съюза, комбиниран с реформи и подобряване на резултатите на национално ниво (за което могат да допринесат стратегиите за интелигентна специализация, които се подпомагат по Европейския фонд за регионално развитие, както и механизъмът за подкрепа в областта на политиките), и съответни ефективни институционални промени в организациите за извършване и финансиране на научни изследвания, включително университети, което да доведе до генерирането на висококачествени знания. Чрез обединяване на усилията на равнището на Съюза, в цяла Европа могат да се използват полезните взаимодействия и да се достигне необходимият мащаб, така че да се подобри ефективността и въздействието на подпомагането на реформите на националните политики.

Подпомаганите дейности по тази част са насочени по-специално към политическите приоритети на ЕНП, като същевременно са залегнали във всички части на „Хоризонт Европа“. Могат да се установяват дейности за насърчаване на „движението на мозъци“ в ЕНП чрез мобилност на изследователите и иноваторите, като изцяло се вземат предвид настоящите дисбаланси, и за създаване и развиване на мрежи от представители на академичната общност, учени, изследователи и иноватори, които да предоставят всичките си (нематериални) активи в услуга на ЕНП, като се подпомага разработването на научни пътни карти по области.

Целта е в Съюза да има свободно движение на знанията и висококвалифицираната работна сила, бързо и ефективно споделяне на крайните резултати от научните изследвания, привлекателни изследователски кариери и гарантирано равенство между половете, като държавите членки и асоциираните държави разработват общи програми за стратегически научни изследвания, съгласуват националните си планове, определят и изпълняват съвместни програми, а резултатите от НИИ се ползват с разбиране и доверие от информираните граждани и са от полза за обществото като цяло.

Тази част ще допринесе *de facto* за всички ЦУР и има пряк принос за посочените по-долу цели: ЦУР 4 — Качествено образование; ЦУР 5 — Равенство между половете; ЦУР 9 — Промисленост, иновации и инфраструктура; ЦУР 17 — Партньорства за целите.

1. РАЗШИРЯВАНЕ НА УЧАСТИЕТО И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ

Намаляването на различията и на съществуващото разделение в резултатите от НИИ чрез споделяне на знания и експертен опит в целия Съюз ще спомогне за разширяване на участието, така че изоставашите държави и най-отдалечените региони на Съюза да стигнат до конкурентноспособна позиция в глобалните вериги за създаване на стойност и в Съюза и да могат да се възползват в пълна степен от потенциала за НИИ на всички държави членки.

Поради това са необходими допълнителни действия, например чрез насърчаване на откритостта и разнообразието на проектни консорциуми, за да се противодейства на тенденцията за затворено сътрудничество, което може да изключи голям брой обещаващи институции и отделни лица, включително новоодошли, и да се разгърне потенциалът от таланти, с които разполага Съюзът, като се оползотворят максимално и се споделят ползите от НИИ в целия Съюз.

В рамките на широките области на дейности линиите на финансиране ще улесняват конкретни елементи от научните изследвания, пригодени за специалните нужди на действията.

Общи рамки

- Работа в екип за създаване на нови центрове за високи постижения или осъвременяване на вече съществуващите в допустимите държави, като се използват партньорствата между водещите научни институции и партньорските им институции;
- Изграждане на връзки (туининг) с цел значително укрепване на университетите или научноизследователските организации от допустими държави в определена област, чрез свързването им с водещи научноизследователски институции на световно равнище от други държави членки или асоциирани държави;
- Катедри на ЕНП, подпомагачи университетите или научноизследователските организации от допустими държави да привличат и запазват висококвалифицирани човешки ресурси под ръководството на забележителен изследовател и ръководител изследвания („председател на катедра на ЕНП“) и да осъществяват структурни промени с цел трайни високи постижения;
- Европейско сътрудничество в областта на науките и технологиите (COST), съдържащо амбициозни условия за включване на допустимите държави и други мерки за осигуряване на научна работа в мрежи, изграждане на капацитет и подкрепа на кариерното развитие както на младите, така и на по-възрастните изследователи от тези целеви държави, чрез висококачествени и целесъобразни от научна гледна точка действия. 80 % от общия бюджет на COST ще бъдат заделени за действия, напълно съгласувани с целите на тази област на интервенция, включително за финансиране за нови дейности и услуги;
- Дейности за подобряване на качеството на предложенията от юридически лица от държави с по-слаби резултати в областта на НИИ, например професионални проверки и консултации преди представянето на предложение, и за насърчаване на дейностите на националните звена за контакт с цел подкрепа за създаването на международни мрежи, както и дейности по член 24, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/695 и основани на данни услуги за намиране на партньори съгласно член 51, параграф 2 от посочения регламент;
- Могат да се установяват дейности за насърчаване на „движението на мозъци“ на изследователи от всички възрасти и на всички равнища в цялото ЕНП (например безвъзмездни средства, за да се даде възможност на изследователите, независимо от тяхното гражданство, да придобиват и предават нови знания и да работят в областта на НИИ в държавите с разширяване на участието) и за по-добра експлоатация на съществуващите (и евентуално съвместно управлявани) научноизследователски инфраструктури в целевите държави чрез мобилност на изследователите и иноваторите. Могат да се установяват и дейности за насърчаване на инициативи за високи постижения.

Тази област на интервенция ще подпомага специфичните цели на „Хоризонт 2020“: улесняване на пълноценното участие на талантите от Европа в подпомаганите дейности; разпространение и свързване на високите постижения в целия Съюз; усъвършенстване на генерирането на висококачествени знания; и повишаване на сътрудничеството между секторите, дисциплините и през границите.

2. РЕФОРМИРАНЕ И УКРЕПВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА СИСТЕМА ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИ

Реформите в политиките на национално равнище ще се подсилват и ще се допълват взаимно чрез разработване на равнището на Съюза на политически инициативи, научни изследвания, работа в мрежа, партньорства, координация, събиране на данни и наблюдение и оценка.

Общи рамки

- Укрепване на доказателствената база за политика за НИИ с цел по-добро разбиране на различните измерения и компоненти на националните и регионалните екосистеми за НИИ, включително движещи сили, въздействия, асоциирани политики;

- Прогнозни дейности, които предвиждат нововъзникващите потребности и тенденции, в координация и съвместно проектиране с националните агенции и ориентирани към бъдещето заинтересовани лица и граждани, с насърчаване на участието, възползване от напредъка на прогнозната методология, по-голяма степен на свързаност на резултатите с политиката, оползотворяване на полезните взаимодействия в рамките на „Хоризонт Европа“ и извън „Хоризонт Европа“;
- Подкрепа за създателите на политики, органите за финансиране, научноизследователските организации (включително университетите) или консултивните групи, работещи по въпросите на ЕНП и свързаните с него политики или изпълнението на координационни и помощни мерки в подкрепа на ЕНП, за да се гарантира, че те са добре съгласувани с разработването и прилагането на едно съгласувано и устойчиво в дългосрочен план ЕНП. Тази подкрепа може да бъде под формата на координационни и помощни действия по възходящ и конкурентен начин в подкрепа на сътрудничеството между програмите за НИИ на държавите членки, асоциираните държави и организациите на гражданското общество, като например фондации, по приоритети по техен избор, с ясен акцент върху изпълнението на транснационални съвместни дейности, включително покани за представяне на предложения. Тя ще се основава на ясни ангажименти от страна на участващите програми за обединяване на ресурси и осигуряване на взаимно допълване между дейностите и политиките с тези на „Хоризонт Европа“ и съответните европейски инициативи за партньорство;
- Ускоряването на прехода към отворена наука чрез наблюдение, анализ и подпомагане на създаването и възприемането на политики и практики за отворена наука ⁽²⁸⁾, включително принципите FAIR, на равнището на държавите членки, регионите, институциите и изследователите по начин, осигуряващ максимално оползотворяване на полезните взаимодействия и съгласуваността на равнището на Съюза;
- Подкрепа за реформите в националните НИИ, включително чрез усъвършенстван набор от услуги в механизма за подкрепа в областта на политиките ⁽²⁹⁾ (като например партньорски оценки, специфични подпомагачи дейности, дейности за взаимно обучение и центрове на знанието) за държавите членки и асоциираните държави, работеща съвместно с Европейския фонд за регионално развитие, Програмата за подкрепа на структурните реформи и инструмента за осъществяване на реформи;
- Осигуряване на привлекателна кариерна среда на изследователите, както и умения и компетентности, необходими в съвременната икономика на знанието ⁽³⁰⁾. Свързване на ЕНП и Европейското пространство за висше образование като се подпомага модернизацията на университетите и другите организации за НИИ чрез механизми за признание и награждаване с цел мотивация за действия на национално равнище, както и стимули, насърчаващи възприемането на практиките на отворената наука, отговорни НИИ, предприемачество (и връзки с иновационните екосистеми), междудисциплинарен подход, ангажиране на гражданите, международна и междусекторна мобилност, планове за равенство между половете, стратегии за многообразие и приобщаване и всеобхватни подходи към институционалните промени. В този контекст, като последваща мярка във връзка с пилотните действия, предприети в рамките на „Еразъм +“ за периода 2014—2020 г. относно европейските университети, където е уместно, „Хоризонт Европа“ ще допълва подпомагането на европейските университети по линия на програма „Еразъм“, като предоставя подкрепа за измерението им, свързано с НИИ. Това ще допринесе за разработването на нови съвместни и интегрирани дългосрочни и устойчиви стратегии за образованието, НИИ, основани на трансдисциплинарни и междусекторни подходи за превръщане на триъгълника на знанията в реалност, като се стимулира устойчив икономически растеж и същевременно се избягва дублиране с ОЗИ;
- Гражданска наука, подкрепяща всички видове формално, неформално и самостоятелно научно образование, като се осигурява по-ефективно и отговорно участие на гражданите, независимо от тяхната възраст, произход или способности, в съвместното създаване на програми и политики за НИИ и в съвместното генериране на научно съдържание и иновации чрез междудисциплинарни дейности;

⁽²⁸⁾ Политиките и практиките, които ще бъдат разглеждани, обхващат споделянето на крайни продукти от научните изследвания колкото е възможно по-рано и по-широко чрез общо съгласувани формати и споделена инфраструктура (като например Европейския облак за отворена наука), гражданска наука и разработване и използване на нови, по-широки подходи и показатели за оценяване на научните изследвания и награждаване на изследователите.

⁽²⁹⁾ Механизъм за подкрепа в областта на политиките, стартирал в рамките на „Хоризонт 2020“. Механизмът за подкрепа в областта на политиките е основан на търсенето и предлагането на националните публични органи, на доброволна основа, експертен опит на високо равнище и съобразени с нуждите консултации. С услугите си той вече е бил от решаващо значение за предизвикването на промени в политиките в държави като Полша, България, Молдова и Украйна и за осъществяването на промени в политиката, дължащи се на обмен на добри практики, в сфери като данъчно стимулиране на НИРД, отворена наука, основано на резултатите финансиране на публични научноизследователски организации и оперативна съвместимост на националните програми за научни изследвания и иновации.

⁽³⁰⁾ Включително, по-специално, Европейската харта на изследователите, Кодекса за поведение при подбора на изследователи, EURAXESS и пенсионния фонд RESAVER.

- Подкрепа и мониторинг на равенството между половете, както и други форми на многообразието в научната кариера и вземането на решения, включително в консултативните органи, както и интегриране на измерението, свързано с равенството между половете, в съдържанието на НИИ;
  - Етика и интегритет с оглед по-нататъшното разработване на последователна рамка на Съюза, съобразена с най-високите стандарти за етика и Европейския кодекс за интегритет в научните изследвания, Европейската харта на изследователите и Кодекса за поведение при подбора на изследователи, като се предоставят възможности за обучение в тези области;
  - Подкрепа за международното сътрудничество чрез двустранни, многостранни и междурегионални политически диалози с трети държави, региони и международни форуми, с цел улесняване на взаимното обучение и определянето на приоритети, насърчаване на реципрочния достъп и наблюдение на въздействието от сътрудничеството;
  - Научен принос за други политики чрез създаването и поддръжката на консултативни и контролни структури и процеси, за да се гарантира, че създаването на политики в Съюза е основано на най-добрите налични научни доказателства и научни консултации на високо равнище;
  - Изпълнение на програмата на Съюза за НИИ, включително събиране и анализ на доказателства за наблюдението, оценяването, проектирането и оценката на въздействието на „Хоризонт Европа“ и предишните рамкови програми;
  - Комисията ще осигури подкрепа за националните звена за контакт, в т.ч. чрез редовни срещи преди покани за представяне на предложения, обучение, наставничество, укрепване на специалните структури за подкрепа и улесняване на транснационалното сътрудничество между тях (като например надграждане на дейностите на националните звена за контакт в предходните рамкови програми); Комисията ще разработи минимални стандарти, съгласувано с представителите на държавите членки, за функционирането на тези структури за подпомагане, включително тяхната роля, структура, условия на работа, поток от информация от Комисията преди публикуването на покани за представяне на предложения и избягване на конфликти на интереси;
  - Разпространение и използване на резултатите, данните и знанията от НИИ, в т.ч. чрез специално подпомагане на бенефициерите; насърчаване на полезните взаимодействия с други програми на Съюза; целеви дейности за комуникация, които да повишават осведомеността за по-широкото въздействие и значението на финансираните от Съюза НИИ, както и за научна комуникация.
-

ПРИЛОЖЕНИЕ II

СЪСТАВИ НА ПРОГРАМНИЯ КОМИТЕТ

Списък на съставите на Програмния комитет в съответствие с член 14, параграф 2 от настоящото решение

1. Стратегическа конфигурация: Стратегически преглед на изпълнението на специфичната програма и съгласуваност между нейните отделни работни програми, включително мисиите
2. ЕНС
3. Действия „Мария Склодовска-Кюри“
4. Научноизследователски инфраструктури
5. Здравеопазване
6. Култура, творчество и приобщаващо общество
7. Гражданска сигурност за обществото
8. Цифрова сфера, промишленост и космическо пространство
9. Климат, енергия и мобилност
10. Храни, биоикономика, природни ресурси, селско стопанство и околна среда
11. ЕСИ и европейски иновационни екосистеми
12. Разширяване на участието и укрепване на ЕНП

Извънредни заседания могат да се организират в рамките на клъстерите и/или с различни състави на Програмния комитет и/или с комитетите, създадени с други актове по хоризонтални и/или взаимосвързани въпроси, например космическото пространство и мобилността.

ПРИЛОЖЕНИЕ III

ИНФОРМАЦИЯ, ПРЕДОСТАВЯНА ОТ КОМИСИЯТА В СЪОТВЕТСТВИЕ С ЧЛЕН 14, ПАРАГРАФ 7 ОТ НАСТОЯЩОТО РЕШЕНИЕ

1. Информация относно отделните проекти, която дава възможност за проследяване на целия жизнен цикъл на всяко предложение и включваща по-специално:
    - подадените предложения;
    - резултатите от оценката на всяко предложение;
    - споразуменията за отпускане на безвъзмездни средства;
    - прекратени проекти в съответствие с член 32, параграфи 2 и 3 и член 48, параграф 12 от Регламент (ЕС) 2021/695;
    - завършените проекти.
  2. Информация относно резултатите от всяка покана и от изпълнението на проектите, включваща по-специално:
    - резултатите от всяка покана;
    - резултатите от оценката на предложенията и отклоненията от тези резултати в списъка на тяхното класиране въз основа на техния принос за постигането на специфичните цели на политиката, включително създаването на съгласуван портфейл от проекти в съответствие с член 29, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/695;
    - поисканите корекции на предложенията в съответствие с член 29, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/695;
    - резултатите от преговорите за споразумения за отпускане на безвъзмездни средства;
    - изпълнението на проектите, в т.ч. данните за плащанията и резултатите от проектите;
    - предложенията, одобрени от оценка на независими експерти, но отхвърлени от Комисията в съответствие с член 48, параграф 8 от Регламент (ЕС) 2021/695.
  3. Информация относно изпълнението на програмата, в т.ч. релевантна информация на равнището на „Хоризонт Европа“, специфичната програма, всяка конкретна цел и свързани теми и Съвместния изследователски център (JRC) като част от годишното наблюдение в съответствие с пътищата на въздействие, определени в приложение V към Регламент (ЕС) 2021/695, както и полезни взаимодействия с други имащи отношение програми на Съюза.
  4. Информация относно усвояването на бюджета на „Хоризонт Европа“, в т.ч. информация относно COST, поетите задължения и плащанията по всички европейски инициативи, включително ОЗИ, както и финансовия баланс между Съюза и всички асоциирани държави.
-